

**The Project on Sustainable Livestock Development
for Rural SINDH “PSLD”
(JICA Technical Cooperation)**

Materials for Teaching the Farmers

~English Version~

1. Feeding Management
2. Livestock Management
3. Animal Health
4. Mastitis
5. Body Measurement and BCS
6. Reproduction and Genetics
7. Calf Rearing
8. Marketing

January 2019

All rights reserved

January 2019

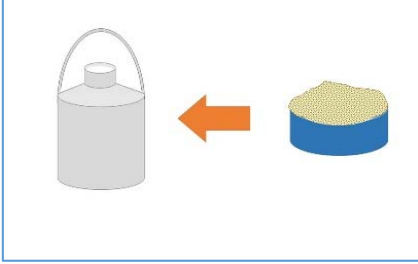

Produced by The Project on Sustainable Livestock Development for Rural Sindh (PSLD)

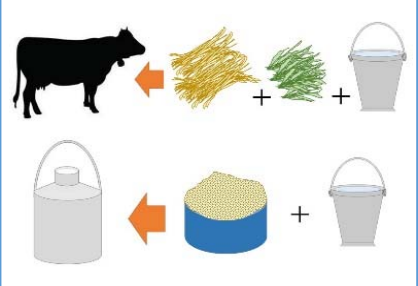
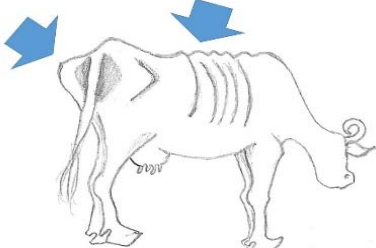

Sponsored by Japan International Cooperation Agency (JICA)

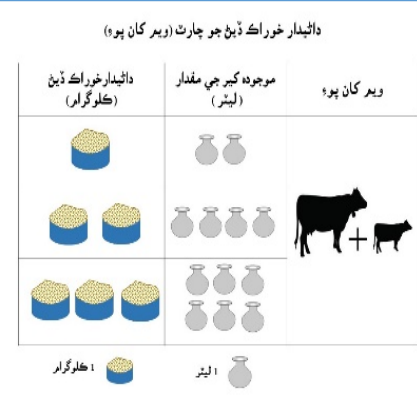
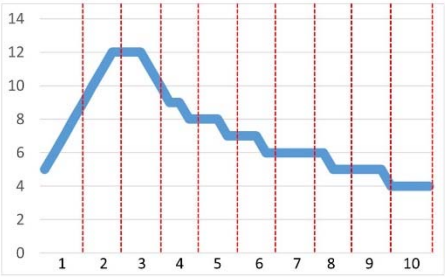

Feeding Management for increase milk production

No.	Picture	Description
1		<p>Introduction of feeding management Feeding Management is very important to keep your animal healthy as well as for good milk production.</p> <p>You will learn how to give roughage, concentrate and water from this session.</p>
2		<p>What is the roughage? Roughage is feed to grow and maintain the animal's body. It contains a lot of fiber and makes animal's rumen active. Regurgitation is good sign of animals. There are dry grass and green grass.</p>
3		<p>Why we are giving green grass? Green grass is including not only fiber but relatively rich in nutrients and high in water content.</p>
4		<p>What type of green grass we are providing to our animal? There are different types of green grass are available. Natural grass, Berseem, Lucern, Maize, Juwar, Millet, Sugarcane top and Mot grass, etc.</p>
5		<p>Why we are giving Dry grass? Dry grass is low in nutrients and low in water. However, it also helps maintain animals body because it is included a lot of fiber contents to promote regurgitation and full the stomach.</p>

No.	Picture	Description
6		<p>What type of Dry grass we are providing to our animal?</p> <p>Wheat Straw, Rice Straw, dry maize grass and dry sorghum grass are examples of dry grass.</p>
7		<p>Mixed feed of green grass and dry grass is a good feeding method.</p> <p>The main reason is that green grass is high in nutrients and dry grass is high in fiber contents. These roughages are good for digestion and regurgitation to keep your animal healthy.</p>
8		<p>For easy digestion, try to give chopped grass. It is recommendable to mix green grass and dry grass. Hand chopper with motor is Rs.8,000 per machine. It is suitable for 2 to 3 animals. Motor machine is Rs. 18,000 per machine. It is suitable for 5 to 10 animals.</p>
9		<p>This is the mixture after chopping.</p>
10		<p>Why we provide Concentrate?</p> <p>Concentrate is feed to produce more milk. It is low water contents and rich nutrients. This feed is very important for dairy animal. However, you should keep proper feeding amount for animal according to their milk production volume.</p>
11		<p>What type of Concentrate Do you provide to your animal?</p> <p>Cotton seedcake, Sunflower seedcake, Mustard seedcake, Wheat crush, Wheat bran, Maize crush, Rice polish, Molasses etc.</p>

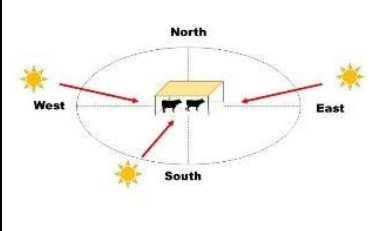
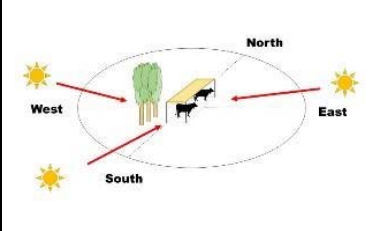

No.	Picture	Description						
12		<p>Why it is necessary to provide water 24 hours with the feeding?</p> <p>Availability of water 24 hours fulfil the requirement of water. Water help the animal for digestion. Water should be available freely and in access in this way animal can drink whenever he need.</p> <p>Always keeps clean water into trough as enough quantity and place it in front of animal so that animal can drink as per need.</p> <p>The water trough can be clean regularly if not then it's necessary to clean once in a week.</p>						
13		<p>Roughages maintain the body condition and concentrate increase the milk production.</p> <p>Availability of water 24 hour is necessary.</p>						
14		<p>You should check the health of your animal. If animal is weak as picture shown what amount of roughages and feeding necessary for that animal.</p>						
15	<p>معياري چاري جي کاڌخوراڪ جو چارٽ (هڪ ڏينهن ۾ هڪ جانور جي لاءِ)</p> <table border="1" data-bbox="339 1384 735 1630"> <tr> <td>چارو ۱ قدرتي گند (30 ڪلوگرام) 30kg</td> <td>چارو 2 قدرتي گند (25 ڪلوگرام) 25kg</td> </tr> <tr> <td>ناروئي گند + پهر پيال (1.7+15 ڪلوگرام) 16.7kg</td> <td>پهر پيال (1.3 ڪلوگرام) 1.3kg</td> </tr> </table> <p>سڪو گند : ڪلوگرام سائو گند : ڪلوگرام</p>	چارو ۱ قدرتي گند (30 ڪلوگرام) 30kg	چارو 2 قدرتي گند (25 ڪلوگرام) 25kg	ناروئي گند + پهر پيال (1.7+15 ڪلوگرام) 16.7kg	پهر پيال (1.3 ڪلوگرام) 1.3kg	<p>Standard roughages chart for 1 day and 1 animal.</p> <p>300kg of animal should be feed according to this chart of roughages.</p> <p>This is just guidance. If animal need more roughage, you may give it to them until full stomach.</p>		
چارو ۱ قدرتي گند (30 ڪلوگرام) 30kg	چارو 2 قدرتي گند (25 ڪلوگرام) 25kg							
ناروئي گند + پهر پيال (1.7+15 ڪلوگرام) 16.7kg	پهر پيال (1.3 ڪلوگرام) 1.3kg							
16	<p>دائيدار خوراڪ ڏيڻ جو چارٽ (وڃر کان اڳ)</p> <table border="1" data-bbox="360 1731 735 1861"> <tr> <td>دائيدار خوراڪ ڪلوگرام ۾ ڏيڻ ڪهرجي</td> <td>شروع ڪرڻ جو وقت</td> <td>وڃر کان اڳ</td> </tr> <tr> <td>1 ڪلوگرام</td> <td>وڃر کان اڳ (2-3 هفتا)</td> <td></td> </tr> </table>	دائيدار خوراڪ ڪلوگرام ۾ ڏيڻ ڪهرجي	شروع ڪرڻ جو وقت	وڃر کان اڳ	1 ڪلوگرام	وڃر کان اڳ (2-3 هفتا)		<p>When concentrate use to give the animal?</p> <p>Chart for the concentrate (before the parturition).</p>
دائيدار خوراڪ ڪلوگرام ۾ ڏيڻ ڪهرجي	شروع ڪرڻ جو وقت	وڃر کان اڳ						
1 ڪلوگرام	وڃر کان اڳ (2-3 هفتا)							

No.	Picture	Description
17		<p>What quantity of concentrate we can provide after parturition?</p> <p>Chart for the concentrate (After the parturition) Quantity of concentrate can be providing according to the milk production of the animal. Note: This is the chart refers to normal body condition animal.</p>
18		<p>Milk curve</p> <p>2 months after parturition, milk production will reach the peak. After the peak, milk production will decrease naturally and gradually. 10 months after parturition, you should stop to giving concentrate because buffalo cannot conceive.</p>
19		<p>How we can feed to animal?</p> <p>This is example of feed and water manger. We can feed the animal using by manger to keep feed clean condition and avoiding waste feed. It can be made from mud or cement. New feed should be given. Leftover should be removed every day.</p>
20		<p>This is the traditional and old method of Feeding Management system. The stalk of Rice straw are large which is difficult in eating and digestion. The good method is that chopped feed should be provide which is easy to digest and easy in eating also.</p>
21		<p>This is the wrong feeding Management system in which grass are throw on the ground. For ovoid loss of feed, it is necessary to use of manger. In this picture, green and dry grass are providing into the ground. It may cause loss of your money.</p>

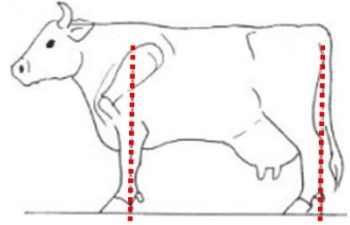
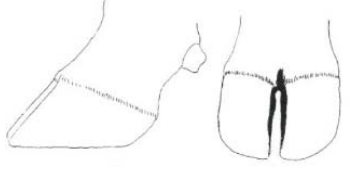
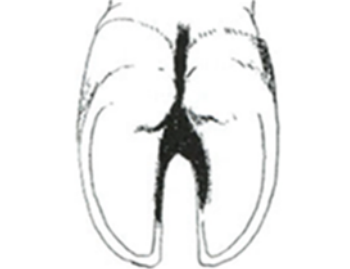

No.	Picture	Description
22		It is the best way to feeding the animal it is beneficial not only for the eating of animal but it avoids to loss of feed.

Subject: Livestock Management.

No.	Picture	Description
1		<p>Introduction It is very important to provide comfortable environment to buffalo/cow to increase milk production.</p> <p>You will learn how to reduce heat stress by using simple shed and bathing/showering, cleaning of shed, improved tying method and hoof cutting.</p>
2		<p>Shed with good ventilation Good ventilation is one of countermeasures against heat. In our province Sindh, temperature is very high especially in summer. To reduce heat stress, animal should be kept under the sheds or trees. You should avoid direct sunlight onto the animals.</p> <p>This is example of a simple shed. If you construct the simple shed, you should mind following points:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Air circulation - Roof height - Obstacles
3		<p>Suitable direction for simple shed construction When you construct the shed, you should consider the direction of the shed. This is the ideal direction. It is better to set the side of shed to the direction of east and west avoiding strong sunlight entering the shed.</p>
4		<p>If you construct the shed to the direction of south and north due to limitation of place, it is recommendable to plant shed trees in the west to soften direct sunlight to the shed because evening sun is very strong.</p>
5		<p>In case of no availability of shed, tree which has many leaves like mango tree, neem tree can be used to tie the animals. It will provide good shade to the animals.</p>

No.	Picture	Description
6		<p>Cleaning of the shed</p> <p>Clean and dry floor is very important for the animal to stay comfortably in the shed. Then, cleaning of the shed is very important counter measure for ectoparasite. Floor should be kept as no dung, no urine, no leftover.</p>
7.		<p>Tying method of animal (Neck and bridle)</p> <p>Tying at neck or bridle gives less stress to cow, it also allows easy management of feeding and drinking water. It is good to preventing animal from fighting with each other. Pillar should be strong, otherwise it will easily be pulled out from the ground. The length of the rope or chain should be long enough for cow to eat and drink from the trough.</p>
8.		<p>Tying in a line</p> <p>Place milking cow in line place 1 feed trough for each animal in between 2 animals place 1 water trough.</p>
9		<p>Bathing</p> <p>Buffalo is very weak for heat stress as compared with Zebu cattle. Bathing is highly effective than a shower to cool body temperature of a buffalo down. For bathing, a deep place is better that a shallow place. However, if the bathing place is far from your resident more than 30 minutes by walk, you should not go for bathing because a buffalo will lose their energy.</p>
10		<p>Showering</p> <p>If it is difficult to take animal for bathing, showers should be given to a buffalo multiple times in a day during hot season. You should not give a shower to a buffalo at tying place because the floor will be wet and sanitary condition will be getting worse,</p>

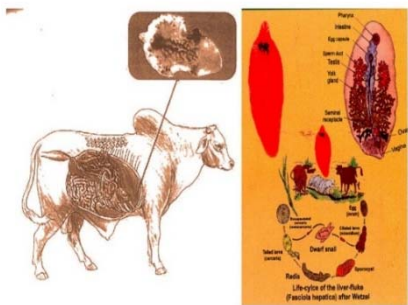
No.	Picture	Description
11		<p>Grazing</p> <p>Grazing bring several benefits such as promoting healthy growth of young cattle reducing labor for bringing green fodder from field to farm so on. In addition, grazing allows cattle to eat various kind of roughages from field including micro minerals which is in short range given to tied cattle, as for milking cow however it is better not to graze in distant area during hot season in such condition loss of energy of milking cow result in decrease of milk production.</p> <p>However, it is not recommendable more than 30 minitues' walk for grazing. Your animal lose her energy.</p>
12		<p>Hoof cutting</p> <p>If cattle are grazed for about 8 hours in a day, hoof of those cattle worn away naturally hoof cutting is not necessary in those cases.</p> <p>If animals are not grazed regular hoof cutting by technician once in a 6 month are needed. Long hoof will give stress to cattle, sometimes it leads to arthritis or lameness.</p>
13		Right Standing position of animal
14		View of hoof after trimming
15		view of lower surface of hoof

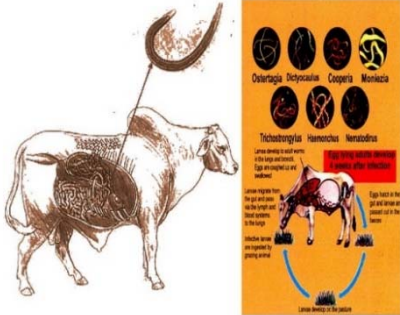

Subject: Animal Health.

No.	Picture	Description
<p>For the better understanding for Livestock Farmer we divide the animal diseases in four parts.</p>		
1		<p style="text-align: center;">Introduction of Animal Health</p> <p>Livestock disease can be divide into four groups.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1 . Livestock Contagious Disease 2 . Livestock Non- Contagious Disease 3. Parasitic disease 4. Mineral Deficiency disorder
2.		<p>Livestock Contagious Disease</p> <p>These diseases are caused by virus and bacteria these are contagious disease transmitted from one effected animal through Silvia, urine, dung, leftover food, watering, air, dust to another animal. The mortality rate is high. For example, foot and mouth, Hemorrhagic septicemia, black quarter, anthric etc.</p>
3.	<p>No Picture</p>	<p>FMD symptoms</p> <p>High fever 104 to 106F Vesicles appears on buckle mucosa, dental pad, and tongue. Vesicles also appears on feet, udder and teats. Fall in milk production. Abortion and infertility are common.</p> <p>HS symptoms</p> <p>High fever 101 to 107F Development of hot painful swallowing of throat region Swelling and edema of laryngeal region cause sever dyspnea in breathing.</p>

No.	Picture	Description
4.		<p>Prevention of Contagious Disease</p> <p>There is no effective treatment for contagious disease. Contagious disease can be controlled through vaccination. These vaccinations should be carried out before the attack of the disease in every year. Which are very cheaper.</p>
5.		<p>Vaccination Calendar</p> <p>FMD Vaccine 2 times in a year according the calendar Dose of FMD 1cc for calf and 2 cc for adult animals. H.S vaccine 2 times according the calendar Dose of H.S 5 cc for adult animals.</p>
6.	 <p>Rs. 100 ~ 200 Rs. 150,000</p>	<p>Cost of treatment</p> <p>Cost of FMD vaccine is Rs.100 per head. If FMD occurred, FMD treatment charges is Rs.1,800 per head.</p> <p>Cost of H.S Vaccine is Rs. 10 per head. Most of the cases, the Livestock Department Sindh provide H.S vaccine to the farmers. If H.S. disease occurred, animals will die. However, in rare case animals can survive because of immediate treatment. It will cost Rs. 3,600.</p>
7.		<p>Livestock Non-Contagious Disease</p> <p>Non-Contagious Disease These diseases caused without any viral and bacterial effect for example injury, wound, cut, fracture, swollen, tumor, tempnitis, food poisoning and mineral salt deficiency, (milk fever, Mastitis, etc.</p>

No.	Picture	Description
8.		<p>Treatment of Non- Contagious Disease These disease can be control through quick treatment.</p>
9.		<p>Sister! Look at my buffalo she is eating fodder enough quantity along with concentrate but her health condition is very poor day by day?</p> <p>Yes, I saw your animal I think your animal have internal parasite.</p>
10.		<p>Parasitic disease Parasitic disease are 3 types</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Endo Parasites worms (fascioliasis lungworm, intestinal worms, etc.) 2. Ecto parasites (mange, mites, lies, flies etc.) 3. Protozoal diseases (Anaplasmosis, Bebesiasis)
11.		<p>Live fluke Mostly found in coastal areas due to snail in animal's liver through water and green fodder.</p> <p>Symptoms Ocular discharge, dry skin, hair fall, swollen on lower jaw shooting diarrhea, decrease milk production, animal looking emaciated etc.</p>

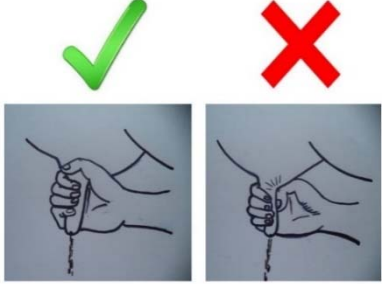
No.	Picture	Description
12.		<p>Stomach and Intestinal round and tape worms</p> <p>Symptoms Diarrhea, weight loss, abdominal pain, loss of appetite, peritonitis (ascites) etc.</p>
13.		<p>Lung worms thread worms</p> <p>Symptoms Cough, decrease respiration, weight loss, blood comes from nasal discharge, anemia, decrease milk production, etc.</p>
14.		<p>Drenching</p> <p>Before provide the drenching to animals you should ask to doctor drenching medicine expiry dates. Provide good company medicine to animals. Provide dose to animals according to company recommended. Drenching gun sterilized or not.</p>
15.		<p>Deworming Calendar</p> <p>According to calendar drenching should be provided to animals. Newly purchased animal before kept in herd provide drenching to animal.</p>

No.	Picture	Description
16.		<p>Mineral Deficiency Disease Rickets disease in calf Milk fever in newly parturated Buffalo</p>
17.		<p>Sign of sick animal If your animal is sick, you should call a doctor immediately, However, you should also carefully observe about your animal's health condition every day. It is recommendable to check following sign before you call doctor.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Muzzle is dry and nasal mucus flow 2) Discharge from eye 3) Unusual respiration (faster pace) 4) Mastication is stopped 5) Body is too hot or too cool. 6) Diarrhea 7) Coughing 8) Milk production is suddenly reduced. 9) Restlessness 10) Lazy and head down
18.		<p>Caution When you start the treatment you should complete the doses. Until animal fully recovered do not change the medicine or doctor. If animal is very weak you provide the supplement treatment based on the consultation of the doctor.</p>

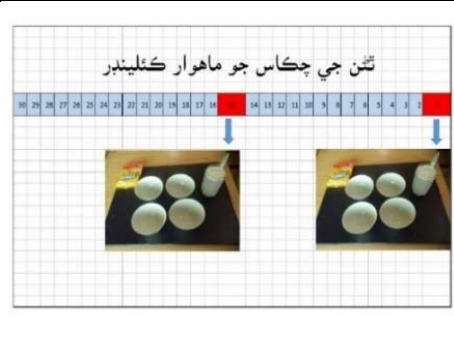
End

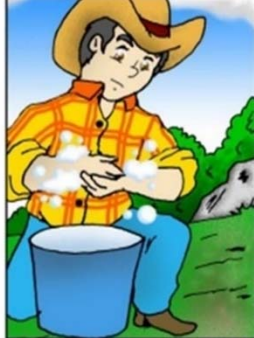

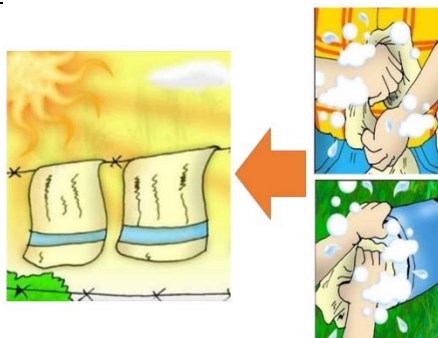

Mastitis

No	Pictures	Description
1		<p>Introduction of Mastitis</p> <p>This disease generally found in milking animal. The reason for mastitis are not cleaning of farm, half milking, no proper time for milking, attack of germs. The animal which affected from mastitis its selling price is also reduce. Milking animals, Dry animals and Pregnant animals may have Mastitis</p>
2		<p>Factors effecting for Mastitis</p> <p>Dirty Farm</p> <p>Dirty farm is one of the cause of Mastitis. You should keep the farm clean. Clean means no dung, no urine, no leftover on the floor.</p>
3		<p>Wet Floor</p> <p>Do not do milking at same place as showering place because sanitary condition is bad. Floor of milking place should always be dry.</p>
4		<p>Dirty Udder</p> <p>This is bad example. It is very risky to do milking with dirty udder and teat. It is increase to occurrence of Mastitis. Do not do milking without cleaning of teat and udder before and after milking.</p>
5		<p>Wrong way of milking</p>

No	Pictures	Description
6		<p>Economical loss brought by Mastitis</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Decrease milk production
7		<ol style="list-style-type: none"> 2. Reduce the sell price of milk
8		<ol style="list-style-type: none"> 3. Animal become defective and selling price of animal will be reduced when you sell the animal in the livestock market.
9		<p>Symptoms of Mastitis</p> <p>Clinical Mastitis: Swelling of udder and teats, redness of udder, pain in teats and udder, blood comes in milk,</p> <p>Subclinical Mastitis: Before symptoms appear, we detect the milk we know the mastitis comes in udder.</p>
10		<p>Mastitis test</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Take one glass of water. 2. Two table spoon surf put in one glass.

No	Pictures	Description
11		<p>3. Take four bowl. 4. Take milk samples 10ml of each teat in each bowl. First few drops discarded then taken samples. 5. Pour 10ml surf solution of reagent in the 10ml milk.</p>
12		<p>6. Mix milk and reagent well by shaking a bowl for 10 seconds. 7. Observe result carefully.</p>
13		<p>8. Coagulation of milk declare the mastitis.</p>
14		<p>9. When we know detect mastitis then we treatment of that teat with inframammary tube ointment. Mastitis Treatment needs for 3 days. Medicine charges is Rs. 2,200 for 3days. Doctor charge is between Rs. 500 to Rs. 1,000 per day. Therefore, total cost is between Rs. 3,700 to Rs. 5,200. Even though you costed this amount, Mastitis could not be cured sometimes. Therefore, prevention is very important.</p>
15		<p>10. Animals are better to be tested every 15 days.</p>

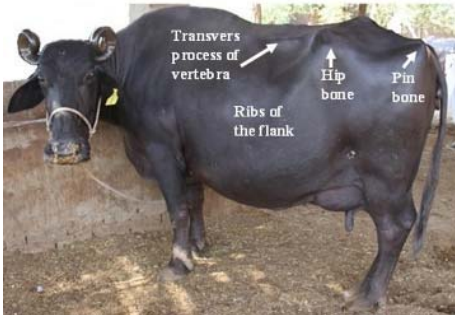

No	Pictures	Description
16		<p>11. After confirmation of positive mastitis their milk should be taken in separate utensil.</p>
17		<p>Preventive measures Cleaning of the milking area to prevent the attack from the germs. You should wash your hand before and after milking</p>
18		<p>Before and after milking, cleaning of udder and teats with the piece of disinfectant towel (brought a towel for each milking animal pour 2 cc chlorine into 1 gallon water dip a towel and wring out well. Hands also disinfectant by this method.) After milking the animal they should not be sit on floor for half an hour.</p>
19		<p>Wash towels and buckets with a soap when you finish milking. Dry towels under sunshine. Sunshine disinfect towels as well. Milk utensil should also be dried in sunrays.</p>
20		<p>Healthy and diseased animals milking separately</p>

End

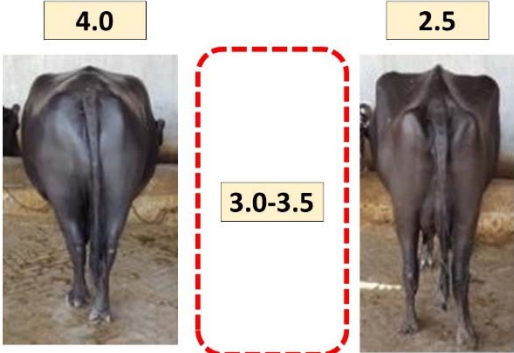
Subject: Body Weight and Body Condition Score (BCS)

No	Picture	Description
1		<p>Body weight is very important to decide dose of drenching. Body condition score is also very important to know your animal's nutrient condition. For example, if your animal have low body condition score, your animal's body is not ready for conceiving.</p> <p>Today we will teach you how to measure heart girth and estimate body weight. Then you will also learn body condition score (BCS)</p>
2		<p>How to measure heart girth for body weight estimation</p> <p>The Project developed estimation table of body weight. If you measure the heart girth of your buffalo, it is easy to find estimated weight from the conversion table.</p> <p>The procedure is as follows:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Let a buffalo stand flat area and incline its head upward. 2. Right body position for measurement is shown in the picture in white line. It is just next to shoulder blade. 3. wrap the measuring tape around right position and fasten it with room for your two fingers. This is the standard. 4. In case of an emaciated buffalo, fasten the measuring tale slightly tight. In case of a fatty buffalo, slacken the measuring tape slightly.
3		<p>Reading from table</p> <p>This table for body weight estimation is converted a range of heart girth from minimum 65cm to maximum 255cm. It is equivalent from 40kg to 1,030kg in body weight.</p> <p>If your animal's heart girth is 157cm, the body weight is estimated as 279 kg from the table.</p>

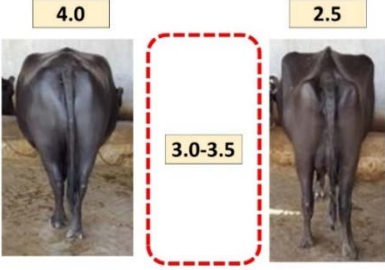

No	Picture	Description
4		<p>Body Condition Score (BCS) of Kundhi Buffalo</p> <p>Body Condition Score (BCS) are closely related to feeding management, reproduction management of cattle and buffalo. BCS is determined by visual inspection and palpation and given the score with 0.5point increase as 2.0, 2.5, 3.0, 3.5 and 4.0.</p> <p>Visual Inspection and palpation</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Stand the left side of a buffalo. The left side skin is loose and elastic. It is suitable for palpation. 2. First, you observe hip bone and pin bone and touch whether there is subcutaneous fat or not. 3. Second, you observe ribs of the flanks, transvers process of vertebra and touch whether there is subcutaneous fat or not.
5		<ol style="list-style-type: none"> 4. Third, observe sacral ligament and pin bone ligament and touch whether there is subcutaneous fat or not. 5. If there is no subcutaneous fat on bones, you should check whether the lines of bones are clearly recognized. If there is subcutaneous fat on bones, you should check that the lines of bones cannot be recognized due to round shape.
6		<ol style="list-style-type: none"> 6. In case of fatty, you will feel elastic skin because of fat accumulation if you push the root of a tail.

No	Picture	Description
7		<p>Body Condition Score (2.0) This is underweight. It needs supplementary food. If there is no subcutaneous fat on hip bone and pin bone; and there are clear lines of ribs of the flank, transvers process of vertebra, sacral ligament and pin bone ligament, BCS is determined as 2.0.</p>
8		<p>Body Condition Score (3.0) This is normal body size. At least BCS 3.0 is required for reproduction treatment. If there is subcutaneous fat on hip bone and pin bone even a little, BCS is determined as 3.0. The obscure lines of ribs of the flank, transvers process of vertebra, sacral ligament, pin bone ligament can be recognized by visual inspection. BCS 3.0 indicates normal nutrient condition. In case of lower limit of BCS 3.0, you will recognize obscure lines of ribs of the flank. In case of upper limit of BCS 3.0, you will recognize obscure lines of transvers process of vertebra, sacral ligament and pin bone ligament.</p>
9		<p>Body Condition Score (4.0) This is overweight, feed needs to be reduced. In particular, Fatty (BCS more than 4.0) during dry period will cause various perinatal disease such as fatty liver, ketosis and hypocalcemia because a buffalo will reduce their weight rapidly after parturition and massive free fatty acid will developed from body fat. If there is subcutaneous fat on hip bone and pin bone; line of ribs of the flank cannot be recognized; and transvers process of vertebra, sacral ligament and pin bone ligament are clear round shape, BCS is determined as 4.0. If you push the root of a tail, you will feel elastic skin because of fat accumulation.</p>

No	Picture	Description
10		<p>Comparison Ideal for conception is BCS 3.0.</p>

Reproduction and animal genetics

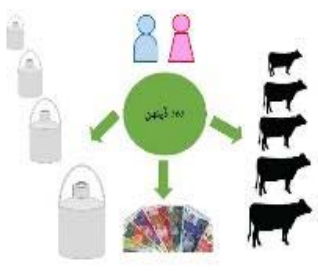
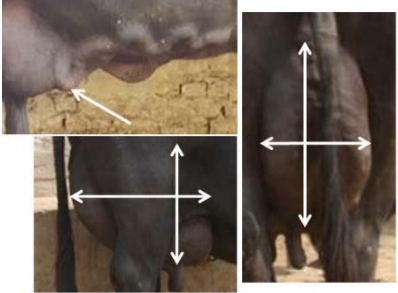

No	Picture	Description
1		<p>Introduction</p> <p>Today's training focus on heat period and proper time for conceiving of Cattle/ Buffalo. Then, you will learn how to recognize good milking buffalo and bull.</p>
2		<p>Ideal BCS for conceiving</p> <p>Do you remember what the Body condition score is? Ideal BCS for conception is 3.0~3.5. If your animal's body condition less than 3.0, you should improve feed and give proper treatment to the animal such as drenching and vaccination. If your animal's BCS is more than 3.5, it is too fatty. You should reduce feeding volume.</p>
3	<p>پن ڦرن جي وچ وارو عرصو (ڊگھن ۾)</p> 	<p>Calving Interval of a Cow</p> <p>One year is comprised of 365 days. Pregnancy period of Cow is 285 days on average. Recovering of uterus is 30 days after parturition. (80-30=50). If cow comes in heat again during this 50 days' period and get conceived. One delivery per year can be achieved. Heat cycle is 21 days' average and will have 2 chance of a cow comes in heat and get pregnant during this period.</p>
4	<p>پن ڦرن جي وچ وارو عرصو (مينهن ۾)</p> 	<p>Calving Interval of a buffalo</p> <p>One year comprised of 365 days. Pregnancy period for the buffalo is 310 days. Which is 25 days longer than cattle. Recovering of uterus is 30 days after parturition. (55-30=25). If buffalo comes in heat during this 25 days and get conceived. One delivery per year can be achieved. Heat cycle is 21 days and achieved the target. However it is difficult in case of buffalo.</p>
5		<p>Conception of heifers</p> <p>Feeding management and drenching and vaccination is very important to grow heifer healthy. 279kg body weight is good enough for heifer to get conceived. There will be a good chance for heifer to come in heat at around 2 years of age and delivery of calf at 3 years of age. Try to feed a calf and a young heifer with good quantity fodder for them grow early and healthy and get them conceived in early age.</p>

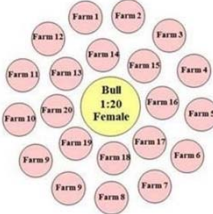
No	Picture	Description
6		<p>Conception of mother buffalo</p> <p>With the normal body weight cattle/ buffalo comes in heat after 21 days. She should show the estrus and become pregnant. If she is not come in heat up to 30 days of delivery to concern with the veterinary doctor to have reproductive diagnosis of mother buffalo.</p>
7		<p>Farmers can concern with Veterinary Doctors? (Answer should be in Yes or No).</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Dystocia (Difficult birth)? 2. Retention of Placenta? 3. Long Calving Interval? 4. Any other Reproductive treatment? <p>Let your buffalo have reproductive diagnosis by a veterinarian doctor 30 days after delivery. Mother buffalo start milking after its delivery enough nutrients are required for mother buffalo to produce good quantity of milk and has to obtain energy from feed for both production of milk and remaining physical strength. 30-45 days are required to recovers its uterus. To mate a mother buffalo in early stage to get it conceived again.</p>
8		<p>Reproductive Disorder</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Abortion (Microorganism, hereditital, accidental.etc.) 2. End estrus (Hormonal disorder, feed deficiency) 3. Repeat breeding (Hormonal disorder,) Prolapse of uterus (Microorganism) 4. Prolapse of Uterus (Microorganism, hereditital) 5. Retention of Placenta (Immediately close the os of cervix). 6. Dystocia, Difficult birth (torsion of uterus, abnormal position of fetus, abnormality of fetus, seasonal changes, Dead fetus).

No	Picture	Description																																																																																																																																																																																																																																																																							
9		<p>Detecting Heat sign in buffalo</p> <p>Buffalo comes in heat mostly in night time. i.e. 85%. it is difficult for farmer to detect the heat sign. Therefore, before going to bed check the animal either she is in heat or not. Heat deduction can be set as 3 times in a day. Morning, midday and evening.</p>																																																																																																																																																																																																																																																																							
10		<p>Characteristic of buffalo heat sign</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Mounting on other female animals 2. Mucus from external genitalia. 3. 30% of buffalo roar at the time of heat. 4. Heat retention time is short. 5. Silent heat frequently occurs. 6. Swelling on vulva. <p>Heat can be detecting from such as decreased of milk production, fidget, buffalo does not care even their hind legs are touched.</p>																																																																																																																																																																																																																																																																							
11		<p>After heat deduction if possible heifers are allowed 24 hours with male, otherwise bull is not available in near by after 8-16 hours of heat deduction its good time for mating. Sometimes farmer do not know about the right time for conceiving of animals and farmer lost the chance for conception. That's why the farmer have lost in milk production and calf.</p>																																																																																																																																																																																																																																																																							
12	<p>چوپائي مال جي توليدي سرگرمين جو رڪارڊ</p> <table border="1" data-bbox="287 1411 686 1657"> <thead> <tr> <th rowspan="2">فيبروري</th> <th colspan="7">2017</th> </tr> <tr> <th>سيپٽمبر</th> <th>آڪٽور</th> <th>نومبر</th> <th>ڊسمبر</th> <th>جنوري</th> <th>فبروري</th> <th>مارچ</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>30</td> <td>31</td> <td>1</td> <td>2</td> <td>3</td> <td>4</td> <td>5</td> <td></td> </tr> <tr> <td>29</td> <td>30</td> <td>2</td> <td>3</td> <td>4</td> <td>5</td> <td>6</td> <td></td> </tr> <tr> <td>28</td> <td>29</td> <td>3</td> <td>4</td> <td>5</td> <td>6</td> <td>7</td> <td></td> </tr> <tr> <td>27</td> <td>28</td> <td>4</td> <td>5</td> <td>6</td> <td>7</td> <td>8</td> <td></td> </tr> <tr> <td>26</td> <td>27</td> <td>5</td> <td>6</td> <td>7</td> <td>8</td> <td>9</td> <td></td> </tr> <tr> <td>25</td> <td>26</td> <td>6</td> <td>7</td> <td>8</td> <td>9</td> <td>10</td> <td></td> </tr> <tr> <td>24</td> <td>25</td> <td>7</td> <td>8</td> <td>9</td> <td>10</td> <td>11</td> <td></td> </tr> <tr> <td>23</td> <td>24</td> <td>8</td> <td>9</td> <td>10</td> <td>11</td> <td>12</td> <td></td> </tr> <tr> <td>22</td> <td>23</td> <td>9</td> <td>10</td> <td>11</td> <td>12</td> <td>13</td> <td></td> </tr> <tr> <td>21</td> <td>22</td> <td>10</td> <td>11</td> <td>12</td> <td>13</td> <td>14</td> <td></td> </tr> <tr> <td>20</td> <td>21</td> <td>11</td> <td>12</td> <td>13</td> <td>14</td> <td>15</td> <td></td> </tr> <tr> <td>19</td> <td>20</td> <td>12</td> <td>13</td> <td>14</td> <td>15</td> <td>16</td> <td></td> </tr> <tr> <td>18</td> <td>19</td> <td>13</td> <td>14</td> <td>15</td> <td>16</td> <td>17</td> <td></td> </tr> <tr> <td>17</td> <td>18</td> <td>14</td> <td>15</td> <td>16</td> <td>17</td> <td>18</td> <td></td> </tr> <tr> <td>16</td> <td>17</td> <td>15</td> <td>16</td> <td>17</td> <td>18</td> <td>19</td> <td></td> </tr> <tr> <td>15</td> <td>16</td> <td>16</td> <td>17</td> <td>18</td> <td>19</td> <td>20</td> <td></td> </tr> <tr> <td>14</td> <td>15</td> <td>17</td> <td>18</td> <td>19</td> <td>20</td> <td>21</td> <td></td> </tr> <tr> <td>13</td> <td>14</td> <td>18</td> <td>19</td> <td>20</td> <td>21</td> <td>22</td> <td></td> </tr> <tr> <td>12</td> <td>13</td> <td>19</td> <td>20</td> <td>21</td> <td>22</td> <td>23</td> <td></td> </tr> <tr> <td>11</td> <td>12</td> <td>20</td> <td>21</td> <td>22</td> <td>23</td> <td>24</td> <td></td> </tr> <tr> <td>10</td> <td>11</td> <td>21</td> <td>22</td> <td>23</td> <td>24</td> <td>25</td> <td></td> </tr> <tr> <td>9</td> <td>10</td> <td>22</td> <td>23</td> <td>24</td> <td>25</td> <td>26</td> <td></td> </tr> <tr> <td>8</td> <td>9</td> <td>23</td> <td>24</td> <td>25</td> <td>26</td> <td>27</td> <td></td> </tr> <tr> <td>7</td> <td>8</td> <td>24</td> <td>25</td> <td>26</td> <td>27</td> <td>28</td> <td></td> </tr> <tr> <td>6</td> <td>7</td> <td>25</td> <td>26</td> <td>27</td> <td>28</td> <td>29</td> <td></td> </tr> <tr> <td>5</td> <td>6</td> <td>26</td> <td>27</td> <td>28</td> <td>29</td> <td>30</td> <td></td> </tr> <tr> <td>4</td> <td>5</td> <td>27</td> <td>28</td> <td>29</td> <td>30</td> <td>31</td> <td></td> </tr> <tr> <td>3</td> <td>4</td> <td>28</td> <td>29</td> <td>30</td> <td>31</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>2</td> <td>3</td> <td>29</td> <td>30</td> <td>31</td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>1</td> <td>2</td> <td>30</td> <td>31</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>31</td> <td>1</td> <td>31</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> </tbody> </table> <p>نوٽ: جڏهن جانور جو رهڻاڙو رکڻو هجي انهن نشاني سان گڏ ٽيگ نمبر ضرور لکڻو</p>	فيبروري	2017							سيپٽمبر	آڪٽور	نومبر	ڊسمبر	جنوري	فبروري	مارچ	30	31	1	2	3	4	5		29	30	2	3	4	5	6		28	29	3	4	5	6	7		27	28	4	5	6	7	8		26	27	5	6	7	8	9		25	26	6	7	8	9	10		24	25	7	8	9	10	11		23	24	8	9	10	11	12		22	23	9	10	11	12	13		21	22	10	11	12	13	14		20	21	11	12	13	14	15		19	20	12	13	14	15	16		18	19	13	14	15	16	17		17	18	14	15	16	17	18		16	17	15	16	17	18	19		15	16	16	17	18	19	20		14	15	17	18	19	20	21		13	14	18	19	20	21	22		12	13	19	20	21	22	23		11	12	20	21	22	23	24		10	11	21	22	23	24	25		9	10	22	23	24	25	26		8	9	23	24	25	26	27		7	8	24	25	26	27	28		6	7	25	26	27	28	29		5	6	26	27	28	29	30		4	5	27	28	29	30	31		3	4	28	29	30	31			2	3	29	30	31				1	2	30	31					31	1	31						<p>Reproduction record</p> <p>It is recommendable to keep the record of their cattle/ Buffalo. It is helpful when the farmer consult with the doctor.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Date and time of heat deduction 2. 21 days' cycle records 3. Time of mating 4. Date of parturition
فيبروري	2017																																																																																																																																																																																																																																																																								
	سيپٽمبر	آڪٽور	نومبر	ڊسمبر	جنوري	فبروري	مارچ																																																																																																																																																																																																																																																																		
30	31	1	2	3	4	5																																																																																																																																																																																																																																																																			
29	30	2	3	4	5	6																																																																																																																																																																																																																																																																			
28	29	3	4	5	6	7																																																																																																																																																																																																																																																																			
27	28	4	5	6	7	8																																																																																																																																																																																																																																																																			
26	27	5	6	7	8	9																																																																																																																																																																																																																																																																			
25	26	6	7	8	9	10																																																																																																																																																																																																																																																																			
24	25	7	8	9	10	11																																																																																																																																																																																																																																																																			
23	24	8	9	10	11	12																																																																																																																																																																																																																																																																			
22	23	9	10	11	12	13																																																																																																																																																																																																																																																																			
21	22	10	11	12	13	14																																																																																																																																																																																																																																																																			
20	21	11	12	13	14	15																																																																																																																																																																																																																																																																			
19	20	12	13	14	15	16																																																																																																																																																																																																																																																																			
18	19	13	14	15	16	17																																																																																																																																																																																																																																																																			
17	18	14	15	16	17	18																																																																																																																																																																																																																																																																			
16	17	15	16	17	18	19																																																																																																																																																																																																																																																																			
15	16	16	17	18	19	20																																																																																																																																																																																																																																																																			
14	15	17	18	19	20	21																																																																																																																																																																																																																																																																			
13	14	18	19	20	21	22																																																																																																																																																																																																																																																																			
12	13	19	20	21	22	23																																																																																																																																																																																																																																																																			
11	12	20	21	22	23	24																																																																																																																																																																																																																																																																			
10	11	21	22	23	24	25																																																																																																																																																																																																																																																																			
9	10	22	23	24	25	26																																																																																																																																																																																																																																																																			
8	9	23	24	25	26	27																																																																																																																																																																																																																																																																			
7	8	24	25	26	27	28																																																																																																																																																																																																																																																																			
6	7	25	26	27	28	29																																																																																																																																																																																																																																																																			
5	6	26	27	28	29	30																																																																																																																																																																																																																																																																			
4	5	27	28	29	30	31																																																																																																																																																																																																																																																																			
3	4	28	29	30	31																																																																																																																																																																																																																																																																				
2	3	29	30	31																																																																																																																																																																																																																																																																					
1	2	30	31																																																																																																																																																																																																																																																																						
31	1	31																																																																																																																																																																																																																																																																							

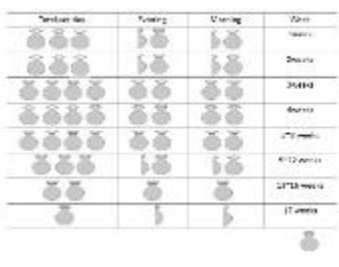
No	Picture	Description
13		<p>Farmers get benefits</p> <p>If farmer conceived their animal in time</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. he got the enough milk production, 2. Increase the number of Livestock (assets) 3. Get more income.
14		<p>Characteristic of high milking capacity of a cow/buffalo</p> <p>It is very important to know the characteristic of high milking capacity of a cow/buffalo. It will help you when you buy a cow/buffalo from the market.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. The cow/ buffalo must be healthy. 2. Their udder is large and shown between and out of hind legs and length of udder up to knee. 3. Good udder is soft and has elasticity. 4. Milk vein is thick and well-developed. 5. Size of udder and teats should be equal. <p>At the time of purchasing you should ask from the owner how much milk production of dam and sister buffalo.</p>
15		<p>Identification of good breeding bull</p> <ul style="list-style-type: none"> • Having desire for mounting • Having strong legs • Having healthy eyes
16		<p>Good characteristic of bull</p> <ul style="list-style-type: none"> • Testicle equal on both sides • Having strong legs (easy for mounting) • Having healthy eyes • Having enough weight and body equally on both sides <p>If possible check your breeding bull as much as possible as per following procedure.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Check milk production capacity through interview 2. Milk production capacity of mother, sister, daughter if any

No	Picture	Description
17		<p>Bad characteristics of bull</p> <ul style="list-style-type: none"> • Testicle is not equal size • Abnormal weak legs • Twisted testicles left scrotum is inside <p>Teared scrotum, right scrotum was not fully developed.</p>
18		<p>Artificial Insemination</p> <p>In most cases small scale farmer does not own breeding bull mostly farmers used bull of land owners that cannot be choose a bull as per farmers preference. Artificial Insemination for buffalo yet well developed and established in Sindh Province.</p>

End

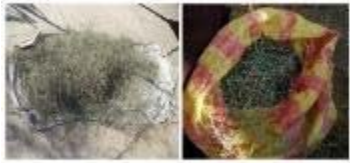

Subject: Calf Rearing

No.	Pictures	Description
1.		<p>Introduction of calf rearing</p> <p>In generally it is difficult to rear the small calves because they die. Under this project, we give the training about easy and cheaper methods to rear the calf. Farmers can increase their assets.</p>
2.		<p>Natural Method</p> <p>During the parturition help and assist your animal for the normal parturition.</p> <p>Before the parturition of animal, clean your hand with disinfect then help animal in parturition.</p> <p>First when the calf birth quick clean the calf with the disinfectant piece of towel.</p>
3.		<p>Dry Calf's body by allow mother buffalo to lick calf's body. Licking stimulates hormone secretion of mother buffalo as well as facilitate discharge of placenta.</p>
4.		<p>Umbilical needs to be disinfected with 10% iodine solution.</p>
5.		<p>Colostrum</p> <p>Colostrum is very important to develop immune system into the body of calf to prevent disease. The first suckling should be done within 3 hours after parturition. Clean the udder and teats with disinfected peace of towel and discard few drops of colostrum. Then, feed colostrum to the calf. The second suckling should be done within 6 hours after parturition. Procedure is same as the first feeding. In total minimum 1.5 to 2 liter of colostrum should be</p>

No.	Pictures	Description
		fed to a calf within 6 hours of its birth. Feed colostrum as much quantity as a calf wants. After 6 hours of its birth, a calf cannot absorb gamma globin contained in colostrum.
6		<p>Artificial Methods</p> <p>In case of natural methods, it is difficult to know exact milk production volume of mother buffalo because the calf suckles the milk directly from their mother. If you don't know the milk production volume, you cannot feed mother buffalo properly. Artificial methods is easy to calculate milk production volume because calf is fed separately from the mother cow.</p>
7		<p>Suckle with a bucket.</p> <p>Prepare a bucket to make sure always feeding fresh milk to a calf. If you feel any nasty smell do not feed those milk to a calf. Put a finger into a mouth of a calf so that it starts to suck</p>
8		<p>Suckle with a nipple</p> <p>Calf Keep nipple bucket on upper level because natural environment. Nipple should be soft. Do not use hard nipple because calf have difficulty to suckle the feed.</p>
9		<p>Nipple must be completely cleaned with detergent and brush every time it is used.</p>
10		<p>Milking table</p> <p>In the village, it is recommendable to give milk for 4 months.</p>

No.	Pictures	Description
11		<p>Water</p> <p>Not only milk but also clean water should be given to a calf as they want.</p>
12		<p>Hay</p> <p>Hay is kind of greenish sun-dried grass. It will develop calf's rumen and also contains nutrients. Hay is good alternative for green grass to the calf. Green grass contains much water and rumen of calves is small. The calf cannot take enough nutrients from green grass due to limitation of their rumen. Hay is not only given sufficient nutrition to calves but also prevent them from diarrhea which is common and frequent disease for calves. Hay should be given to the calf a little amount from the 1 month.</p> <p>From second month to 4month, hay should be given to the calf as much as they want. If you can manage to prepare hay, you may continuously give hay to the calf up to 8 months.</p>
13		<p>How to make the hay</p> <p>The grass with the soft stem natural grass like and gramineae grass such as star grass are preferable for hay-making for calves. Stalk of Sorghum and Maize are too hard fiber and are not suitable for calves.</p> <p>Procedure of hay- making are as follows:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Cut the grass early in the morning. 2) Spread the grass under the sun and turn it over after every few hours. 3) Check the grass before sunset. If the grass still green, smell good and water contents remain 15%, hay is ready. Keep into clean place for storage. Hay can be stored for long time 4) If water contents remain, pile them up in a night to prevent from dew. Cover them with vinyl sheet, if necessary. On next morning when sun rise, spread grass over again and turn them over every a few hours. 5) Required days for hay-making depends on sun shine. If it is sunny day, it takes only one and half day while cloudy day will take 2~3 days. 6) 1kg of hay can be made from 5 kg of green grass.

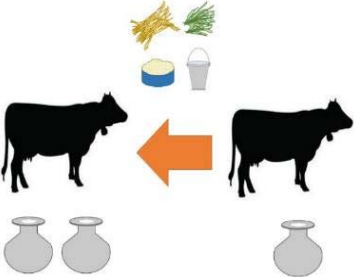

No.	Pictures	Description
14		<p>Good hay and bad hay</p> <p>Good hay is still green and soft but water content is less than green grass.</p> <p>Bad hay is yellowish and too dried. It lost nutrients and hard. It is same as dry grass.</p>
15		<p>Group feeding</p>
16		<p>Nutrient condition of the calf</p> <p>Check the calves body condition according to its nutritional level.</p> <p>4. Fatty</p> <p>3. Healthy</p> <p>2. Medium</p> <p>1. Weak</p>
17		<p>Against heat</p> <p>The calf should be keep under the shed or trees. In hot season, spray water into their body for maintain the body temperature.</p>
18		<p>1. Hs</p> <p>First dose 6 week of age then twice in a year</p> <p>2. FMD</p> <p>First dose first week of third month booster dose after 01-month, second dose after 6 months of first dose.</p>

End

Subject: Marketing and its bi- product

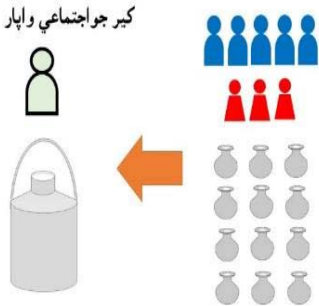
No.	Picture	Contents
1		<p><u>The topic of todays presentation is milk and its bi-product marketing into the village level.</u></p> <p><u>Introduction:</u> Buying and selling is a process by which we can sell milk, butter, Ghee and animal to get income. We rear animal to get production and sell them into good price. To sell milk into good price the milk should be pure, clean, and tasty. Like the milk, Ghee and butter also clean, fresh and smelly for selling into the good price.</p>
2		<p>This is a picture of a certain shop in Hyderabad. People make a long queue to buy something. Do you know what? Those people make the queue to buy pure milk.</p>
3		<p><u>The Objective of Milk Marketing</u></p> <p>The milk which we get from animal can be sell to market and increase the resource of income for farmer.</p>
4		<p><u>To understand the market and need of consumer</u></p> <p>Before the increase in production of milk you should to understand about the need of market and need of consumer. It will be late if you think about need of market and need of consumer after the increase of milk production.</p>

No.	Picture	Contents
5.		<p><u>Produce good milk for selling</u></p> <p>We need to produce milk as markets/consumers wants, not as you want.</p>
6		<p><u>Challenges for the farmers</u></p> <p>There are two challenges for the farmers.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Production of good milk ➤ Production of enough quantity milk for selling
7		<p><u>What is good milk?</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Hygienic milk ➤ No adulteration <p><u>Hygienic milk production(Advises for milker)</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Wash your hand before milking with soap and clean water
8		<ul style="list-style-type: none"> ➤ Clean udder before and after milking with clean wet cloth. Try to mix some drops of Dettol in water then wet the cloth by doing this germ on your hand and udder will be finished.
9		<ul style="list-style-type: none"> ➤ clean the udder from that wet cloth and after that start the milking and get germs free milk.

No.	Picture	Contents
10		<p>➤ Trim your nail</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Germs are not transfer into the milk 2. Teats are not wounded by nails.
11		<p>If somebody effected from the cough or respiratory problem should not milking otherwise the germs can be transfer from the cough to milk.</p>
12		<p>Caution!) If your hand is wounded, you should not milk animals.</p>
13		<p>Hygienic milk production (Environment)</p> <p>Improvement of Roof is important to avoid dust and rain. It will also help to reduce heat stress of animals</p>
14		<p>These are examples of materials for roof.</p> <p>➤ Thatched rood</p>

No.	Picture	Contents
15		<p><u>Hygienic milk production (Environment)</u></p> <p>Improvement of floor is very important to keep good drainage.</p>
16		<p>Example of material</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Concrete ➤ Block
17		<p>Example of material</p> <p>Concrete slab floor makes cleaning easy. Concrete slab is Rs. 350 per piece.</p>
18		<p><u>Adulteration</u></p> <p>This is pure milk.</p> <p>No doubt the quantity of milk is not enough.</p>
19		<p><u>Adulteration</u></p> <p>This is under adulteration.</p> <p>The quantity or volume is increases, but the quality and price of the milk is decrease.</p>

No.	Picture	Contents
20		<p>AS IF you got large quantity of milk. BUT...</p> <p><u>Stop Adulteration</u></p> <p>Adulteration is common practice in the village. However, it will harm the reputation of your village. Once you lost trust of the market, it will take long time to recover.</p> <p>Not only water but other chemicals and oil is also adulteration.</p>
21		<p><u>Individual Milk Market</u></p> <p>In this methods farmer, indivial selling milk to the middle man. You should aware following points when you sell the milk.</p> <p>Do you know the market place?</p> <p>Do you your neighbors sell the milk at which price?</p> <p>Do you know which price the middle man buying milk from other villages?</p> <p>Do you know does middle man sell the milk at which market and price?</p>
22		<p><u>Group milk Marketing</u></p> <p>Under this Project we give advises to farmer about group or collaboratively selling of milk.</p> <p>If you and your villager produce good quantity of milk then you can sell milk by group.</p> <p>If you are producing good quantity of milk then it's better to sell collaboratively milk compare to indivial milk market. You can contact with the middle man and any company to sell the collaboratively milk.</p> <p>Same like milk market we can sell its bi-product like Butter and Ghee in group level and increase more income.</p>

End

**The Project on Sustainable Livestock Development
for Rural SINDH “PSLD”
(JICA Technical Cooperation)**

Materials for Teaching the Farmers

~Sindhi Version~

1. Feeding Management
2. Livestock Management
3. Animal Health
4. Mastitis
5. Body Measurement and BCS
6. Reproduction and Genetics
7. Calf Rearing
8. Marketing

January 2019

All rights reserved

January 2019

Produced by The Project on Sustainable Livestock Development for Rural Sindh (PSLD)

Sponsored by Japan International Cooperation Agency (JICA)

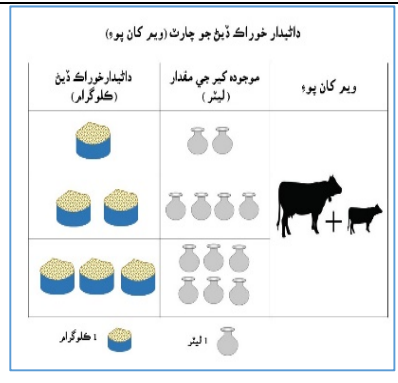
مضمون : جانورن ۾ کير جي پيداوار وڌائڻ لاءِ خوراڪ

نمبر	تصويرون	تفصيل
جانورن ۾ خوراڪ جاتي حصا ٿين ٿا.		
1	 <p>سنڌ جي پهراڙي، لاءِ چوپائي مال جي پائيدار ترقي وارو منصوبو ياڳين جي لاءِ تربيتي پروگرام چوپائي مال جي کاڌ خوراڪ جي سار سنڀال</p>	<p>کاڌخوراڪ جي سار سنڀال جو تعارف کاڌخوراڪ جي سار سنڀال تمام ضروري آهي. جانورن کي صحتمند رکڻ لاءِ کير جي پيداوار لاءِ. هن پروگرام ۾ توهان کي (رف ايڇ) ساوا گاهه ۽ سڪا گاهه، ڊائيدار خوراڪ ۽ پاڻي جي باري ۾ ٻڌائينداسين.</p>
2		<p>رف ايڇ ساوا ۽ سڪا گاهه ڇا آهن؟ سائو ۽ سڪو گاهه (رف ايڇ) خوراڪ آهي جانورن جي واڌويجهه ۽ جسامت کي برقرار رکڻ لاءِ. اهي تمام گهڻا ريشيدار هوندا آهن ان ۾ ساوا ۽ سڪا گاهه اچن ٿا. جيڪي جانور جي اوجھ کي حرڪت ۾ رکن ٿا. اوڳر ورائڻ صحتمند جانورن جي سٺي نشاني آهي.</p>
3		<p>اسين ساوا گاهه ڇو ڏيندا آهيون؟ سائو گاهه صرف ريشيدار نه هوندو آهي بلڪ ان ۾ تمام گهڻي غذائيت ۽ گهڻي مقدار ۾ پاڻي موجود هوندو آهي.</p>
4		<p>ڪهڙي قسم جا ساوا گاهه اسين پنهنجي جانور کي مهيا ڪندا آهيون؟ جتي مختلف قسمن جا ساوا گاهه هتي موجود آهن. قدرتي گاهه، برسيم، لوسڻ، مڪئي، جوئر، باجهري، ڪمند جا پن ۽ مات گراس وغيره شامل آهن.</p>
5		<p>اسين سڪا گاهه جانورن کي ڇو ڏيندا آهيون؟ سڪن گاهن ۾ گهٽ غذائيت ۽ گهٽ پاڻي موجود هوندو آهي. تنهن ڪري اهي جانورن جي جسماني صحت کي برقرار رکڻ ۾ مدد ڪندا آهن گهڻو ريشيدار هجڻ جي ڪري اهي جانور کي اوڳر ورائڻ ۾ ۽ بڪ ختم ڪرڻ ۾ مدد ڪندا آهن.</p>

<p>ڪهڙن قسمن جا سڪا گاهه اسين جانورن کي مهيا ڪندا آهيون؟ بھ، پلال، مڪئي جا ڪانا، جوئر ۽ ٻاجھر جا ڪانا سڪن گاهن جا مثال آهن.</p>		<p>6</p>
<p>ساوا گاهه ۽ سڪا گاهه گڏيل خوراڪ سٺي خوراڪ جو قسم آهي. ان جو خاص سبب اهو آهي ته ساون گاهن ۾ تمام گهڻي غذائيت هوندي آهي ۽ تمام گهڻا ريشيدار هوندا آهن. اهي رف ايجز (ساوا ۽ سڪا گاهه) جانورن جي هاضمي ۽ اوڳر ورائٽ ۾ مدد ڪن ٿا ۽ جانور جي صحت کي برقرار رکڻ ٿا.</p>		<p>7</p>
<p>ساوا ۽ سڪل گاهه گڏيل ڪتر ڪري ڏجن ته جيئن آساني سان هضم ٿي سگهن.</p>		<p>8</p>
<p>هي گڏيل ڪتر جو سٺو مثال آهي.</p>		<p>9</p>
<p>اسين دائيدار خوراڪ ڇو ڏيندا آهيون؟ کير جي وڌيڪ پيداوار جي لاءِ دائيدار خوراڪ ڏني ويندي آهي. هن ۾ پاڻي گهٽ ۽ غذائيت وڌيڪ هوندي آهي. هي خوراڪ کير وارن جانورن لاءِ تمام ضروري هوندي آهي. تنهن ڪري کير جي پيداوار مطابق مخصوص مقدار ۾ اها خوراڪ ڏني ويندي آهي.</p>		<p>10</p>
<p>توهان جانورن کي ڪهڙي قسم جي خوراڪ کارائيندا آهيو؟ ڪڪڙن جي کڙ، سورج مکي جي کڙ، سرهنن جي کڙ، ڪڙڪ جو ڌارو، ڪڙڪ جو پوسو، مڪئي جو ڌارو، چانورن جي کڙ، ڳڙ جو شيرو.</p>		<p>11</p>

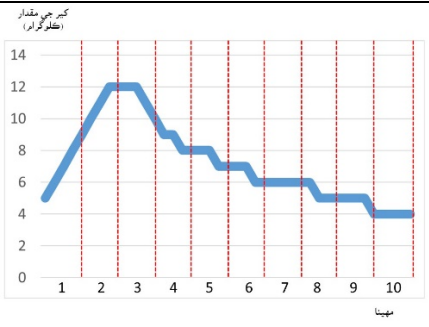
<p>خوراک سان گڏ 24 ڪلاڪ پاڻي ڏيڻ ڇو ضروري آهي؟</p> <p>24 ڪلاڪ پاڻي جي موجودگيءَ جانورن جي پاڻي جي گهرج پوري ڪري ٿي، پاڻي جانورن کي کاڌي هضم ڪرڻ ۾ مدد ڪري ٿو. پاڻي جي موجودگيءَ جانورن جي پهچ تي هر وقت موجود رکجي ته جنهن مهل جانور کي پاڻي جي ضرورت محسوس ٿئي ان مهل پيئي.</p> <p>هميشه صاف پاڻي ۽ ان جو ٿانو صاف رکجي. پاڻي جو ٿانو روزانو صاف ڪرڻ گهرجي نه ته هفتي ۾ هڪڙو دفعو ضرور صاف ڪجي.</p>		<p>12</p>										
<p>ساوا ۽ سڪا گاهه جانورن جي جسماني حالت کي بهتر ڪن ٿا ۽ دائيدار خوراڪ کير جي پيداوار کي وڌائي ٿي پر 24 ڪلاڪ پاڻي جي موجودگي ضروري آهي.</p>		<p>13</p>										
<p>توهان پنهنجي جانور جي جسماني حالت جانچيو. جيڪڏهن جانور ڪمزور ڏسڻ ۾ اچي ٿو ته ڪيترو رف ايڇ سائو ۽ سڪو گاهه ۽ دائيدار خوراڪ ان جي لاءِ ضروري آهي.</p>		<p>14</p>										
<p>هڪ ڏينهن ۾ هڪ جانور جي لاءِ مخصوص رف ايڇ جو چارٽ.</p> <p>300 ڪلو وزن واري جانور کي هن چارٽ مطابق رف ايڇ ڏنا وڃن پر جانور کي جيڪڏهن وڌيڪ ضرورت هجي ته ان کان وڌيڪ ڏئي سگهجي ٿو جيستائين جانور جو پيٽ پر جي.</p>	<p>معياري چاري جي کاڌخوراڪ جو چارٽ (هڪ ڏينهن ۾ هڪ جانور جي لاءِ)</p> <table border="1" data-bbox="906 1294 1297 1541"> <thead> <tr> <th>چارٽ</th> <th>چارا</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>چارو ڪلوگرام ۾ ڏيڻ گهرجن</td> <td>قدرتي گاهه (10 ڪلوگرام) 30kg</td> </tr> <tr> <td></td> <td>طعمدار چارو (4.4 ڪلوگرام) 7.3kg</td> </tr> <tr> <td></td> <td>قدرتي گاهه + بهه-پلال (1.7+1.5 ڪلوگرام) 16.7kg</td> </tr> <tr> <td></td> <td>بهه / پلال (1.1 ڪلوگرام) 1.9kg</td> </tr> </tbody> </table> <p>سڪو گاهه ۽ ڪلوگرام سڪو گاهه ۽ ڪلوگرام</p>	چارٽ	چارا	چارو ڪلوگرام ۾ ڏيڻ گهرجن	قدرتي گاهه (10 ڪلوگرام) 30kg		طعمدار چارو (4.4 ڪلوگرام) 7.3kg		قدرتي گاهه + بهه-پلال (1.7+1.5 ڪلوگرام) 16.7kg		بهه / پلال (1.1 ڪلوگرام) 1.9kg	<p>15</p>
چارٽ	چارا											
چارو ڪلوگرام ۾ ڏيڻ گهرجن	قدرتي گاهه (10 ڪلوگرام) 30kg											
	طعمدار چارو (4.4 ڪلوگرام) 7.3kg											
	قدرتي گاهه + بهه-پلال (1.7+1.5 ڪلوگرام) 16.7kg											
	بهه / پلال (1.1 ڪلوگرام) 1.9kg											
<p>دائيدار خوراڪ جانور لاءِ کڏهن استعمال ڪرڻ گهرجي؟</p> <p>دائيدار خوراڪ جو چارٽ (ويمر کان پهرين)</p>	<p>دائيدار خوراڪ ڏيڻ جو چارٽ (ويمر کان اڳ)</p> <table border="1" data-bbox="906 1675 1297 1843"> <thead> <tr> <th>ويمر کان اڳ</th> <th>شروع ڪرڻ جو وقت</th> <th>دائيدار خوراڪ ڪلوگرام ۾ ڏيڻ گهرجي</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>ويمر کان اڳ (2-3 هفتا)</td> <td></td> <td>1 ڪلوگرام</td> </tr> </tbody> </table>	ويمر کان اڳ	شروع ڪرڻ جو وقت	دائيدار خوراڪ ڪلوگرام ۾ ڏيڻ گهرجي	ويمر کان اڳ (2-3 هفتا)		1 ڪلوگرام	<p>16</p>				
ويمر کان اڳ	شروع ڪرڻ جو وقت	دائيدار خوراڪ ڪلوگرام ۾ ڏيڻ گهرجي										
ويمر کان اڳ (2-3 هفتا)		1 ڪلوگرام										

جانور جي ويم کان پوءِ ڪيتري دائيدار خوراڪ مهيا ڪرڻ گهرجي؟
 دائيدار خوراڪ جو چارٽ (ويم کان پوءِ) جانور جي ڪير جي پيداوار مطابق خوراڪ ڏيڻ گهرجي. هن چارٽ ۾ هڪ نارمل جسماني حالت رکندڙ جانور جو ٻڌايو ويو آهي.

17

ڪير جي پيداوار جي لائين
 ويم جي 2 مهينن کانپوءِ ڪير جي پيداوار عروج تي پهچندي آهي. عروج تي پهچڻ کان پوءِ قدرتي ڪير جي پيداوار آهستي آهستي گهٽجندي آهي. ويم جي 10 مهينن کانپوءِ خوراڪ ڏيڻ بند ڪري ڇڏيو نه ته مينهن نه ڦرجندي.

18

اسان کي جانور کي خوراڪ ڪيئن ڏيڻ گهرجي؟
 هي پاڻي ۽ کاڌي جي آهورن جو مثال آهي. اسان کي جانور جي کاڌي جي لاءِ آهورو استعمال ڪرڻ گهرجي. جيڪڏهن سينمنٽ جو آهورو نه آهي ته مٽي جو آهورو به ناهي سگهجي ٿو. روزانو تازي گاهه وجهڻ کان پهريان پراڻو گاهه ڪڍي ڇڏيو.

19

کاڌ خوراڪ ڏيڻ جو هي روايتي ۽ پراڻو طريقو آهي. پراڻو جا ڪانا ڍڪي هجڻ جي ڪري کائڻ ۽ هضم ڪرڻ ۾ مشڪل ٿيندي آهي. سٺو طريقو آهي ته پراڻو کي ڪتر ڪري ڏجي ته اهو آرام سان کائي سگهي ۽ هضم ڪري سگهي.

20

هي خوراڪ ڏيڻ جو غلط طريقو آهي. هن ۾ گاهه زمين تي اڇلائي ڏنو ويو آهي. ايئن ڪرڻ سان کاڌي جو ڌيان ٿيندو ۽ توهان جا پئسا به ضايع ٿيندا ان لاءِ ضروري آهي ته کاڌ خوراڪ آهورن ۾ ڏني وڃي. هن تصوير ۾ ساوا ۽ سُڪا گاهه زمين تي اڇلائي ڏنا ويا آهن..

21

هي کاڌ خوراڪ ڏيڻ جو صحيح طريقو آهي. ايئن
ڪرڻ سان نه رڳو جانور سولائي سان خوراڪ کائي
سگهي ٿو پر خوراڪ ضايع ٿيڻ کان به بچي سگهي
ٿي.

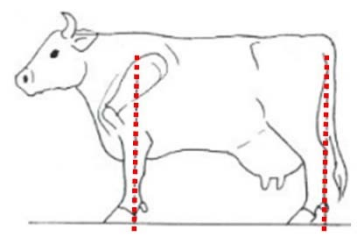
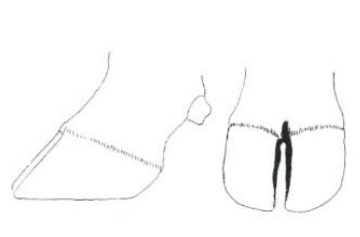

22

مضمون : چوپائي مال جي سار سنڀال

نمبر	تصويرون	تفصيل
1		<p>تعارف</p> <p>اهو تمام گھڻو ضروري آهي ته اسان مينهنن/ ڍڳين کي کير جي پيداوار وڌائڻ جي ڪري سنو صاف سترو ماحول ڏيون.</p> <p>توهان کي ٻڌائينداسين ته جانورن جو گرمي جو دٻاءُ ڪيئن گهٽ ڪجي. سادي ڇت، وهنجارڻ/ ڦوهارو ڪرڻ، وٿاڻ جي صفائي، ٻڌڻ جي طريقي ۽ ڪرڻ جي ڪٽڻ جي ذريعي سان</p>
2		<p>هو ادار وٿاڻ</p> <p>هو ادار وٿاڻ ٺاهڻ گرمي کان بچاءُ جو سنو قدم آهي. اسان جي سنڌ صوبي ۾ اونھاري جي موسم ۾ تمام گھڻي گرمي هوندي آهي. جانورن جي گرمي جي دٻاءُ کي گهٽ ڪرڻ لاءِ جانور وٿاڻ ۽ وٿن هيٺيان بيهارجن. سڌي ايندڙ سج جي روشني کان جانورن کي بچائجي.</p> <p>هي هڪ سادي ڇاڀري جو مثال آهي. جيڪڏهن توهان جانورن لاءِ ڇاڀرو ٺاهيو ته هنن ڳالهين جو خيال رکو.</p> <p>هوا جو گذر ڇت جي اونچائيءَ هوا ۾ رکاوٽون</p>
3		<p>سادي ڇاڀري ٺاهڻ لاءِ مناسب طرف</p> <p>جڏهن توهان جانورن لاءِ ڇاڀرو ٺاهيو ٿا ته هنن ڳالهين کي خيال ۾ رکو.</p> <p>هڪ سٺي مثالي وٿاڻ ٺاهڻ لاءِ توهان اهو خيال ڪيو ته وٿاڻ ۾ سڌي سج جي روشني نه اچي. اوڀر ۽ اولهه کان سج اڀرندو ۽ لهندو آهي. اهو خيال ڪرڻ گهرجي ته لهڻ واري گھڻي اس وٿاڻ ۾ نه اچي.</p>
4		<p>جيڪڏهن توهان وٿاڻ جو طرف اتر ۽ ڏکڻ ٺاهيو ٿا ته گهٽ جڳهه جي ڪري توهان اولهه پاسي کان وڻ لڳائي ڇڏيو ته جيئن شام واري اس وٿاڻ ۾ سڌي سنئين نه اچي چاڪاڻ ته شام واري اس تمام گھڻي تيز هوندي آهي.</p>

<p>جيڪڏهن چاڀري جي موجودگي نه هجي گهاٽن وڻن جي چانو ۾ جانورن کي ٻڌجي جيئن نم جو وڻ ۽ انبن جو وڻ آهي سٺي چانو ڏيندا آهن.</p>		<p>5</p>
<p>وڻ جي صفائي وڻ جو فرش خشڪ ۽ صاف رکڻ تمام ضروري آهي ته جيئن جانور آرام سان وڻ ۾ بيهي سگهن. جانورن تي ٻاهرين ڪيڙن کان بچائڻ لاءِ وڻ جي صفائي تمام گهڻي ضروري آهي. وڻ جي فرش تان چيڻو ۽ پيشاب صاف ڪري ڇڏجي.</p>		<p>6</p>
<p>جانورن جي ٻڌڻ جو طريقو (ڳچي ۽ مڇي) ڳچي ۽ مڇي واري طريقي سان ٻڌڻ سان جانور کي گهٽ دٻاءُ محسوس ٿيندو ۽ هن کي کاڌي کائڻ ۽ پاڻي پيئڻ ۾ سولائي ٿيندي. هن طريقي سان ٻڌڻ سان جانور پاڻ ۾ وڙهي نه سگهندا. قلعو مضبوط هجڻ کپي نه ته اهو جانور جي چڪ ڏيڻ سان اڪڙي سگهي ٿو. رسيءَ جي ڊيگهه ايتري هجي جو جانور کاڌي ۽ پاڻي جي ٿانو تي آساني سان پهچي سگهي.</p>		<p>7</p>
<p>لائن ۾ ٻڌڻ ڪير واري جانورن کي لائن ۾ ٻڌجي هڪ کاڌي جو آهورو هڪ جانور لاءِ ۽ پاڻي جو آهورو ٻن جانورن جي کاڌي جي آهورن جي وچ تي رکجي.</p>		<p>8</p>
<p>وهنجارڻ/ پاڻي ۾ ويهڻ مينهن ڍڳي جي مقابلي ۾ گرمي گهٽ برداشت ڪندي آهي. قوهاري سان وهنجارڻ کان پاڻي ۾ ويهارڻ سان جسم جي درجہ حرارت ۾ وڌيڪ فرق پوندو ۽ جسم ٿڌو رهندو هلڪي پاڻي ۾ ويهڻ کان وڌيڪ پاڻي ۾ ويهارڻ بهتر آهي. جيڪڏهن پاڻي ۾ ويهارڻ جي جڳهه وڻ کان 30 منٽن جي پنڌ کان پري آهي ته ايترو پري جانور کي نه وٺي وڃو ڇو ته گهڻي پنڌ ڪرڻ سان جانور جي سگهه ضايع ٿيندي.</p>		<p>9</p>
<p>قوهارو ڪرڻ جيڪڏهن جانور کي پاڻيءَ ۾ ويهارڻ مشڪل آهي ته گرميءَ جي موسم ۾ ڏينهن جو مختلف وقتن تي جانورن کي قوهاري سان وهنجاريو. جانور جتي ٻڌل هوندو آهي. ان جڳهه تي توهان جانور کي نه وهنجاريو ڇو ته اتي پوسل ٿي ويندي ۽ فرش جي حالت خراب ٿي ويندي.</p>		<p>10</p>

<p>جانورن جي چرائي جانورن کي چرائي تي موڪلڻ سان تمام گهڻا فائدا ٿيندا آهن. خاص طور تي ٽيهائين جي سني واڌويجه ٿيندي، جانورن لاءِ گاهه نه کڻي اچڻو پوندو. گاهه ڪري اچڻ واري جي مزدوري گهٽجي ويندي، گاهه خريد ڪرڻ کان بچي پوندو. وڌيڪ اهو ته جانور کي چرائي ڪرائڻ سان ان کي مختلف قسمن جا گاهه ملن ٿا. جنهن مان جانور کي معدنيات مهيا ٿين ٿا. جيڪي هڪ ٻڌل جانور کي کير واري جانور جي مقابلي ۾ گهٽ ملن ٿا، پر گرمي جي موسم ۾ جانورن کي گهڻو پري چرائي تي نه موڪلجي، ڇو ته ايئن ڪرڻ سان جانورن جي سگهه ضايع ٿيندي ۽ کير جي پيداوار گهٽجندي. تنهن ڪري اهو چيو وڃي ٿو ته 30 منٽن جي پري پنڌ تي جانورن جي جسم جي سگهه ضايع ٿيندي.</p>		11
<p>ڪر ڪٽڻ جيڪڏهن جانور روزانو 8 ڪلاڪ چرائي تي وڃي ٿو ته ان جا ڪر پنهنجو پاڻ گسي ويندا آهن. انهن کي ڪٽرائڻ جي ضرورت محسوس نه ٿيندي آهي. جيڪڏهن جانور چرائي تي نٿو وڃي ته ان جا ڪر هر 6 مهينن کان پوءِ يا ضرورت مطابق ڪنهن ماهر ڪر ڪٽڻ واري کان ڪٽرائڻ گهرجن. جيڪڏهن جانور جا ڪر وڏا هوندا آهن ته ڪڏهن ڪنهن جانور کي هڏن ۾ سور پوندو آهي ۽ جانور مندو به ٿي سگهي ٿو.</p>		12
<p>جانور جي بيھڻ جو صحيح طريقو</p>		13
<p>ڪر ڪٽرائڻ کانپوءِ ڪر جي شڪل</p>		14
<p>ڪر جي تري جو ڏيک</p>		15

مضمون : چوپائي مال جي صحت
گهريل وقت 90 منٽ

تفصيل	تصويرون	نمبر
<p>تعارف جانورن جي بيمارين کي پاڳين جي سهولت لاءِ چئن حصن ۾ ورهايو ويو آهي.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. جانورن جو وچڙندڙ بيماريون 2. جانورن اڻ وچڙندڙ بيماريون 3. مفت خور ڪيڙن واريون بيماريون. 4. نمڪيات جي کوٽ واريون بيماريون 		1
<p>جانورن جون وچڙندڙ بيماريون. هي بيماريون جراثيمي حملي جي ڪري ٿين ٿيون. جيڪي هڪ جانور کان ٻئي جانور ڏانهن گگ، پيشاب، چيٽي، بچيل کاڌي، آهورن ۽ هوا وسيلي ٻئي صحتمند جانورن ڏانهن منتقل ٿين ٿيون. جيڪڏهن بيماري اچي وئي ته ان ۾ موت جو شرح وڌي سگهي ٿي. مثال طور (سامهاڙو، گهوگهو ۽ ست وغيره جي بيماري)</p>		2
<p>سامهاڙي جي بيماري جون نشانيون تمام تيز بخار ٿي ويندو آهي 104 ڊگري کان 106 ڊگري تائين. وات، مهارن ۽ زبان تي چالا ٿي ويندا آهن. پير جي ڪر، اوه ۽ ٿڌن تي چالا ٿي ويندا آهن. ڪير جي پيداوار گهٽجي ويندي آهي. ڪسي ٿيڻ ۽ ڦر ڪرڻ به هن بيماري ۾ عام آهن.</p> <p>گندي واري بيماري جون نشانيون 101 فارنهائيت کان 107 فارنهائيت تائين بخار ٿي ويندو آهي. گلي تي گرمائش محسوس ٿيندي ۽ سوچ ٿي ويندي آهي. سور به ٿيندو آهي. ڦڦڙن تي ورم ۽ سوچ جي ڪري ساهه کڻڻ ۾ ڏکيائي ٿيندي آهي.</p>	No Picture	3

وچڙندڙ بيمارين جو علاج
 وچڙندڙ بيمارين جو علاج ڪارگر نه آهي. هنن بيمارين کي بچاءَ جي تڪن وسيلي ضابطي ۾ آڻي سگهجي ٿو. هي تڪا بيماري پوڻ کان ڪجهه وقت اڳ مختلف بيمارين لاءِ هر سال لڳايا ويندا آهن. جيڪي قيمت ۾ علاج کان سستا آهن.

4

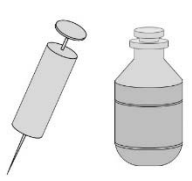

وچڙندڙ بيمارين کان بچاءَ لاءِ موسمي چارٽ
 سامهڙي جو تڪو سال ۾ 2 دفعا ڏنل ڪئلينڊر مطابق. سامهڙي جي تڪي جو وزن 1 سيسي قرن جي لاءِ، 2 سيسي وڌن جي لاءِ. گنڍ جي بيماري جو تڪو ڏنل ڪئلينڊر مطابق گنڍ جي تڪي جو وزن 5 سيسي جوان جانور لاءِ.

وچڙندڙ بيمارين کان بچاءَ جي تڪن جو چارٽ

مادرو جو قسم	سرگرمين	مادرو جي ٽيڪن	مادرو جي ٽيڪن	مادرو جي ٽيڪن	مادرو جي ٽيڪن	مادرو جي ٽيڪن	مادرو جي ٽيڪن	مادرو جي ٽيڪن	مادرو جي ٽيڪن	مادرو جي ٽيڪن
مادرو جو قسم	سرگرمين	مادرو جي ٽيڪن	مادرو جي ٽيڪن	مادرو جي ٽيڪن	مادرو جي ٽيڪن	مادرو جي ٽيڪن	مادرو جي ٽيڪن	مادرو جي ٽيڪن	مادرو جي ٽيڪن	مادرو جي ٽيڪن
مادرو جو قسم	سرگرمين	مادرو جي ٽيڪن	مادرو جي ٽيڪن	مادرو جي ٽيڪن	مادرو جي ٽيڪن	مادرو جي ٽيڪن	مادرو جي ٽيڪن	مادرو جي ٽيڪن	مادرو جي ٽيڪن	مادرو جي ٽيڪن

5

علاج جو خرچ
 سامهڙي جي تڪي جو خرچ هڪ جانور تي 100 روپيه ٿئي ٿو. جيڪڏهن بيماري اچي وڃي ٿي ته ان جي علاج جو خرچ هڪ جانور تي 1800 روپيه ٿئي ٿو. گنڍ جي تڪي جو خرچ هڪ جانور تي 10 روپيه ٿئي ٿو. گهڻو ڪري سرڪاري طور تي جانورن جي پالنا وارو کاتو گنڍ جي بيماري جو تڪو جانورن کي لڳرائيندو آهي. جيڪڏهن گنڍ جي بيماري اچي ٿي ته جانور مري ويندو آهي. تمام گهٽ ٿيندو آهي جو جانور بچي وڃي. پر جيڪڏهن جانور بچي ويو ان کي تڪڙو علاج ملي ويو ته ان جو خرچ 3600 ٿيندو.

Rs. 100 ~ 200
Rs. 150,000

6

<p>جانورن جون اڻ وچڙندڙ بيماريون</p> <p>هي بيماريون ڪنهن جيوڙي جي اثر ڪانسواءِ پيدا ٿين ٿيون. مثلاً زخم، ڌڪ، ڪٽ، هڏي جو ٽٽي وڃڻ يا ڪو ڳنڍو، آڦري، زهريلو کاڌو ۽ معدنياتي لوڻن جي کوٽ وسيلي پيدا ٿيندڙ بيماريون مثلاً ڪئلسيم جي گهٽتائي (سوٽڪ)، ٿڻن جي بيماري وغيره شامل آهن.</p>		7
<p>اڻ وچڙندڙ بيمارين جو علاج</p> <p>هي بيماريون ترت علاج وسيلي صحيح ڪري سگهجن ٿيون.</p>		8
<p>ادي! منهنجي مينهنن کي ڏس. هي پٽاري چارو ڪافي ڪاٺي ٿي ۽ دائيدار خوراڪ پڻ ڪاٺي ٿي ان جي باوجود هن جي جسماني صحت ڏينهنون ڏينهن خراب ٿيندي ٿي وڃي.</p> <p>ها، آئون ڏسان ٿي تنهنجي مينهنن کي، منهنجو خيال آهي ته هن کي پيٽ جي ڪيڙن جي بيماري آهي.</p>		9
<p>مفت خور ڪيڙن مان ٿيندڙ بيماريون</p> <p>هي ٽن قسمن جو ٿين ٿيون.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. اندروني پيٽ جي ڪيڙن جو بيماريون (ريچ، ققڙن، پيٽ ۽ آندڻ جا ڪيڙا). 2. ٻاهرين ڪيڙن جو بيماريون (چچڙ، چچڙيون، جون، مڪيون، وغيره). 3. رت جي ڪيڙن مان پيدا ٿيندڙ بيماريون (چچڙ جو بخار، پيشاب ۾ رت جو اچڻ وغيره). 		10

<p>ريج ريج گھڻو ڪري وارياسيل علائقن ۾ جتي ڪوڏ وڏي تعداد ۾ هجن اتي ٿئي ٿي. ريج جا ڪيڙا جانورن جي جيري ۾ سائي چاري ۽ پاڻي وسيلي وڃن ٿا. نشانيون: اڪين ۾ پڇيون، ڪل خشڪ، وار چڻڻ، جاڙي هيٺان سوچ، پاڻيٺاڻ وارا دست، ڪير جي پيداوار گهٽ ۽ جانورن جسماني طرح ڏٻرو نظر ايندو.</p>	<p>11</p>
<p>آندي ۽ معدي جا ڪيڙا هي ڪيڙا گول ۽ پٽيدار هوندا آهن گھڻو ڪري جانورن جي آندي ۽ معدي ۾ واڌويجهه ڪن ٿا. نشانيون: دست، وزن جو گهٽ ٿيڻ، پيٽ جو سور، بڪ جو ختم ٿيڻ، پيٽ ۾ پاڻي جو پر جي وڃڻ.</p>	<p>12</p>
<p>ققڙن جا ڪيڙا هي ڪيڙا گھڻو ڪري سنهي ڏاڳي وانگر هوندا آهن ۽ جانورن جي ققڙن ۾ واڌويجهه ڪن ٿا. ڪن صورتن ۾ ڪنگهه، نيچ وسيلي جانورن جي نڪ وسيلي ٻاهر اچي ويندا آهن. نشانيون: ڪنگهه، ساهه ۾ تڪليف، وزن جو گهٽ ٿي وڃڻ، نڪ مان رت اچڻ، خون جي گهٽتائي ٿيڻ ۽ ڪير جي پيداوار گهٽ ٿيڻ.</p>	<p>13</p>
<p>ڊرينچنگ جانورن کي ڊرينچنگ ڪرائڻ کان پهريان توهان ڊاڪٽر کان ضرور پڇو. دوا جو مدو ختم ٿيڻ جي باري ۾ دوا جي ڪمپني جي باري ۾ ته اها سٺي آهي يا نه دوا جي بوتل تي لکيل وزن مطابق دوا ڏيڻ ڊرينچنگ گڻ جراثيم کان پاڪ آهي يا نه</p>	<p>14</p>

پیت جي ڪيڙن جي دوا پيارڻ

ڏنل ڪئلينڊر مطابق جانورن کي پیت جي ڪيڙن جي دوا مهيا ڪرڻ
 نئين خريد ڪيل جانور کي ڏڻ ۾ بيهارڻ کان پهرين پیت جي ڪيڙن جي دوا مهيا ڪرڻ

مفت خور ڪيڙن کان بچاءَ لاءِ دوا پيارڻ جو چارٽ											
جانورن جو قسم	سرگرمي	چائونڊن جي زماني کان پوءِ	جنوري	فيبروري	مارچ	اپريل	مئي	جون	جولاءِ	آگسٽ	سيپٽمبر
مفت خور ڪيڙن کان بچاءَ لاءِ دوا پيارڻ	جانور	ڪيڙن کان بچاءَ لاءِ دوا پيارڻ	1	1				1			
			دوا پيارڻ	دوا پيارڻ	دوا پيارڻ	دوا پيارڻ	دوا پيارڻ	دوا پيارڻ	دوا پيارڻ	دوا پيارڻ	دوا پيارڻ
مفت خور ڪيڙن کان بچاءَ لاءِ دوا پيارڻ	جانور	ڪيڙن کان بچاءَ لاءِ دوا پيارڻ	2	2				2			
			سٺي بن مٿي کان پوءِ	سٺي بن مٿي کان پوءِ	سٺي بن مٿي کان پوءِ	سٺي بن مٿي کان پوءِ	سٺي بن مٿي کان پوءِ	سٺي بن مٿي کان پوءِ	سٺي بن مٿي کان پوءِ	سٺي بن مٿي کان پوءِ	سٺي بن مٿي کان پوءِ

جانورن ۾ نمڪيات جي ڪوٽ واريون بيماريون

قرن ۾ هڏن جي بيماري (ريڪٽيس) ٿيندي آهي. تازي ويامل مينهن ڍڳي کي ڪئلسيم جي ڪمي جي بيماري ٿيندي آهي.

جانورن جي بيمار ٿيڻ وقت نشانيون

جيڪڏهن توهان جو جانور بيمار آهي ته توهان هڪدم ڊاڪٽر کي گهرائي علاج ڪرايو. پر توهان کي پنهنجي جانور جي صحت روز چڪاسڻ گهرجي. ڊاڪٽر کي گهرائڻ کان پهرين توهان کي صلاح ڏجي ٿي ته هيٺين نشانيون کي غور سان ڏسو.

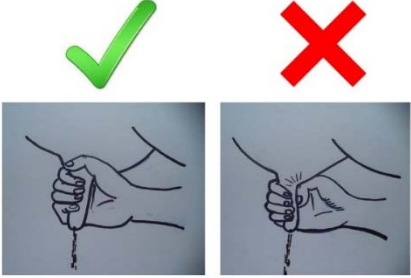

- 1) نڪ جي بيبي بلڪل خشڪ هجڻ ۽ ناسن مان پاڻي وهڻ.
- 2) اکين مان پاڻي ويهڻ
- 3) ساهه صحيح نه ڪڍڻ/ ٽڪڙو ڪڍڻ
- 4) جانورن جو وات کي هلائڻ بند ڪرڻ يا اوڳر نه ورائڻ.
- 5) جانور جي جسم جو ٿڌو يا گرم هجڻ
- 6) دست
- 7) ڪنگهه
- 8) هڪدم کير جي پيداوار گهٽجڻ
- 9) جانور جو بيچين هجڻ
- 10) سست ۽ ڪنڌ هيٺ ڪري بيهڻ

احتياط

جيڪڏهن توهان علاج شروع ڪيو ته اهو مڪمل ضرور ڪيو.
جيستائين جانور پورو نڪ نه ٿئي تيستائين دوا يا ڊاڪٽر نه بدلائجي.
جيڪڏهن جانور تمام ڪمزور هجي ته ڊاڪٽر جي مشوري سان ان کي طاقت جي دوا ڏجي.

ڀاڳين جي لاءِ تڻن جي بيماري جي ڄاڻ تي تربيتي پروگرام

تفصيل	تصويرون	نمبر
<p style="text-align: center;">تڻن جي بيماري جو تعارف</p> <p>هي بيماري عام طور تي کير واري جانورن ۾ ٿئي ٿي. وڻاڻ جي صفائي صحيح نه هجڻ، کير جي اڌ ڏڻو ڪرڻ، وقت تي ڏهائي نه ڪرڻ، تڻن جي صفائي نه ڪرڻ ۽ جراثيمي حملي جي ڪري ٿئي ٿي. تڻن جي بيماري کان متاثر جانور جو مارڪيٽ ۾ آڳهه پڻ گهٽ هوندو آهي. گهڻو ڪري تڻن جي بيماري ۾ هي جانور مبتلا ٿيندا آهن.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. کير وارا جانور 2. باڪٽريون مينهنون 3. ڍڪيڻ عرصي واريون مينهنون 	 <p>سنڌ جي بهراڙي لاءِ چوپائي مال جي پائيدار ترقي وارو منصوبو ڀاڳين جي لاءِ تربيتي پروگرام چوپائي مال ۾ تڻن جي بيماري</p>	1
<p style="text-align: center;">تڻن جي بيماري جا سبب</p> <p style="text-align: center;">خراب وڻاڻ</p> <p>خراب وڻاڻ تڻن جي بيماري جو سبب آهي. توهان کي وڻاڻ ضرور صاف رکڻ گهرجي. صفائي جو مقصد چيڻو، پيشاب، گاهه، گند ڪچرو فرش تان صاف ڪرڻ گهرجي.</p>		1 2
<p style="text-align: center;">پوسل وارو فرش</p> <p>جنهن جڳهه تي جانور کي وهنجاريو ٿا ان جڳهه تي کير جي ڏهائي نه ڪريو ڇو ته اها جڳهه پوسل واري خراب هوندي آهي. فرش کي هميشه خشڪ رکڻ کپي.</p>		3
<p style="text-align: center;">ميرو اوھ/ تڻ</p> <p>هي خراب مثال آهي. جيڪڏهن خراب تڻن سان ڏهائي ڪندو ته هي اوھ ۽ تڻن جي لاءِ تمام خطرناڪ آهي. ان جي ڪري تڻن جي بيماري ٿيڻ جو وڌيڪ خطرو آهي. ان جي ڪري بغير صاف ڪرڻ جي ڏهائي نه ڪرڻ گهرجي. کير جي ڏهائي ڪرڻ کان پهريان ۽ پوءِ اوھ ۽ تڻن کي صاف ڪرڻ گهرجي.</p>		4

<p>غلط طريقي سان ڏهائي ڪرڻ</p>		<p>5</p>
<p>تتن جي بيماري اچڻ جي پئسي جا نقصان 1. ڪير جي پيداوار گهٽ</p>		<p>6</p>
<p>2. ڪير جي وڪري وارو اگهه گهٽ</p>		<p>7</p>
<p>3. عيبدار جانور هجڻ جي ڪري جانور جو اگهه مارڪيٽ ۾ گهٽ ٿي ويندو.</p>		<p>8</p>

<p>ظاهري ايندڙ نشانيون : اوه تڻن جو سڄي وڃڻ، اوه جو ڳاڙهو ٿيڻ، ان ۾ سور ٿيڻ، کير ۾ ڳوڙهيون ۽ رت اچڻ.</p> <p>2. لڪيل نشانيون :</p> <p>تڻن جي ابتدائي نشانيون جيڪي خاص ظاهر نه هونديون آهن. انهن لاءِ کير جي چڪاس ڪبي ته خبر پئجي ويندي ته تڻن خراب ٿيڻ وارا آهن.</p>	<p>هڪ صبح خميسي جي وڻان تي.....</p>	9
<p>صرف ٽيسٽ</p> <p>1. سڀ کان پهرين هڪ گلاس پاڻي کڻو.</p> <p>2. صرف جا 2 ڪاٺڻ وارا چمچا هڪ گلاس پاڻي ۾ وجهو.</p>		10
<p>3. چار الڳ الڳ پيالا کڻو.</p> <p>4. هر پيالي ۾ الڳ الڳ جو ٻن چمچن جيترو کير وجهو.</p> <p>5. پهرين تڻ مان ٻه ٽي گوها هاري پوءِ کير وجهو هاڻي هر پيالي ۾ ٻه چمچا کير ۾ ٻه چمچا صرف پاڻي وارا وجهو.</p>		11
<p>6. 10 سيڪنڊ تائين کير ۽ صرف کي ملايو.</p> <p>7. هر پيالي جي کير کي ڏيان سان ڏسو.</p>		12

<p>8. جنهن کير ۾ لئي ٿي ويئي آهي اهو ٿڻ خراب ٿيڻ وارو آهي</p>		<p>13</p>
<p>9. جڏهن ٿڻن جي بيماري جي خبر پئجي ويندي ته اسان کي ان ٿڻ جو علاج ملر واري سئڻ سان ڪرائڻ گهرجي. ان بيماري جو علاج 3 ڏينهن گهريل هوندو آهي. دوائن جو خرچ 2200 تائين ٿيندو. ان کان علاوه ڊاڪٽر جي فيس هڪ ڏينهن جي 500 کان 1000 تائين هوندي آهي. تنهن ڪري ٽوٽل ٽن ڏينهن جو خرچ 3700 کان 5200 تائين ٿيندو. ڪڏهن ڪڏهن ايتري خرچ ڪرڻ کان پوءِ به بيماري ختم نه ٿيندي آهي. تنهن ڪري احتياطي اپاءُ وٺڻ تمام ضروري آهن.</p>		<p>14</p>
<p>10. هي ٽيسٽ هر 15 ڏينهن کان پوءِ ڪيو وڃي ته اسان جا جانور هن بيماري کان بچيل رهندا.</p>		<p>15</p>
<p>11. ٿڻ جي خرابي جي خبر پئجي وڃڻ کان پوءِ ان ٿڻ جو کير الڳ ٿانو ۾ ڏهڻ گهرجي.</p>		<p>16</p>
<p>احتياطي اپاءُ کير ڏهڻ واري جڳهه کي صاف رکجي ته جيئن وري زمين مان جراثيم اوهه ۾ داخل ٿي نه وڃن. کير جي ڏهائي کان پهرين ۽ پوءِ پنهنجا هٿ صاف ڪرڻ گهرجن.</p>		<p>17</p>

<p>ڏهاڻي کان پهرين ۽ ڏهاڻي کانپوءِ اوه ۽ ٿڻن کي صاف ڪرڻ گهرجي. هڪ صاف ڪپڙي جو ٽڪرو کڻو ان کي ڊيٽول مليل پاڻي ۾ وجهي ڀوڙي ڪڍيون ايئن ڪرڻ سان اسان جا هٿ به جراثيم کان پاڪ ٿي ويندا. ان ڪپڙي سان اوه ۽ ٿڻ صاف ڪيون. کير جي ڏهاڻي کان پوءِ جانورن کي اڌ ڪلاڪ تائين زمين تي ويهڻ نه ڏجي.</p>	<p>نمبر 3. ڏهاڻي کان اڳ ٿڻن کي ان دوا ۾ ڀڳيل ڪپڙي سان اڳهي صاف ڪريون</p> 	18
<p>کير جي ڏهاڻي کانپوءِ کير جون بالٽيون صابن سان صاف ڪيو. کير جا ٿانو ۽ اوه کي اڳهڻ واري ڪپڙي کي صرف سان ڏوئي اس تي سڪائجي</p>		19
<p>کير جي ڏهاڻي ڪمزور ۽ صحتمند جانور جي الڳ الڳ ڪرڻ گهرجي.</p>	<p>صحیح کير جي ڏهاڻي</p> 	20

جانورن جي جسماني ماپ ۽ ان جي حالت جي گڻپ

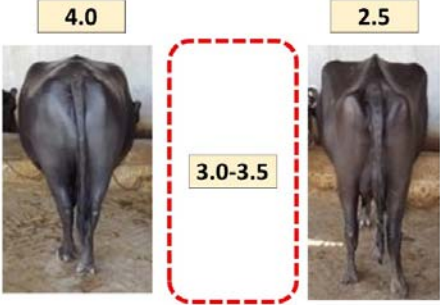
نمبر	تصويرون	تفصيل
1		<p>ڊرينجنگ جو وزن پيارڻ لاءِ جانور جو جسماني وزن تمام گهڻي اهميت رکي ٿو. جانور جي جسماني حالت جي گڻپ ۾ تمام گهڻي اهميت رکي ٿي. جانور جي خوراڪي حالت ڇا آهي. مثال جي طور تي جيڪڏهن توهان جي جانور جي جسماني حالت گهٽ آهي يا جانور ڪمزور آهي ته اهو جانور لڳ جي لاءِ تيار نه آهي. اڄ اسان توهان کي ٻڌائينداسين ته جانور جي چاتي جي ماپ ڪيئن ڪجي ۽ پوءِ ان جي ذريعي جانور جي وزن جو اندازو لڳائجي. تنهن کانپوءِ جانور جي جسماني حالت جي گڻپ سکنداسين.</p>
2		<p style="text-align: center;">چاتي جي ماپ ڪيئن ڪجي؟</p> <p>جسماني وزن جو اندازو لڳائڻ لاءِ منصوبي جانور جي جسماني وزن جي اندازي جي هڪ ٽيبل ٺاهي آهي. جيڪڏهن توهان جانور جي جسماني وزن جو اندازو لڳائي ويندو. ان جو طريقو ڪار هي آهي.</p> <p>(1) سڀ کان پهريان مينهنن کي ڪنهن جڳهه تي بيهارجي ۽ منهن کي مٿي ڪري سڌو ڪجي.</p> <p>(2) جسماني ماپ ڪرڻ جي لاءِ تصوير ۾ صحيح طريقو ڏيکاريل آهي.</p> <p>(3) ماپ ڪرڻ واري ٽيپ ڪلهن کان وٺي چوڌاري تڪڙي ڦيرايو ٽيپ جي هيٺيان ٻه آڱريون رکي ٽيپ کي جهلي بيهو اهو هڪ معياري ماپ ڪرڻ جو طريقو آهي.</p> <p>(4) ڪمزور مينهنن جي صورت ۾ ماپ ڪرڻ واري ٽيپ تڪڙي سان سڪ جهلي بيهو پر ٿلهي مينهنن جي صورت ۾ ٽيپ کي ٿورو ڍرو ڇڏيو.</p>
3		<p>هيٺ ڏنل ٽيبل مان پڙهو.</p> <p>هي هڪ چاتي جي ماپ ڪري اندازي مطابق وزن جي ٽيبل آهي. گهٽ ۾ گهٽ 65 سينٽي ميٽر ۽ وڌ ۾ وڌ 255 سينٽي ميٽر آهي. اها برابر آهي 40 ڪلو گرام کان 1030 ڪلوگرام جسماني وزن جي، مثال جي طور جيڪڏهن توهان جي جانور جي چاتي جي ماپ 157 سينٽي ميٽر آهي، ته جسماني وزن ٽيبل مطابق انداز 279 ڪلوگرام هوندو.</p>

<p>ڪنڊي مينهن جي جسماني حالت جي ڳڻپ مينهن/ ڊڳي جي جسماني حالت جي ڳڻپ سڌي سنئين تعلق رکي ٿي جانورن جي کاڌ خوراڪ ۽ توليدي نظام تي.</p> <p>جانور جي جسماني حالت جي ڳڻپ جي سڃاڻپ ڏسڻ ۽ هٿ لاهڻ سان سان ڪري سگهجي ٿي ان کي اسان 0.5 جي واڌاري سان اسڪور ڏينداسين. 2.0, 2.5, 3.0, 3.5 ۽ 4.0</p> <p>ڏسڻ سان ۽ هٿ لاهڻ سان جانچڻ</p> <p>(1) جانور جي کاڀي پاسي کان بيهو، کاڀي پاسي جي ڪل لچڪدار ۽ ڀري هوندي آهي. اها هٿ لاهي ڏسڻ لاءِ مناسب هوندي آهي.</p> <p>(2) پهريان توهان ڏڏ واري هڏي ۽ ڍاڪ واري هڏي کي هٿ لاهي جانچيو ته اتي چرڀي آهي يا نه.</p> <p>(3) ٻيو توهان پاسرائين واريون هڏيون ۽ ڪرنگهي واري هڏين وٽ هٿ لڳائي ڏسو اتي چرڀي آهي يا نه.</p> <p>(4) ٽيون توهان سيڪول لگامينٽ جانچيو ۽ ڏڏ واري هڏين جي لگامينٽ ۽ هٿ لڳائي جانچيو ته اتي چرڀي آهي يا نه.</p>		4
<p>جيڪڏهن اتي هڏن تي چرڀي نه هجي ته توهان ضرور چيڪ ڪيو ته هڏيون صاف ظاهر اچن ٿيون، جيڪڏهن هڏين تي چرڀي موجود آهي ته اهي هڏيون ظاهر نه ٿينديون گولائي شڪل هجڻ ڪري.</p>		5
<p>ٿلهي هجڻ جي صورت ۾ توهان ڪل چڪيل محسوس ڪندو ڇاڪاڻ ته اتي چرڀي موجود آهي. جيڪڏهن توهان پچ جي پاڙ کي دٻائيندو.</p>		6

<p>جسماني حالت جي ڳڻپ (2.0)</p> <p>هن جو وزن گهٽ آهي. هن کي واڌاري کاڌخوراڪ جي ضرورت آهي. هتي ڏڏ واري هڏي ۽ ڍاڪ واري هڏي تي چرٻي موجود نه آهي. پاسرائين واريون هڏيون، ڪرنگهي واري هڏي، سيڪرل لڳامينٽ ۽ ڍاڪ واري هڏي جا لڳامينٽ صاف ظاهر آهن ته جسماني حالت جي ڳڻپ 2.0 آهي.</p>		7
<p>جسماني حالت جي ڳڻپ 3.0</p> <p>هي جسماني حالت نارمل آهي. توليدي مسئلي جي علاج لاءِ 3.0 هي جسماني حالت گهربل هوندي آهي. جيڪڏهن ڏڏ واري هڏي ۽ ڍاڪ واري هڏي جي هيٺان ٿوري چرٻي موجود هجي پاسرائين ۽ ڪرنگهي واري هڏي، سيڪرل لڳامينٽ ۽ ڏڏ واري هڏي جا لڳامينٽ ڏسڻ سان غير واضح هجن ته اها جسماني حالت جي ڳڻپ 3.0 ٿيندي.</p> <p>جسماني حالت جي ڳڻپ نارمل کاڌخوراڪ جي حالت کي ظاهر ڪري ٿي. جيڪڏهن 3.0 حد کان جسماني حالت جي ڳڻپ هيٺ هجي ته توهان پاسرائين وارين هڏين کي غير واضح تسليم ڪندو پر جيڪڏهن 3.0 جي حد کان جسماني حالت جي ڳڻپ مٿي هجي ته توهان ڪرنگهي واري هڏي، سيڪرل لڳامينٽ ۽ ڍاڪ واري هڏي جا لڳامينٽ غير واضح تسليم ڪندو.</p>		8
<p>جسماني حالت جي ڳڻپ (4.0)</p> <p>هي وڌيڪ وزن آهي. هن حالت ۾ خوراڪ گهٽ ڪرڻ گهرجي. خاص طور تي ٿلهي (جسماني حالت جي ڳڻپ 4.0 کان مٿي) مينهن باڪٽري واري عرصي دوران سبب بڻجندي آهي. مختلف پٽڏاڻشي بيمارين جي جيئن ته ٿلهو جيو (فيتي ليور) ڪيٽوسس ۽ هائپوڪيليسيما. چاڪاڻ ته ويراڻ کان پوءِ مينهن تڪڙو وزن گهٽائڻ شروع ڪندي آهي. ڇو ته جسم ۾ موجود چرٻي تمام گهٽ ڦٽي ايسڊ پيدا ڪرڻ شروع ڪري ڇڏيندي آهي.</p> <p>جيڪڏهن ڏڏ واري هڏي ۽ ڍاڪ واري هڏي تي چرٻي هجي ته پاسرائين جون هڏيون ڏسڻ ۾ نه اچن ڪرنگهي واري هڏي سيڪرل لڳامينٽ ۽ ڍاڪ واري هڏين جا لڳامينٽ گولائي شڪل ۾ ظاهر ٿين ته اها 4.0 جسماني حالت جي ڳڻپ ڪنداسين. جيڪڏهن توهان پيچ جي پاڙ کي ڊٻائيندو ته توهان</p>		9

<p>لچڪدار گل محسوس ڪندو ڇاڪاڻ ته اتي چرٻي جي موجودگي هوندي.</p>		
<p>2.5 کان 4.0 ۾ فرق 3.0 جسماني حالت جي ڳڻپ ڦرجڻ جي لاءِ مناسب آهي.</p>		10

جانورن جي توليدي ۽ افزائش نسل
گهريل وقت 90 منٽ

نمبر	تصوير	پروگرام
1	<p>سنڌ جي بهراڙي، لا، چوڀائي مال جي پائيدار ترقي وارو منصوبو پاڪستان جي لا تربيتي پروگرام چوڀائي مال جي وهر ۽ قرجڻ بابت</p>	<p>تعارف</p> <p>اڄوڪي تربيت مينهن/ ڍڳي جي صحيح وقت تي وهرجڻ ۽ قرجڻ بابت آهي. ان کان پوءِ توهان کي سٺي کير ڏيندڙ مينهن جي سڃاڻپ ۽ سٺي سانھ جي سڃاڻپ جي باري ۾ ٻڌائينداسين.</p>
2		<p>مناسب جسماني حالت جي ڳڻپ قرجڻ لاءِ</p> <p>توهان کي ياد آهي ته جسماني حالت جي ڳڻپ ڇا آهي؟ قرجڻ جي لاءِ 3.0 کان 3.5 جسماني حالت جي ڳڻپ مناسب آهي. جيڪڏهن توهان جي جسماني حالت جي ڳڻپ 3.0 کان گهٽ آهي ته توهان پنهنجي جانور جي کاڌخوراڪ سٺي ڪيو ۽ صحيح وقت تي پيٽ جي ڪيڙن جي دوا وڃڻندڙ بيمارين جا ٽڪا لڳرايو. جيڪڏهن توهان جي جانور جو اسڪور 3.5 کان مٿي آهي ته اهو سمجهو تلهو آهي ته توهان ان جي کاڌخوراڪ جي مقدار گهٽايو.</p>
3	<p>ٻن قرن جي وچ وارو عرصو (ڍڳين ۾)</p> <p>توليدي چڪاس</p>	<p>ڍڳين</p> <p>سال ۾ 365 ڏينهن هوندا آهن.</p> <p>ڍڳين جي ڍڪڻ جو عرصو 285 ڏينهن آهي. ويمر کانپوءِ 30 ڏينهن (10 ڏينهن +) ۾ پڄيداني پنهنجي اصلي حالت ۾ اچي ويندي ۽ وهر جو ڦيرو ٻيهر ٿئي ٿو. (80-30 = 50) جيڪڏهن ڍڳي انهن 50 ڏينهن ۾ ٻيهر وهر ۾ اچي ٿي ته ان کي ڦيرائي سگهجي ٿو ته سال ۾ هڪ ڦيرو ڦر وٺڻ سولو آهي. ڍڳي جي وهر جو ڦيرو 21 ڏينهن جو هوندو آهي. انهي ڪري انهي عرصي ۾ 2 دفعا ڦيرائڻ جو موقعو ملي ٿو.</p>
4	<p>ٻن قرن جي وچ وارو عرصو (مينهن ۾)</p> <p>توليدي چڪاس</p>	<p>هر سال مينهن ۾ ڦر وٺڻ ڏکيو آهي</p> <p>سال ۾ 365 ڏينهن هوندا آهن.</p> <p>مينهن ۾ ڍڪڻ جو عرصو 310 ڏينهن آهي. ويمر کانپوءِ 30 ڏينهن (10 ڏينهن +) تائين پڄيداني پنهنجي اصلي حالت ۾ اچي وڃي ٿي ۽ وهر جو ڦيرو ٻيهر شروع ٿئي ٿو. (55-30 = 25). 55 ڏينهن جانور کي ڦرايو وڃي ته ٻه ويمر کان ٻيهر لڳڻ تائين 55 ڏينهن جو عرصو گذري ٿو. ان عرصي ۾ مينهن کي 21 هڪ دفعو ڦيرائڻ جو عرصو ملي ٿو. جيڪڏهن ان عرصي ۾ نه ڦري ته هڪ ڦر کان ٻئي ڦر وٺڻ تائين سال کان وڌيڪ عرصو لڳي ويندو.</p>

<p>ٽيهائين جو لڳجڻ يا ڦرجڻ</p> <p>ٽيهائين جي سني واڌويجه لاءِ سني کاڌخوراڪ وقت تي پيٽ جي ڪيڙن جي دوا پيارڻ ۽ وقت تي وڇڙندڙ بيمارين جا ٽڪا لڳرائڻ تمام ضروري آهي. ڦرجڻ جي لاءِ 279 ڪلوگرام ٽيهائين جو مناسب وزن آهي. ٽيهائين لاءِ اهو سنو موقعو هوندو آهي ته اها 2 سالن اندر جي عمر ۾ وهر ۾ اچي ۽ 3 سالن جي عمر ۾ هڪ ڦر ڏئي. ڪوشش ڪيو ته ڦرن کي سني کاڌخوراڪ ڏيو ٽيهائين کي سني مقدار ۾ گاهه مهيا ڪيو ته اهي ٽڪڙيون جوان ٿي ڦرجي سگهن.</p>		5
<p>ٻئي پيٽ وارين مينهن جو ڦرجڻ</p> <p>هڪ نارمل وياميل مينهن/ڍڳي ۾ 21 ڏينهن کانپوءِ وهر جون نشانيون ظاهر ٿيڻ گهرجن ۽ ڦرجڻ گهرجي، جيڪڏهن ڪنهن صورت ۾ جانور وهر جون نشانيون ظاهر نه ڪري ته ان جي توليدي عضون جي چڪاس ضروري آهي.</p>		6
<p>ڇا ڀاڳيا مال جي ڊاڪٽر سان توليدي مسئلن ۾ لاهه وڇڙ ڪن ٿا؟</p> <p>(جواب ها به نه ۾ ڏيو)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. جڏهن ڏکيو ويمر هجي؟ 2. جڏهن جر نه نڪرندي هجي؟ 3. جڏهن ٻن ڦرن جي وچ ۾ وقفو وڌيڪ هجي؟ 4. ٻئي ڪنهن توليدي علاج بابت <p>اچو ته مينهن جي ويمر جي 30 ڏينهن کانپوءِ مينهن جي توليدي عضون جي چڪاس ڪرايون. ويمر کان پوءِ مينهن کير ڏيڻ شروع ڪندي آهي. کير جي پيداوار لاءِ جسماني سگهه لاءِ ۽ ان جي جسماني نظام کي صحيح رکڻ لاءِ ان کي پوري غذائيت جي ضرورت هوندي آهي. 30 کان 45 ڏينهن کانپوءِ پڇيداني کي اصلي حالت ۾ اچڻ لاءِ گهربل هوندا آهن. پهرين وهر ۾ ئي ان کي لڳ ڪرائجي ٽڪڙو ڦر وٺڻ جي لاءِ.</p>		7
<p>توليدي بيماريون</p> <p>هي مليل جليل بيماريون آهن.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. جانور جو ڦر ڇڏڻ (جراثيمي حملي ۽ موروثي سبب ڪري، ڌڪ يا حادثو وغيره). 2. وهر ۾ نه اچڻ (انڊروني عضون ۾ خرابي، غدودن جو ڪارگر نه هجڻ، خوراڪ جي گهٽتائي وغيره). 3. باربار ڦرجڻ (غدودن جو غير متوازن هجڻ). 4. آس جو نڪرڻ (جراثيمي حملي جي ڪري ۽ 		8

<p>موروثي هئڻ ڪري). 5. جر جو قاسي پوڻ (بچيداني جو جلدي بند ٿي وڃڻ ڪري). 6. ڦر جو قاسڻ يا ڏکيو ويم (موسم جي تبديلي جي ڪري يا ڦر ٿيڙو هجڻ جي ڪري).</p>		
<p>مينهن جي وهرجڻ جو نشانيون جانچڻ 85 فيصد مينهنون گهڻو ڪري رات جو وهر ۾ اينديون آهن. تنهن ڪري پاڳين لاءِ مشڪل هوندو آهي ته اهي مينهن جي وهر جون نشانيون جانچين. ان لاءِ اهو ضروري آهي ته سمهڻ کان پهرين توهان جانور کي جانچيو ته اهو وهر ۾ آهي يا نه. وهر ٿي وقت جانچيو. صبح جو پهر، وچين پهر ۽ شام جو.</p>		9
<p>وهر جون مخصوص نشانيون 1. وهر ۾ آيل مينهن پنهنجي ٻين ساٿي مينهن تي چڙهندي. 2. انهن جي مخصوص عضون تي ليسدار مواد نظر ايندو. 3. 30 فيصد مينهنون رانيات (ڏهاڙ) ڪنديون. 4. وهر جو خاص وقت گهٽ برقرار هوندو آهي. 5. خاموش وهر 6. باهرين مخصوص عضون تي سوچ وهر جي دوران کير جي پيداوار گهٽ ٿي ويندي آهي. جانورن بيچين هوندو ۽ انهن جي پوئين جنڳهن تي هٿ رکبو ته حرڪت نه ڪندي ۽ چرڪ نه ڀريندي.</p>		10
<p>وهر جانچڻ کانپوءِ جيڪڏهن ممڪن ٿي سگهي ته ٽيهان کي 24 ڪلاڪ نه سان ڇڏيو جيڪڏهن سانھ موجود نه هوندو ته وهر جي 8 کان 16 ڪلاڪ وارو عرصو ڦرائڻ لاءِ مناسب هوندو آهي. ڪڏهن ڪڏهن پاڳين کي صحيح وقت تي ڦرائڻ جي خبر نه پوندي آهي ۽ پاڳيا ڦرائڻ وارو موقعو وڃائي ويهندا آهن. تنهن جي ڪري پاڳي کي ڦر ۽ کير جي پيداوار جون نقصان ٿيندو آهي.</p>		11

<p>جانورن جو توليدي رڪارڊ</p> <p>توهان پنهنجي مينهن/ ڍڳي جو رڪارڊ رڪو اهو مددگار ثابت ٿيندو جڏهن ڀاڳيو ڊاڪٽر سان لهه وچڙ ۾ ايندو.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. وهرجڻ جو وقت ۽ تاريخ 2. ڦرجڻ جو وقت ۽ تاريخ 3. وهرجي جي ڦيري جي تاريخ (21 ڏينهن کانپوءِ) 4. ڦرن جي ڄمڻ جي تاريخ 	<p>چوپائي مال جي توليدي سرگرمين جو رڪارڊ</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th rowspan="2">ڏينهن</th> <th colspan="5">2017</th> </tr> <tr> <th>سيپٽمبر</th> <th>آڪٽوبر</th> <th>نومبر</th> <th>ڊسمبر</th> <th>جنوري</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>ڦرجڻ جي نشاني</td> <td>5</td> <td>4</td> <td>3</td> <td>2</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td>دور جي نشاني</td> <td>12</td> <td>11</td> <td>10</td> <td>9</td> <td>8</td> </tr> <tr> <td>دور جي نشاني</td> <td>19</td> <td>18</td> <td>17</td> <td>16</td> <td>15</td> </tr> <tr> <td>دور جي نشاني</td> <td>26</td> <td>25</td> <td>24</td> <td>23</td> <td>22</td> </tr> <tr> <td>دور جي نشاني</td> <td>5</td> <td>4</td> <td>3</td> <td>2</td> <td>1</td> </tr> </tbody> </table> <p>نوٽ: ڇهن جانورن جو رڪارڊ رکڻ هجي اهو نشاني سان گڏ ٽيڪ نمبر ۽ ضرور لکڻو</p>	ڏينهن	2017					سيپٽمبر	آڪٽوبر	نومبر	ڊسمبر	جنوري	ڦرجڻ جي نشاني	5	4	3	2	1	دور جي نشاني	12	11	10	9	8	دور جي نشاني	19	18	17	16	15	دور جي نشاني	26	25	24	23	22	دور جي نشاني	5	4	3	2	1	12
ڏينهن	2017																																										
	سيپٽمبر	آڪٽوبر	نومبر	ڊسمبر	جنوري																																						
ڦرجڻ جي نشاني	5	4	3	2	1																																						
دور جي نشاني	12	11	10	9	8																																						
دور جي نشاني	19	18	17	16	15																																						
دور جي نشاني	26	25	24	23	22																																						
دور جي نشاني	5	4	3	2	1																																						
<p>ڀاڳيا فائڊو حاصل ڪري سگهڻ ٿا.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. جيڪڏهن ڀاڳيا جانور کي وقت سر ڦرائڻ ته 2. چوپائي مال جي ڳڻپ وڌندي (اٺائين ۾ اضافو ٿيندو). 3. وڌيڪ آمدني ڪمائيندو. 		13																																									
<p>مينهن/ ڍڳي کير جي وڌيڪ گنجائش رکندڙ مينهن/ ڍڳي جون نشانيون</p> <p>توهان کي کير جي سٺي گنجائش رکندڙ مينهن/ ڍڳي جي ڄاڻ هجڻ ضروري آهي. اها ڄاڻ توهان کي مارڪيٽ مان مينهن خريد ڪرڻ ۾ مدد ڪندي.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. اهڙيون مينهنون ڪنهن به حالت ۾ صحتمند هجن. 2. انهن جا اوه وڏا هجن ۽ پوئين جنڳهن کان ٻاهر نظر اچن ۽ انهن جي ڏيک ڳوڏي تائين هجي. 3. سٺو اوه نرم ۽ لچڪدار هجي. 4. کير جي نس تلهي ۽ نمايان نظر اچي. 5. اوه ۽ ٿڻ هڪجيترا ۽ برابر هجن. <p>جانور جي خريداري وقت توهان مالڪ کان ضرور پڇيو ته هن جي ماءُ ۽ پيٽ کير جي پيداوار ڪيتري ڏينديون هيون.</p>		14																																									
<p>سٺي ڦرائڻ واري سانھ جي سڃاڻپ</p> <ul style="list-style-type: none"> * سانھ ڦرائڻ جي خواهش رکي ٿو. * سانھ جون ٽنگون طاقتور آهن. * سانھ جون اکيون صحتمند ۽ چمڪدار هجن. 		15																																									

<p>سني سانھ جو نشانيون</p> <p>* خصيو/ آنورا ٻنهي پاسي هڪ جهڙا ۽ هڪ جيترا هجن.</p> <p>* جنڳھون مضبوط ۽ طاقتور هجن.</p> <p>* سانھ جون اڪيون چمڪدار هجن.</p> <p>* سانھ وڌيڪ هجي ۽ جسمت هڪ جهڙي هجي.</p> <p>جيڪڏهن ممڪن ٿي سگھي ته توهان ڦرائڻ واري سانھ کي ضرور چيڪ ڪيو هيٺين عملن تحت.</p> <p>انٽرويو جي ذريعي توهان پڇو ته کير جي پيداوار جي ڪيتري گنجائش آهي.</p> <p>سانھ جي ماءُ، پيٽ، ڌيءُ جي کير جي پيداوار ڪيتري هئي.</p>	<p>16</p>
<p>خراب سانھ جون نشانيون</p> <p>خصيو ۽ آنورا برابري ۾ نه هجن.</p> <p>جنڳھون نارمل نه هجن.</p> <p>آنورن جي ڪل اندر هجي.</p> <p>ساڄي آنورن جي ڪل/ بيضي داني مڪمل واڌ نه ٿيل هجي</p>	<p>17</p>
<p>هٿرادو نسل ڪشي</p> <p>اسان وٽ ننڍا ڀاڱا سانھ نٿا رکن. سانھ جي گھڻي خرچ جي ڪري، سانھ گھڻو ڪري ذميدار يا وڏيري جو هوندو آهي جيڪو ڀاڱي جي خواهش تي نه به ٿي سگھي ٿو. سنڌ ۾ مينهن ۾ هٿرادو نسل ڪشي عام آهي.</p>	<p>18</p>

پاڳين لاءِ قرن جي پالنا بابت تربيت پروگرام

نمبر	تصوير	پروگرام
1		<p>قرن جي پالنا بابت تعارف</p> <p>عام طور تي اسان وٽ قرن جي پالنا کي ڏکيو سمجهيو ويندو آهي، ڇاڪاڻ ته ننڍڙا قرن جلد مريو وڃن. هن منصوبي تحت اسان توهان کي ننڍا قرن پالڻ بابت اسان ۽ گهٽ خرچ و سيلي پالنا جي تربيت ڏينداسين ته جيئن قرن پالي پاڳئا پنهنجي مال جو اثاثو وڌائن.</p>
2.		<p>قدرتي طريقي سان</p> <p>جانورن جي ويمر جي وقت جانور جي مدد ڪجي ته جيئن ويمر ۾ آساني ٿئي.</p> <p>جانور جي ويمر ڪرائڻ کان پهريان پنهنجا هٿ ڪنهن جراثيم ڪش دوا سان پاڪ ڪجن پوءِ جانور جي ويمر ۾ مدد ڪجي.</p> <p>قرن جي سنڀال ڄمڻ کان هڪدم پوءِ ڪنهن صاف ڪپڙي تي کڻجي جيڪو مٽي ۽ جراثيم کان پاڪ هجي.</p>
3.		<p>قرن کي صاف ڪري ان کي پنهنجي ماءُ جي حوالي ڪجي ته جيئن ان کي چٽي صاف ڪري ايئن ڪرڻ سان ماءُ جا پنهنجا جسماني غدود تحرق ۾ ايندا ۽ هو ڇر خارج ڪرڻ ۾ آساني ٿيندي.</p>
4.		<p>ناڙي کي 10 فيصد آيوڊين جي ٽينچر جي محلول سان صاف ڪجي.</p>
5.		<p>پس</p> <p>قرن کي پس پيارڻ تمام گهڻي ضروري آهي ڇو ته اها بيمارين جي بچاءُ کان جسم ۾ قوت مدافعت پيدا ڪندي آهي. قرن ڄمڻ کانپوءِ ٽن ڪلاڪن جي اندر پهرين پس پيارجي. جراثيم ڪش دوا جي محلول ۾ بوڙيل توال سان اوھ ۽ ٿڌن کي صاف ڪجي. ان کانپوءِ پس جا ٻه ٽي ڦڙا هارجن. پوءِ قرن کي پس پيارجي. ويمر کانپوءِ ڇهن ڪلاڪن اندر قرن کي پيو پس پيارڻ گهرجي. جيئن پهريان 1 ڪپي پياريو سين ساڳئي طريقي سان پيو ڪير</p>

<p>پيارجي. ڦر جي ڄمڻ کانپوءِ ڇهن ڪلاڪن اندر گهٽ ۾ گهٽ 1.5 کان 2 ليٽر تائين پس ضرور پيارجي. ڦر جيترو چاهي ان کي اوتري مقدار ۾ پس ضرور پيارجي. ڦر جي ڄمڻ جي ڇهن ڪلاڪن کانپوءِ پس ۾ موجود گاماگلوبلن ڦر جذب نه ڪري سگهندو.</p>																																						
<p>هٿرادو طريقي سان ڦرن جي پالنا قدرتي طريقي سان ڦر پالڻ جي صورت ۾ اهو مشڪل ٿيندو ته مينهن کير ڪيترو ڏئي ٿي ڇو ته ان جو ڦر مينهن مان ڌاريڪٽ کير پيئي ٿو. جيڪڏهن توهان کي مينهن جي کير جي مقدار جي خبر نه هوندي ته توهان صحيح طريقي سان ڦر کي کير نه پياري سگهندا. هٿرادو طريقي سان ڦر کي کير پيارڻ سان کير جي پيداوار جي گهٽ ۾ آساني ٿيندي آهي. ڇو ته ڦر کي الڳ سان کير پياريو ويندو آهي.</p>		6																																				
<p>بالتی وسيلي ڌارائڻ ڦر جي لاءِ کير جي هڪ بالتی تيار ڪيو هميشه ڦر کي تازو کير ڏيو. ڦر کي ڏيڻ کان پهرين کير کي سونگهي ڏسو جيڪڏهن ان مان ڪنهن قسم جي ڌپ آهي ته اهو کير ڦر کي نه ڏيو. ڦر جي وات ۾ پنهنجي آڱر وجهجي تڏهن ڦر ان کي چوسڻ شروع ڪندو.</p>		7																																				
<p>نپل وسيلي کير ڌارائڻ نپل وارو ٿانو جنهن ۾ کير هوندو ان کي مٿاهون رکجي جيئن ڦر کي قدرتي ماءُ وارو ماحول ملي. نپل نرم هجي ان جي ذريعي ڦر کي کير ڌارائجي جيڪڏهن سخت هوندي ته ڦر کير نه پيئي سگهندو.</p>		8																																				
<p>نپل کي استعمال ڪرڻ کان پهرين صابن ۽ برش سان چڱي طرح صاف ڪجي.</p>		9																																				
<p>ڦرن کي کير مهيا ڪرڻ جي ٽيبل ڳوٺ ۾ 4 مهينن تائين ڦرن کي کير ڏيڻ جي صلاح ڏجي.</p>	<table border="1" data-bbox="938 1736 1284 1960"> <thead> <tr> <th>هفتا</th> <th>صبح</th> <th>عشا</th> <th>ترڪل (هڪ ڏينهن و)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>1 هفتو</td> <td>1</td> <td>1</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td>2 هفتو</td> <td>1</td> <td>1</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td>3 هفتو</td> <td>1</td> <td>1</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td>4 هفتو</td> <td>1</td> <td>1</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td>5-8 هفتو</td> <td>1</td> <td>1</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td>9-12 هفتو</td> <td>1</td> <td>1</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td>13-16 هفتو</td> <td>1</td> <td>1</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td>17 هفتو</td> <td>1</td> <td>1</td> <td>1</td> </tr> </tbody> </table> <p>1 ليٽر</p>	هفتا	صبح	عشا	ترڪل (هڪ ڏينهن و)	1 هفتو	1	1	1	2 هفتو	1	1	1	3 هفتو	1	1	1	4 هفتو	1	1	1	5-8 هفتو	1	1	1	9-12 هفتو	1	1	1	13-16 هفتو	1	1	1	17 هفتو	1	1	1	10
هفتا	صبح	عشا	ترڪل (هڪ ڏينهن و)																																			
1 هفتو	1	1	1																																			
2 هفتو	1	1	1																																			
3 هفتو	1	1	1																																			
4 هفتو	1	1	1																																			
5-8 هفتو	1	1	1																																			
9-12 هفتو	1	1	1																																			
13-16 هفتو	1	1	1																																			
17 هفتو	1	1	1																																			

<p>قرن کي پاڻي ڏيڻ صرف کير نه پر پاڻي به ضرور ڏيڻ گهرجي جيترو قر پيئڻ چاهين.</p>		<p>11</p>
<p>قرن کي هي (سانڌيل گاهه) ڏيڻ هي (سانڌيل گاهه) سج تي سڪايل سائي گاهه جو قسم آهي. اهي قرن جي اوجھه ٺاهڻ ۾ مدد ڪن ٿا. ان ۾ غذائيت پڻ هوندي آهي. سانڌيل گاهه قرن جي لاءِ سائي گاهه جو نعم البدل آهي. سائي گاهه پاڻي جي مقدار گهڻي هوندي آهي ۽ قرن جو اوجھه ننڍو هوندو آهي ۽ محدود اوجھه هئڻ جي ڪري قرن سائي گاهه ۾ پوري غذائيت نه وٺي سگهندا آهن. قرن کي سانڌيل گاهه مان نه صرف پوري غذائيت ملي ٿي پر دستن جي بيماري کان به بچڻ ٿا جيڪا قرن جي عام بيماري آهي. سانڌيل گاهه قرن کي پهرين مهيني کان ٿوري مقدار ۾ ڏيڻ شروع ڪجي. ٻئين مهيني کان چوٿين مهيني تائين قرن جيترو چاهين انهن کي سانڌيل گاهه اوتري مقدار ۾ ڏجي. جيڪڏهن توهان آساني سان سانڌيل گاهه ٺاهي سگهو ٿا ته توهان قرن کي ان مهينن تائين لڳاتار سانڌيل گاهه ڏيندا رهو.</p>		<p>12</p>
<p>هي (سانڌل گاهه) ڪيئن ٺاهجي؟ تر جا جهنگلي سنھا گاهه يا چپر جنهن جي ڏانڊي نرم هجي سانڌڻ لاءِ وڌيڪ موضوع آهن. مڪئي ۽ باجهر جا ڪانا تمام گهڻا سخت ريشيدار هوندا آهن ۽ اهي قرن جي لاءِ موضوع نه آهن. سانڌيل گاهه ٺاهڻ جو طريقو هيٺ ڏنو ويو آهي. 1. صبح جو سوڀر چپر کڻي اچجي. 2. سج جي هيٺان گاهه کي ڦهلائي رکجي ۽ ان کي ڪجهه ڪلاڪن کانپوءِ اٿلائجي. 3. سج لهڻ کان پهرين گاهه کي جانچي جيڪڏهن گاهه اڃا ساڻو آهي ۽ خوشبو سٺي آهي ۽ ان ۾ پاڻي جي مقدار 15 فيصد موجود آهي ته اها سانڌيل گاهه تيار ٿي ويو. ڪنهن صاف جڳهه تي اهو گاهه گڏ ڪري محفوظ ڪري رکجي. اهو گاهه ڏکهي عرصي تائين محفوظ ڪري سگهجي ٿو. 4. جيڪڏهن گاهه ۾ وڌيڪ پاڻي موجود آهي. ڍير ٺاهي رات جي ماڪ کان بچائجي جيڪڏهن ضرورت هجي ته ان کي ڪنهن پلاسٽڪ جي شيٽ سان ڍڪي رکجي. ٻئين ڏينهن صبح جو جڏهن سج اڀري ته اهو گاهه ساڳئي طرح ڦهلائي رکجي ۽ ڪجهه ڪلاڪن کانپوءِ اٿلائجي.</p>		<p>13</p>

<p>5. گاهه کي سانڌڻ جي لاءِ سج جي روشني مطابق ڏينهن گهريل هوندا آهن. جيڪڏهن تڪو (سج وارو ڏينهن) آهي ته ان کي هڪ کان ڏيڍ ڏينهن لڳي سگهي ٿو جيڪڏهن جهڙ وارو موسم آهي ته ٻه کان ٽي ڏينهن لڳي سگهن ٿا.</p> <p>6. پنج ڪلو سائي گاهه مان هڪ ڪلو سانڌيل گاهه تيار ٿي سگهي ٿو.</p>		
<p>سنو سانڌيل گاهه ۽ خراب سانڌيل گاهه</p> <p>1. سنو سانڌيل گاهه جيڪو سائو ۽ نرم هجي. پر پاڻياٺ سائي گاهه کان گهٽ هجي.</p> <p>2. خراب سانڌيل گاهه پيلو ۽ تمام گهڻو خشڪ هوندو آهي. سخت هجڻ جي ڪري ان جا غذائي جزا ختم ٿي ويندا آهن. اهو ساڳئي طرح سڪي گاهه جهڙو ٿي ويندو آهي.</p>		14
		15
<p>ڦرن جي خوراڪي حالت</p> <p>ڇا توهان پنهنجي ڦرن جي خوراڪي حالت کي نظر ۾ رکندي ڦرن جي جسماني حالت جو اندازو لڳائي سگهو ٿا؟</p> <p>4. متارو / تلهو</p> <p>3. صحتمند</p> <p>2. وچولو</p> <p>1. ڪمزور / ڏٻرو</p>		16
<p>گرمي کان بچاءُ</p> <p>ڦرن کي گرمي کان بچائڻ لاءِ وڻن جي هيٺان يا چاڀرن جي اندر رکجي. گرمي جي موسم ۾ انهن جي جسم جي مٿان پاڻي جو فوهارو ڪجي ته جسم جي گرمي جو درجو حرارت گهٽ ٿئي.</p>		17
<p>گل گهوتي جي بيماري</p> <p>پهريون وزن ڇهن هفتن جي عمر ۾ ان کانپوءِ سال ۾ ٻه چڪر</p> <p>سامهاڙي جي بيماري</p> <p>پهريون وزن ٽن مهينن جي عمر جي پهرين هفتي ۾ واڌارو وزن ان جي هڪ مهيني کانپوءِ ٻيو وزن پهرين وزن جي 6 مهيني کانپوءِ.</p>		18

مضمون : کير جي واپار بابت تربيتي پروگرام
گهربل وقت 90 منٽ

تفصيل	تصوير	نمبر
<p>اڇوڪي تربيت جو موضوع آهي کير ۽ ان مان ٺهندڙ شين جو واپار (مارڪيٽنگ) گوناڻي سطح تي ڪرڻ</p> <p>تعارف : خريد ۽ فروخت هڪ اهڙو عمل آهي جنهن جي ذريعي اسان ڪا به شيءِ جهڙوڪ کير، مڪڻ، گيهه ۽ جانور وڪرو ڪري نائو ڪمائي سگهون ٿا. اسان جانور ان ڪري پاليندا آهيون جو انهن مان پيداوار حاصل ڪري سٺي اگهه تي وڪرو ڪيون، کير کي سٺي اگهه تي وڪرو ڪرڻ لاءِ کير نبار (خالص)، صاف، سٺو ۽ ذاتيڏار هجي.</p> <p>ساڳئي طرح گيهه، مڪڻ به صاف تازو ۽ خوشبودار هئڻ گهرجي ته جيئن سٺي اگهه تي وڪرو ڪري سگهجي.</p>		1
<p>هي تصوير حيدرآباد جي دڪان جي آهي. ماڻهو ڪجهه خريد ڪرڻ لاءِ ڊگهي قطار ٺاهي بيٺا آهن. توهان کي خبر آهي ته اهو ڇا لاءِ آهي.</p> <p>هي ماڻهو سٺي کير خريد ڪرڻ لاءِ قطار ٺاهي بيٺا آهن.</p>		2
<p>کير جي واپار جا مقصد</p> <p>جانورن مان ملندڙ پيداوار کي مارڪيٽ ۾ وڪرو ڪري ڀاڳين جي ڪمائي/ گذران جي وسيلن کي وڌائجي.</p>		3
<p>مارڪيٽ جي سمجهه ۽ کير استعمال ڪندڙ جي ضرورت</p> <p>کير جي پيداوار وڌائڻ کان پهريان توهان ڪڏهن سمجهيو آهي ته مارڪيٽ جي ضرورت ۽ کير واپرائيندڙ جي ضرورت ڪيتري آهي.</p> <p>اهڙا تمام گهڻي دير هوندي جيڪڏهن کير جي پيداوار ڪرڻ کان پوءِ توهان سوچيو ته مارڪيٽ جي باري ۽ کير واپرائيندڙ جي باري ۾.</p>		4

تفصيل	تصوير	نمبر
<p>وڪري جي لاءِ سٺو ڪير پيدا ڪرڻ اسان کي ضرورت آهي ته مارڪيٽ ۽ واپرائڻ واري جي ضرورت مطابق ڪير جي پيداوار ڪريون نه ڪي جيئن اسين چاهيون ٿا ايئن ڪيون.</p>		5
<p>پاڳين جي لاءِ ڏکيائون هتي پاڳين جي لاءِ ٻه ڏکيائون آهن. 1. سٺي ڪير جي پيداوار ڪرڻ 2. وڪري جي لاءِ ڪير جي گهربل پيداوار پوري ڪرڻ</p>		6
<p>سٺو ڪير ڇا آهي؟ 1. جراثيم کان پاڪ صاف ڪير. 2. ملاوت کان بغير خالص ڪير جراثيم کان پاڪ ڪير جي پيداوار (ڏوڏي لاءِ صلاحون) ڏهائي کان پهريان هٿ صابن ۽ صاف پاڻي سان ڌويو</p>		7
<p>ڏهائي کان پهرين ۽ پوءِ ڪپڙي کي صاف پاڻي سان ڌوئي ۽ ان آلي ڪپڙي سان اوھ کي صاف ڪجي. ڪوشش ڪيو ته پاڻي ۾ ڊيٽول جا ڪجهه ڦڙا ملائي پوءِ ڪپڙي کي پسايو. ان سان ٿڻن ۽ هٿن تي موجود جراثيم ختم ٿي ويندا.</p>		8
<p>ڏهائي کان پهرين آلي ڪپڙي سان اوھ کي صاف ڪجي جراثيم کان پاڪ ڪير حاصل ڪرڻ جي لاءِ.</p>		9

نمبر	تصوير	تفصيل
10		<p>ننهن ڪٽيل هجن</p> <p>1. جراثيم کير ۾ منتقل نه ٿيندا.</p> <p>2. اوه تي ننهن لڳڻ جي ڪري زخم نه ٿيندا.</p>
11		<p>جيڪڏهن ڪو بيمار هجي ڪنگهه يا ساهه جي تڪليف هجي ته به ڏهائي نه ڪري نه ته بيماري جا جراثيم ڪنگهه وسيلي کير ۾ منتقل ٿي سگهن ٿا</p>
12		<p>احتياط! (جيڪڏهن توهان جي هٿ تي ڪو ڪٽ يا زخم وغيره آهي ته توهان ڏهائي کان پرهيز ڪريو)</p>
13		<p>صاف کير جي پيداوار حاصل ڪرڻ لاءِ ماحول واڙي جي ڇت کي بهتر ڪريو ته جيئن مٽي ۽ بارش کان بچاءُ رهي. هي ڇتون اونهاري جي موسم ۾ جانورن کي گرمي کان بچائينديون</p>

تفصيل	تصوير	نمبر
<p>هتي ڪجهه مثال آهن. واڙن جي چتن بابت ڪانن ۽ سرن جي چت بانس جي چت</p>		14
<p><u>جراثيم کان پاڪ ڪير جي پيداوار (ماحول)</u> ڪير جي ڏهائي لاءِ سٺي نيڪال وارو پڪو فرش ضروري آهي. پڪي فرش سان ڏهائي واري جاءِ تي گپ ۽ پوسل نه ٿيندي.</p>		15
<p>فرشن جا قسم دڪن وارو فرش سينمنٽ وارو فرش</p>		16
<p>فرشن جا قسم دڪن واري فرش تي صفائي آساني سان ٿيندي آهي. دڪن جو هڪ ٽڪر 350 روپين جو آهي.</p>		17
<p>ملاوت هي خالص ڪير آهي. پر ان ۾ ڪو شڪ نه آهي ته هن جي مقدار تمام گهٽ آهي</p>		18

تفصيل	تصوير	نمبر
<p>هتي ڪير ۾ پاڻي جي ملاوت ٿي رهي آهي ته جيئن ڪير جي مقدار ۾ اضافو ٿئي. مقدار ۾ اضافو ته ٿيو پر ڪير جو معيار خراب ٿي ويو ۽ قيمت پڻ گهٽ ٿي ويئي</p>		19
<p>توهان گهڻو ڪير حاصل ڪري ورتو پر هاڻي ملاوت بند ڪيو. ڳوٺن ۾ ملاوت جو رجحان عام آهي. تنهن ڪري توهان جي ڳوٺ جي نالي خراب ٿيڻ سان توهان جي ساڪ خراب ٿيندي ۽ ڪير جي قيمت ۾ نقصان پهچندو. هڪ دفعو مارڪيٽ جو اعتماد ختم ٿي ويو ته بيهر اهو واپس ٿيڻ ۾ تمام گهڻو ٽائيم لڳندو. رڳو پاڻي جي ملاوت نه آهي پر ٻيا ڪيميڪل يا تيل وغيره ڪير ۾ ملائڻ به ملاوت نه آهي.</p>		20
<p>ڪير جو انفرادي واپار هن طريقي ۾ ڀاڱيا مڊل مين (وچ وري ماڻهو ڪي الڳ الڳ وڪرو ڪندا آهن. توهان هيٺ ڏنل نقطن کي مد نظر رکي ڪري ڪير جو وڪرو ڪيو. ڇا توهان کي مارڪيٽ جي جڳهه جي خبر آهي؟ ڇا توهان کي خبر آهي ته پاڙي وارا ڪير ڪيتري ۾ وڪرو ڪن ٿا؟ ڇا توهان کي خبر آهي ته مڊل مين (وچ وارو ماڻهو) ٻين ڳوٺن مان ڪيري ۾ ڪير خريد ڪري ٿو؟ ڇا توهان کي خبر آهي ته مڊل مين (وچ وارو ماڻهو) ڪهڙي جڳهه تي ۽ ڪيترن پئسن ۾ ڪير وڪرو ڪري ٿو؟</p>		21
<p>ڀاڱين جو مجموعي طرح ڪير جو وڪرو ڪرڻ هن منصوبي تحت ڀاڱين کي صلاح ڏيون ٿا ته مجموعي طور گڏجي ڇي ته اجتماعي/مجموعي طور تي ڪير جو وڪرو ڪن. جيڪڏهن توهان ۽ توهان جي ڳوٺ وارا گهڻي مقدار ۾ سٺو ڪير پيدا ڪندا آهيو ته اهو مجموعي طور تي وڪرو ڪري سگهجي ٿو. جيڪڏهن توهان وٽ گهڻي مقدار ۾ ڪير آهي ته اڪيلي جي مقابلي ۾ مجموعي طور تي وچين ماڻهو ڪير جو واپاري يا ڪنهن ڪمپني سان ڳالهائڻ ڪري ڪير وڪرو ڪري سگهجي ٿو. ساڳئي نموني ڪير مان ٺهندڙ شين جو گيهه ۽ مڪڻ جو واپار پڻ گڏيل نموني ڪري وڌ ۾ وڌ ٺاڻو ڪمائي سگهيو ٿا.</p>		22

**The Project on Sustainable Livestock Development
for Rural SINDH “PSLD”
(JICA Technical Cooperation)**

Handbook for Extension Team

January 2019

All rights reserved

January 2019

Produced by The Project on Sustainable Livestock Development for Rural Sindh (PSLD)

Sponsored by Japan International Cooperation Agency (JICA)

1. Principles for field visit

Attitude and behavior of the extension team is very important for working with the farmers smoothly. Keep in mind following principles for field visit.

<Original in Sindhi, prepared by Mr. Gopal Das, Social mobilizer.>

فيلڊ لاءِ رهنما اصول

1. ٽيم ڪپڙي لٽي ۾ سادگي رکي.
2. ڪنهن به ڳالهه بولڻ کان پهرين عام حال احوال ڪرڻ.
3. فيلڊ ۾ وڃڻ کان پهرين ڪم جي ورهاست ڪرڻ.
4. ٽيم کي مقصد واضح هجي.
5. ڪنهن به مسئلي جي صورت ۾ متبادل هجڻ.
6. نوٽ ڪندڙ ڪا به ڳالهه نه چڙهي.
7. کاڌي پيئڻي کان پرهيز ڪجي.
8. ڳوٺ ۾ تضاد جي صورت ۾ ضد نه ڪرڻ.
9. جذباتي نه ٿيڻ.
10. روزانه ڪم جي روزانه رپورٽ تيار ڪرڻ.
11. ڳوٺاڻن کان ملڻ جو اڳواٽ وقت وٺڻ.
12. ڪوبه واعدو نه ڪرڻ.
13. هر طبقي جي شموليت کي يقيني بنائڻ.
14. پنهنجا خيال شامل نه ڪريو.
15. جيڪي هو چون ٿا اهو نوٽ ڪيو.
16. ڄاڻ گڏ ڪرڻ لاءِ ضرورتن جون شيون گڏ ڪڍڻ.
17. سوال پڇڻ کان پوءِ جواب جو انتظار ڪري.
18. ڳالهه اڌ ۾ نه ڪٽيو راءِ جو پورو موقعو ڏيو.
19. هر ڳالهه کي مختلف رخن کان چيڪ ڪريو.
20. مذهبن ۽ عقيدن جو خيال ڪريو.
21. ڪنهن به سياسي بحث جو حصو نه ٿيو.
22. فيلڊ ۾ ٽيم تي ڪنهن به صورت ۾ تنقيد ڪرڻ کان پاسو ڪريو.
23. ڳوٺ ۾ ٽيم پاڻ ۾ گهڻو بحث نه ڪريو.

<English translation>

Principles or guidelines for field visit

1. Wear simple cloths
2. Before start any topic greet with them
3. Before going to the field Distribute the work among the team members
4. Team should understand what their objectives are.
5. In case of any problem use alternatives
6. Notes or minute taker do not miss any point
7. Avoid eating food during the field visit.
8. In case of conflict in the village do not force or argue with them
9. Do not become aggressive
10. Regularly prepare the report of work
11. Before meeting make the appointment
12. Do not promise
13. Surely make the participation of each baradari of the village in the training.
14. Do not include your own point of view
15. Note what the villagers said
16. For gathering the information carry necessary material
17. After asking the question wait for the answer
18. Do not cut when other talks give other chance to explain their views
19. Check everything from different aspect and direction
20. Respect the religion and custom of the villagers
21. Do not discuss about any political issue
22. Do not criticize the team in the field
23. In the village team should not argue with each other

2. List of veterinary services

From Table 1 to Table 5 are prepared as a reference to aim future collaboration between the Extension Team and existing veterinary services in each district in the Project area.

1) Badin

Table 1 List of Veterinary Service in Badin District

No.	Type	Location
1	Veterinary Dispensary	Badin
2	Veterinary Dispensary	Shaheed Fazal Rahu
3	Veterinary Dispensary	Tando Bago
4	Veterinary Dispensary	Pangrio
5	Veterinary Dispensary	Talhar
6	Veterinary Dispensary	Matli
7	Veterinary Dispensary	Tando Ghulam Ali
8	Mobile Veterinary Unit	Bhugra Memon
9	Veterinary Centre	Luari Sharif
10	Veterinary Centre	Nindo Shaher
11	Veterinary Centre	Seerani
12	Veterinary Centre	Kadhan
13	Veterinary Centre	Arbab Farm
14	Veterinary Centre	Khonwah/ Bjari Sharif
15	Veterinary Centre	Mirza Farm
16	Veterinary Centre	Ali Murad Chandio
17	Veterinary Centre	Jhunna
18	Veterinary Centre	Malkani Sharif
19	Veterinary Centre	Naseer Khan Pathan
20	Veterinary Centre	Muhammad Bux Nizamani
21	Veterinary Centre	Khamoon Bhatti

2) Hyderabad

Table 2 List of Veterinary Service in Hyderabad District

No.	Type	Location
1	Veterinary Centre	Abri
2	Veterinary Centre	Akhund Muhammad Ismail
3	Veterinary Centre	Ali Muhammad Khaskheli
4	Veterinary Centre	Arif Khatian
5	Veterinary Centre	Bahawal Zour
6	Animal Health Extension Centre	Chukhi
7	Veterinary Centre	Colony
8	Veterinary Hospital	Hirabad
9	Veterinary Dispensary	Hirabad
10	DD, LSAH	Hyderabad
11	Mobile Unit	Hyderabad
12	Veterinary Centre	Jhando Khoso
13	Animal Health Extension Centre	Massu Bhurgri
14	Veterinary Centre	Moula Dino Mirbahar
15	Veterinary Centre	Old Cattle Colony
16	Veterinary Centre	T. Alam Mari
17	Veterinary Centre	T.M Junejo
18	Veterinary Centre	Taj Muhammad Junejo
19	Veterinary Center	Tando Qaiser
20	Veterinary Centre	Unarabad

3) Matiari

Table 3 List of Veterinary Service in Matiari District

No.	Type	Location
1	Office of the Dy. Director L/s	Matiari
2	Animal Health Extension Centre	Matiari
3	Working on deputation with BBSYDP Hyderabad	Matiari
4	Veterinary Centre	Palijani
5	Veterinary Centre	Faqir Noohthiani
6	Veterinary Centre	Tajpur
7	Animal Health Extension Centre	Nasarpur
8	Animal Health Extension Centre	Oderolal
9	Veterinary Dispensary	Hala
10	Veterinary Centre	Bhanoth
11	Veterinary Centre	Bhitshah
12	Animal Health Extension Centre	Saeedabad
13	Veterinary Centre	Depar
14	Veterinary Centre	Nabi Bux Jamali
15	Veterinary Centre	Faqeer Sohrab Jamali
16	Veterinary Centre	Kehar Khan Jamali
17	Veterinary Centre	Pahar Khan Jamali
18	Veterinary Centre	Agro Rahu
19	Veterinary Centre	Jan Muhammad Jamali
20	Veterinary Centre	Amin Lakho
21	Veterinary Centre	Mushtaque Abad
22	Veterinary Centre	BD Kaka
23	Veterinary Centre	Daim Rahu
24	Veterinary Centre	Mehar Shah
25	Veterinary Centre	Shahmir Rahu

4) Tando Allahyah

Table 4 List of Veterinary Service in Tando Allahyah

No.	Type	Location
1	Veterinary Dispensary	Tando Allahyar
2	Deputy Director Office	Tando Allahyar
3	Veterinary Centre	Gajelo Sharif
4	Veterinary Centre	Bukera Sharif
5	Animal Health Extension Centre	Pyaro Lund
6	Veterinary Centre	Mir Muneer Farm
7	Vety Center	Sadique Memon
8	Vety Center	Missan
9	Animal Health Extension Centre	Chamber
10	Veterinary Centre	Jalal Mori
11	Veterinary Centre	Jan Muhamamd Deshak
12	Veterinary Centre	Sanjhar Chang
13	Veterinary Centre	Began Jarwar
14	Veterinary Centre	Rais Qadir Mori

5) Tando Muhammad Khan

Table 5 List of Veterinary Service in Tando Muhammad Khan

No.	Type	Location
1	Veterinary Dispensary	Old Buss Stop Near Mir Ghulam Ali Khan Talpur Park Tando Muhammad Khan
2	Veterinary Hospital	Kohrwah road Taluka Bulri Shah Karim
3	Animal Health Extension Centre	Village Mulakatiar Taluka Bulri Shah Karim
4	Animal Health Extension Centre	Village Rajo Nizamani Taluka Tando Muhammad Khan
5	Veterinary Centre	Village Shaikh Bhirkio Hyderabad Road
6	Veterinary Centre	Village Kouro Khan Lashari Badin Road Taluka Tando Ghulam Hyder
7	Veterinary Centre	Village Rabdino Notkani, moya Road Taluka Tando Ghulam Hyder
8	Veterinary Centre	Village Abdul Rahim Katiar Main Bulri Shah Karim Shah Karim Road Dita Wah Taluka shah Karim
9	Veterinary Centre	Village Ghulam Mustafa Shah Near Pinjari Wah Taluka Bulri Shah Karim
10	Veterinary Centre	Village Hafiz Shah Near Red Sindhi Cattle Farm Taluka Bulri Shah Karim

3. List of the villages for extension activity by PSLD project

Extension activity has been implemented by the Project Extension Team for 25 pilot villages and 25 surrounding villages as shown in Table 6. Number of targeted surrounding villages will be increased according to progress of extension activity.

Table 6 List of the extension activity by PSLD project

No	District	Village name	Village type	Surrounding villages to
1	Matiari	Adur Faqir Noohpoto	Pilot village	
2	Matiari	Gul Muhammad Ghambheer	Pilot village	
3	Matiari	Haji Suleman Rahu	Pilot village	
4	Matiari	Qaiser Detho	Pilot village	
5	Matiari	Punhoon Sahoowal	Pilot village	
6	Matiari	Haji Parchu Jahejo	Surrounding village	Adur Faqir
7	Matiari	Maher Wadda	Surrounding village	Adur Faqir
8	Matiari	Muhamad Ghambheer	Surrounding village	Gul Muhammad Ghambheer
9	Matiari	Haji Waris Rahu Bagh	Surrounding village	Suleman Rahu
10	Matiari	Puto Gahoti	Surrounding village	Gul Muhammad Ghambheer
11	Matiari	Kirar Jamali	Surrounding village	Qaiser Detho
12	HYD	Saleh Dal	Pilot village	
13	HYD	Khan Muhammad Shoro	Pilot village	
14	HYD	Haji Khan Watto	Pilot village	
15	HYD	Jahan Khan Kathio	Pilot village	
16	HYD	Muhammad Ibrahim Mangwano	Pilot village	
17	HYD	Dilawer Faqir	Surrounding village	Opposite of Jahan Khan Kathio
18	HYD	Gulab Mir Jatt	Surrounding village	Jahan Khan Kathio
19	HYD	Mir Khadim Hussain Talpur	Surrounding village	Haji Khan Watto
20	HYD	Radhan Mangwano	Surrounding village	Ibrahim Manghwano
21	TAY	Haji Bahadur Daudani	Pilot village	
22	TAY	Jamal Khan Bozdar	Pilot village	
23	TAY	Maqbool Ahmed Memon	Pilot village	
24	TAY	Gazi Khan Lashari	Pilot village	
25	TAY	Haji Gul Muhammad Bahrani	Pilot village	
26	TAY	Ali Muhammad Jesar	Surrounding village	Gul Muhammad Behrani
27	TAY	Laung Dal	Surrounding village	Maqbool Ahmed Memon
28	TAY	Dado Hashim	Surrounding village	Gul Muhammad Bahrani
29	TAY	Hashim Burfat	Surrounding village	Maqbool Ahmed Memon
30	TMK	Haji Hussain Dal	Pilot village	
31	TMK	Adam Panhwar	Pilot village	
32	TMK	Haji Ghulam Nabi Shah	Pilot village	
33	TMK	Chaudero Sharif	Pilot village	
34	TMK	Haji Muhammad Siddique	Pilot village	
35	TMK	Lahno Khan Talpur	Surrounding village	Ghulam Nabi Shah

No	District	Village name	Village type	Surrounding villages to
36	TMK	Mureed Sathio	Surrounding village	Chaudero Sharif
37	TMK	Ramzan Gharanao	Surrounding village	Haji Hussain Dal
38	TMK	Sultan Mallah	Surrounding village	Ghulam Nabi Shah
39	TMK	Wali Muhammad Zaoor	Surrounding village	Ghulam Nabi Shah
40	TMK	Mirzo Awan	Surrounding village	Adam Pahnwer
41	TMK	Yousuf Gharano	Surrounding village	Chaudero Sharif
42	Badin	Moosa Junejo	Pilot village	
43	Badin	Tayab Sand	Pilot village	
44	Badin	Ghulam Hussain Jamali	Pilot village	
45	Badin	Sadiq Jat	Pilot village	
46	Badin	Hyder Shah	Pilot village	
47	Badin	Gomdo Kolhi	Surrounding village	Sadiq Jatt
48	Badin	Shevo Kolhi	Surrounding village	Sadiq Jatt
49	Badin	Sobho Kolhi	Surrounding village	Sadiq Jatt
50	Badin	Wali Mohammad Jamali	Surrounding village	Ghulam Hussain Jamali

4. Report Writing for Extension worker

Report writing is very important to keep record properly and evaluate working performance of the Extension team.

1) Terms for Report writing

What is a report ?

A spoken or written description of something containing information that somebody needs to have

What is a sentence ?

A set of words expressing a statement, a question or an order, usually containing a subject and a verb

What is a statement ?

Something that you say or write that gives information or an opinion

What is a paragraph ?

A section of a piece of writing, usually consisting of several sentences dealing with a single subject.

(Note: all definitions are from Oxford dictionary)

2) Type of the report

- ✓ School report (e.g. essay, leanings from lectures)
- ✓ Business report (e.g. sales status, trend of markets)
- ✓ Research paper (e.g. experiment data, interview result)
- ✓ Annual Progress report (e.g. project activity in a year)

- ✓ Monthly report (e.g. project activity in a month)
- ✓ Monitoring report (e.g. observation of project activity)

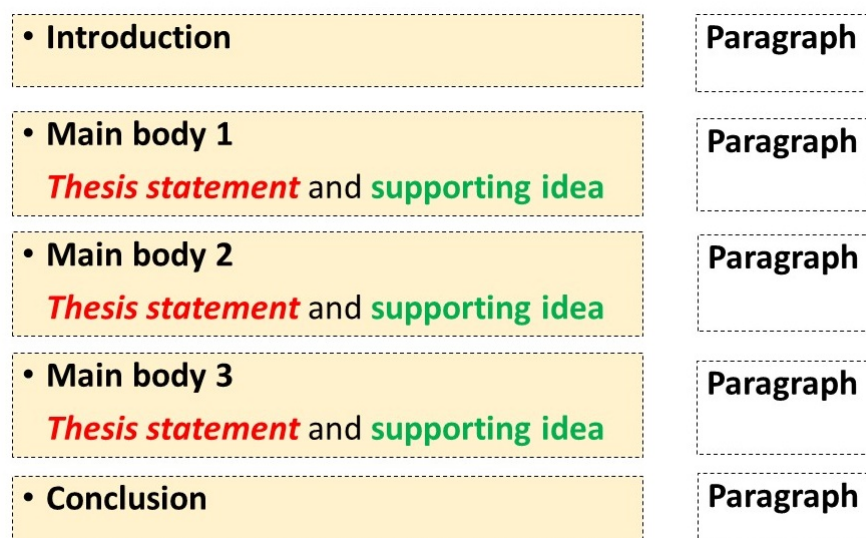
3) Before you write a report, you should think.....

- Reader of the report
- Purpose of the report
- What kind of information is required?

(e.g. result of observation, experiment data, record of interviews, your opinion, your suggestion etc.)

4) Basic structure of a report

Figure 1 Basic structure of a report

5) Tips for report writing

1. Think structure before you start to write a report.
2. Think contents before you start to write a report
3. Write sentences.
4. If you cannot make a paragraph, you make a list of sentences at least, not a list of items
5. Use technical words properly
6. Use honorific title properly for person's name.
7. Do not make your report attractive by decoration.

6) Required report for the project extension activity

Training Implementation Report: the Extension Workers should prepare training implementation report and submit to the Master Trainer.

Monitoring Report on Extension Activity: the Master Trainer should prepare monitoring report on extension activity and submit to the Extension Leader.

7) Contents of required report

- For the Extension workers

<u>Training Implementation Report</u>	
Name of Activity	
Date & Time	
Village & District	
Participants	
Facilitator and Assistant	
Supervisor	
Activity	
Venue	
Recorded by	

1. Activities performed
2. Questions and Answers
3. Experiences shared by participants
4. Others

- For the Master Trainers

<u>Monitoring Report on Extension Activity</u>	
Name of Activity	
Date & Time	
Village & District	
Participants	
Facilitator and Assistant	
Supervisor	
Activity	
Venue	
Recorded by	

1. General observation of Activity
2. Questions and Answers
3. Recommendation to Extension workers
4. Others

5. List of technical terms

List of technical terms (English/Sindhi) is shown in Table 7. This list is aiming to standardize Sindhi for technical information dissemination. It is very important to deliver technical information to farmers by technically correct Sindhi words.

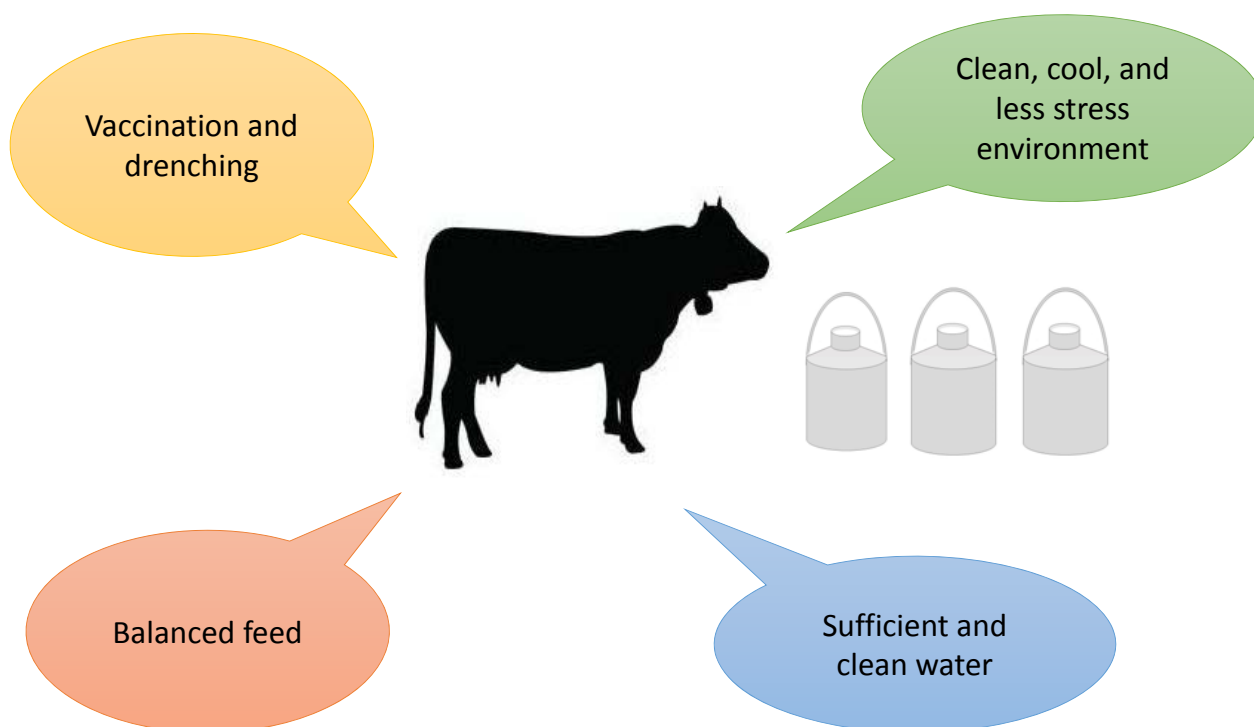
The Project on Sustainable Livestock Development
for Rural Sindh “PSLD”
(JICA Technical Cooperation)

Basic information for the Core farmers

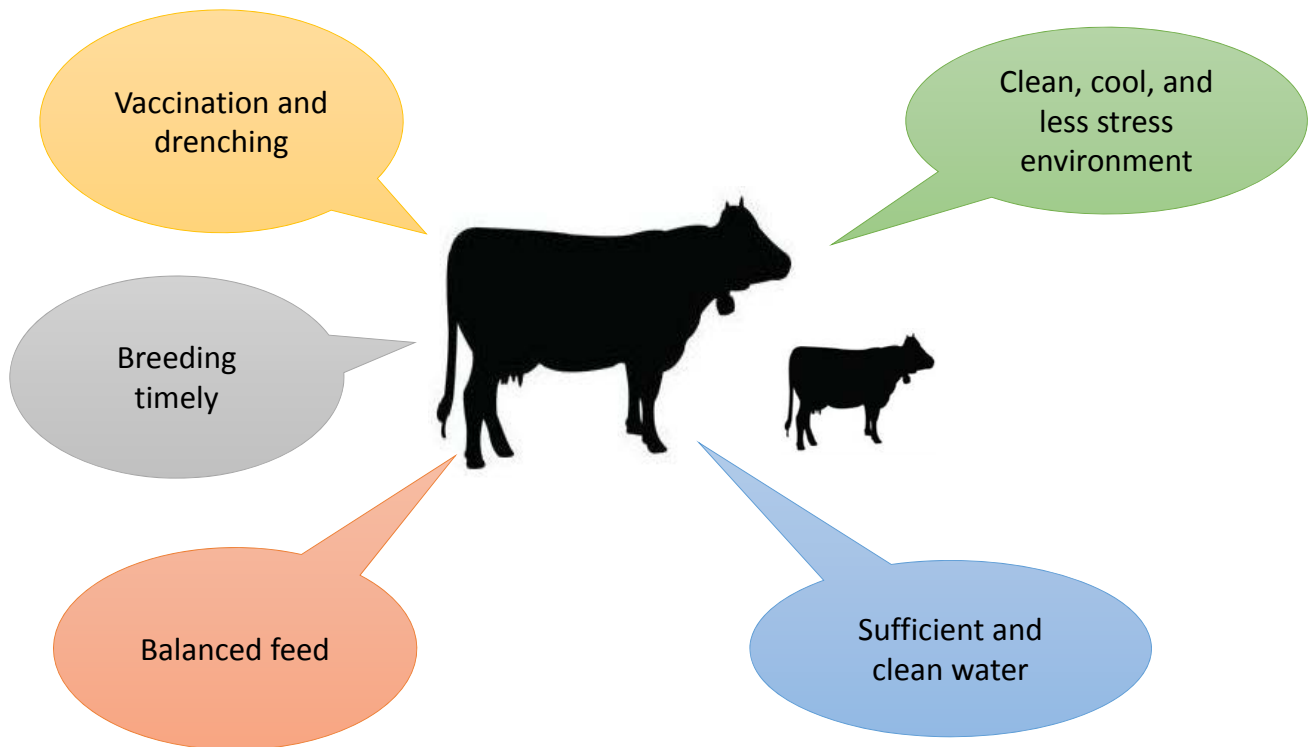

January 2019

What do you need for good milk production?

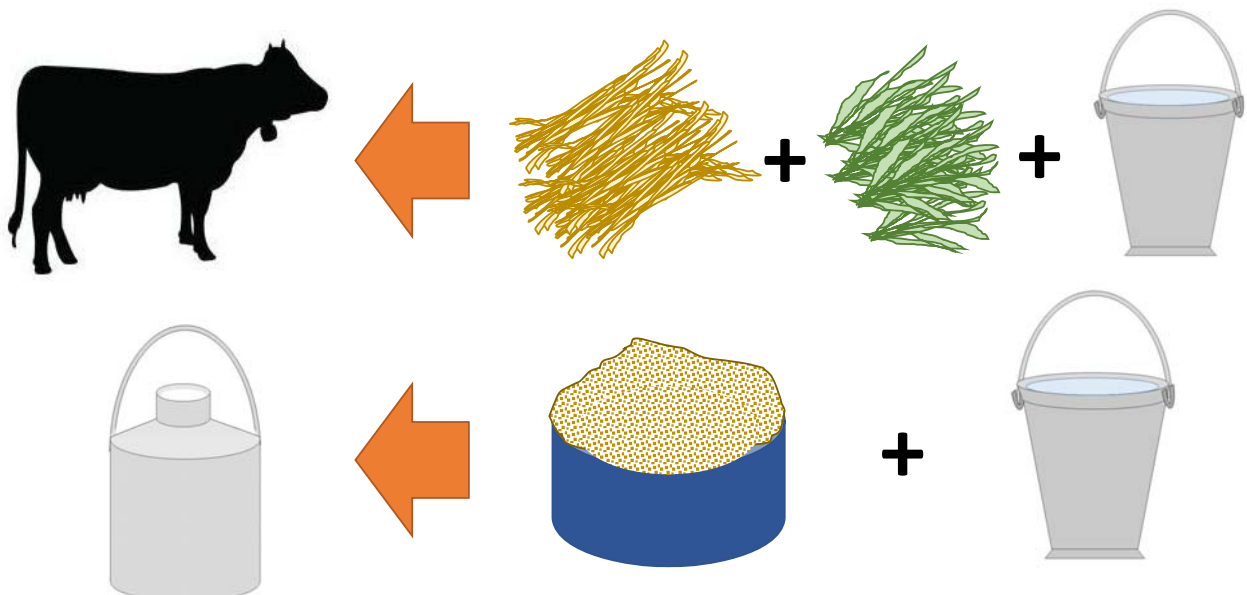

What do you need for reproduction?

Feeding

Balanced feed and water is necessary to keep your animal healthy for milk production and better reproduction.

Feeding

Give sufficient fodder as animal want

معياري چاري جي کاڌخوراڪ جو چارٽ (هڪ ڏينهن ۾ هڪ جانور جي لاءِ)

چارا ڪلوگرام ۾ ڏيڻ گهرجن	چارا
	قدرتي گاهه (30 ڪلوگرام) 30kg
	ڪمند جا پن (7.5 ڪلوگرام) 7.5kg
	قدرتي گاهه + بهه / پلال (1.7+15 ڪلوگرام) 16.7kg
	بهره / پلال (3.3 ڪلوگرام) 3.3kg

سڪو گاهه 3 ڪلوگرام

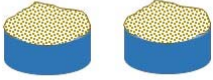

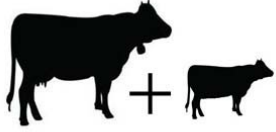
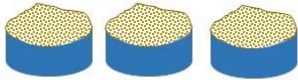
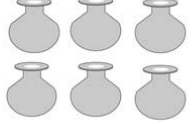
سائو گاهه 3 ڪلوگرام

Feeding

Concentrate is necessary to produce milk and provide concentrate according to milk production.

دائيدار خوراڪ ڏيڻ جو چارٽ (وهر کان پوءِ)

دائيدار خوراڪ ڏيڻ (ڪلوگرام)	موجوده ڪير جي مقدار (ليٽر)	وهر کان پوءِ
		
		
		

1 ڪلوگرام

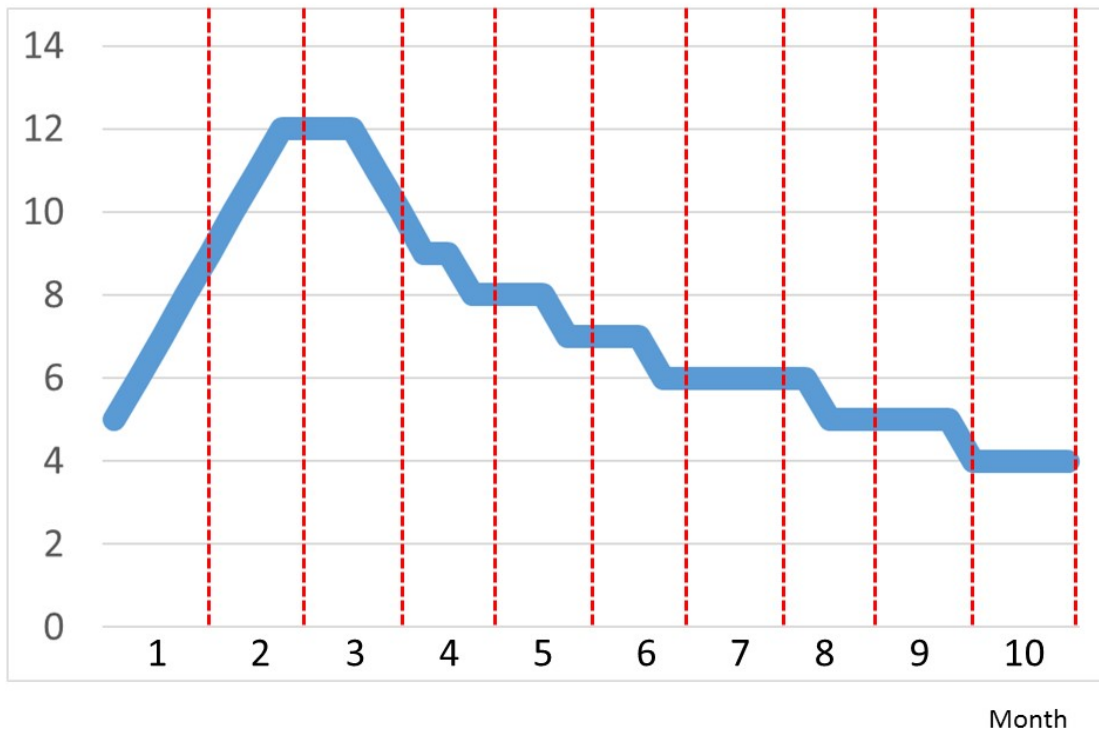

1 ليٽر

Feeding

Milk volume
(kg)

Sufficient and clean water

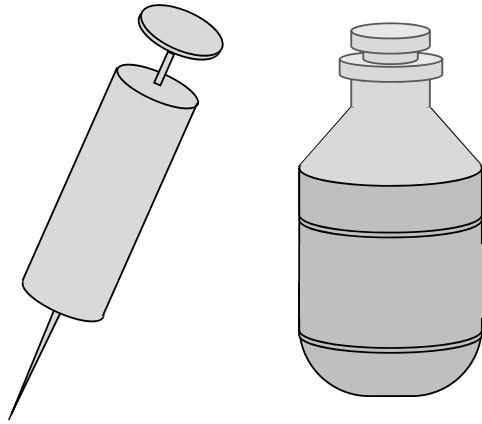
Animal needs water! 24hrs availability is good for animal health and increase the milk production. Don't forget to give water not only day time but also night time.

Animal Health

It is small investment but help to avoid huge financial loss.

Rs. 100 ~ 200

Rs. 150,000

Vaccination

Timely Vaccination is very important to prevent contagious diseases

وچڙندڙ بيمارين کان بچاءُ جي ٽڪن جو چارٽ

ڊسمبر	نومبر	آڪٽومبر	سيپٽمبر	آگسٽ	جولاءِ	جون	مئي	اپريل	مارچ	فيبروري	جنوري	جانور عمر جي لحاظ کان	سرگرميون	جانور جو قسم
			سامهاڙو ٻيو ٽڪو		گوگهي جو ٽڪو			سٺ جو ٽڪو سال ۾ هڪ دفعو	سامهاڙو سامهاڙو	سامهاڙو سامهاڙو		جوان 		
			سامهاڙو ٻيو ٽڪو		گوگهي جو ٽڪو			سٺ جو ٽڪو سال ۾ هڪ دفعو	سامهاڙو سامهاڙو	سامهاڙو سامهاڙو		ڦر (چمڻ جي 15 ڏينهن کان پوءِ) هر وچڙندڙ بيماري جو ٽڪو لڳائڻ ضروري آهي. 	وچڙندڙ بيمارين کان بچاءُ جا ٽڪا 	

Drenching

Drenching is very important to prevent Endo parasites provide drenching according animal body weight. If there are parasite, animal cannot increase their weight and it reduces the milk production and reproductive efficiency even though you give good feed.

مفت خور ڪيڙن کان بچاءُ لاءِ دوا پيارڻ جو چارٽ

ڊسمبر	نومبر	آڪٽ	سيپٽمبر	آڪٽوبر	جولاءِ	جون	مئي	اپريل	مارچ	فيبروري	جنوري	جانور عمر جي لحاظ کان	سرگرمي	جانورن جو قسم
						1. دوا پيارڻ					1. دوا پيارڻ	جوان	مفت خور ڪيڙن کان بچاءُ لاءِ دوا پيارڻ	
						2. سڀني ٻن هفتن کان پوءِ					2. سڀني ٻن هفتن کان پوءِ			
						1. دوا پيارڻ					1. دوا پيارڻ	قر ڄمڻ جي هڪ مهيني کان پوءِ		
						2. سڀني ٻن هفتن کان پوءِ					2. سڀني ٻن هفتن کان پوءِ			

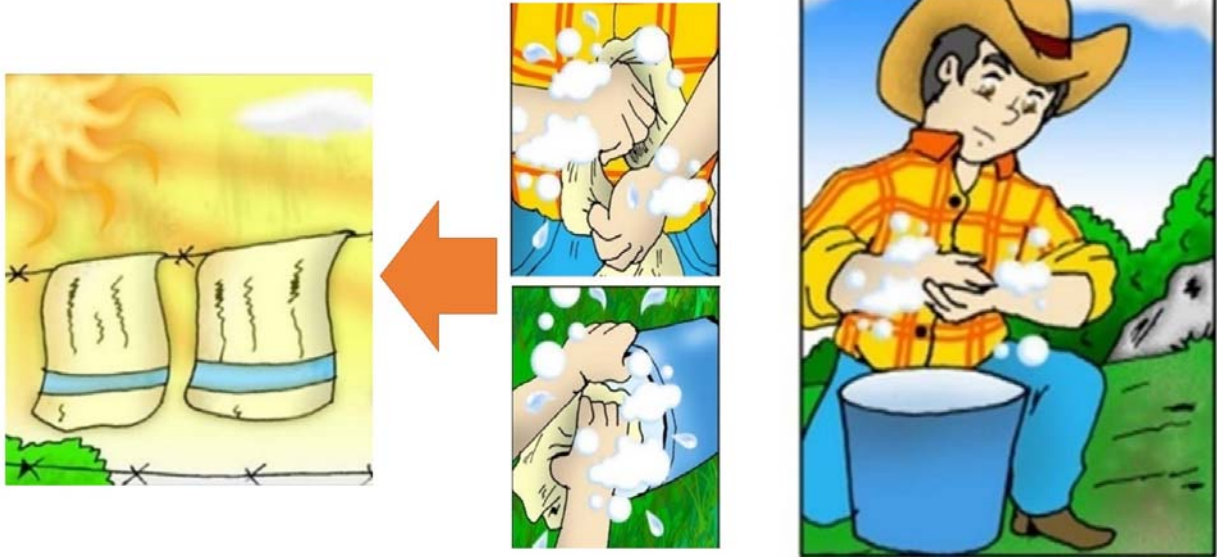
Mastitis

Clean the animal shed and animal udder before milking. Used correct milking method to prevent the Mastitis Disease

Mastitis

Before and after milking you should clean your hand and animal's udder. After milking, all utensils and cloth should be cleaned and dried in sunshine.

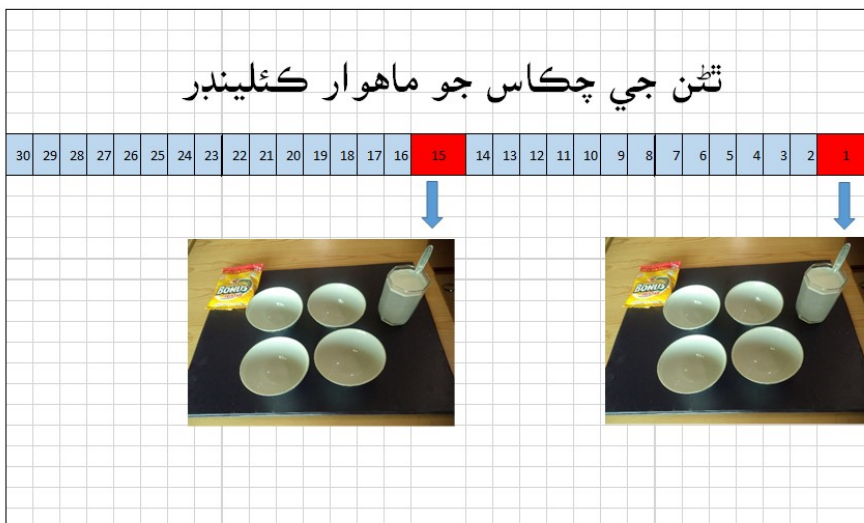
Mastitis (Surf test)

Every two weeks, Mastitis test should be conducted.

One glass of water and two table spoons of detergent

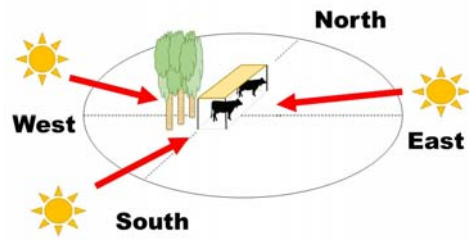
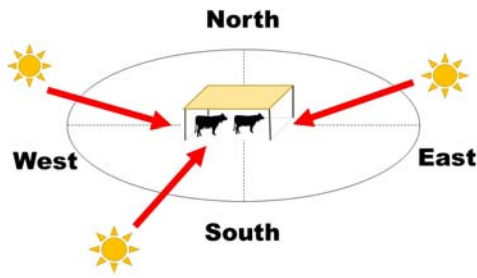
Milk sample should be from one teat to one cup

Less stress environment

Avoid direct sun light on your animal and manage air ventilation in the shade.

Cooling

Bathing or showering is helpful to make buffalo's body temperature down and reduce heat stress. For a calf, showering is recommendable for hot season.

Cleaning

Feed trough and water trough should be clean. Do not leave leftover into the trough.

Clean and dry floor

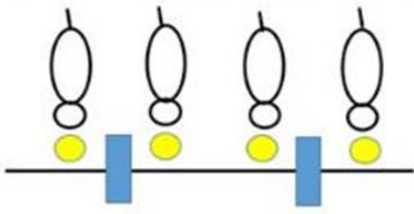
Milking place should be dry and clean.

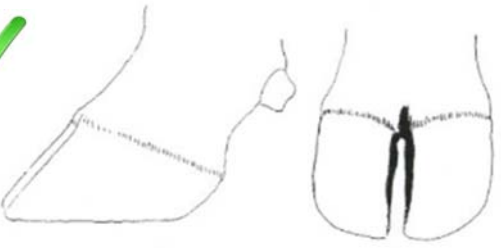
Clean, cool, and less stress environment

Animal should be tied comfortably and easy to access to feed and water.

Clean, cool, and less stress environment

Hoof cutting is very important it reduces stress. Let your animal stand comfortably.

Body measurement

Does your animal body ready for conceiving?

This is correct standing position for measuring the animal body to estimate the animal body weight.

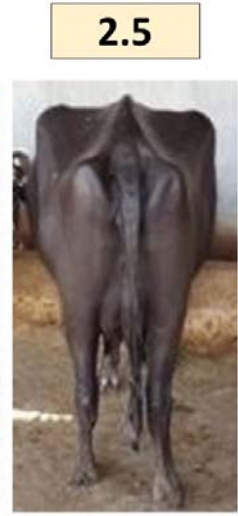
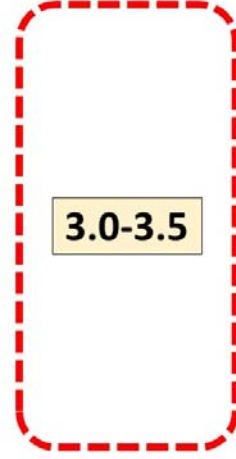
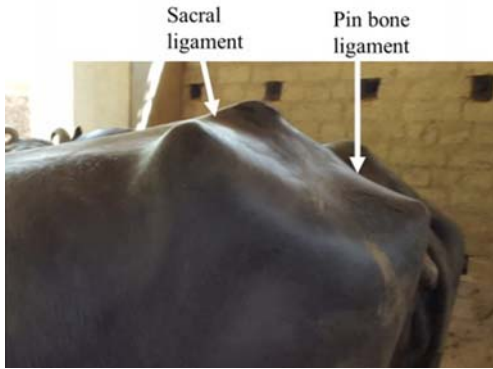
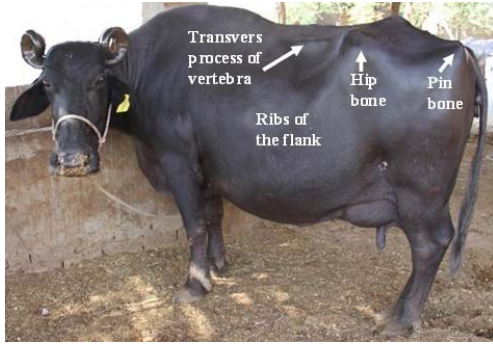

Reading from table Measuring the heart girth to estimate the body weight of animal

Heart Girth	Estimated weight	Heart Girth	Estimated weight	Heart Girth	Estimated weight	Heart Girth	Estimated weight	Heart Girth	Estimated weight	Heart Girth	Estimated weight	Heart Girth	Estimated weight	Heart Girth	Estimated weight
65	40	91	62	117	120	143	214	169	344	195	510	221	712	247	950
66	40	92	63	118	123	144	218	170	350	196	517	222	720	248	960
67	40	93	65	119	126	145	223	171	355	197	524	223	729	249	969
68	40	94	67	120	129	146	227	172	361	198	531	224	737	250	979
69	41	95	68	121	132	147	232	173	367	199	539	225	746	251	989
70	41	96	70	122	135	148	236	174	373	200	546	226	755	252	1000
71	42	97	72	123	138	149	241	175	379	201	553	227	763	253	1010
72	42	98	74	124	142	150	245	176	385	202	561	228	772	254	1020
73	43	99	76	125	145	151	250	177	391	203	568	229	781	255	1030
74	43	100	78	126	148	152	255	178	397	204	576	230	790		
75	44	101	80	127	152	153	260	179	403	205	583	231	799		
76	45	102	82	128	155	154	264	180	410	206	591	232	808		
77	45	103	84	129	159	155	269	181	416	207	599	233	817		
78	46	104	86	130	162	156	274	182	422	208	606	234	826		
79	47	105	89	131	166	157	279	183	429	209	614	235	835		
80	48	106	91	132	170	158	284	184	435	210	622	236	845		
81	49	107	93	133	173	159	290	185	442	211	630	237	854		
82	50	108	96	134	177	160	295	186	448	212	638	238	863		
83	51	109	98	135	181	161	300	187	455	213	646	239	873		
84	52	110	101	136	185	162	305	188	462	214	654	240	882		
85	53	111	103	137	189	163	311	189	468	215	662	241	892		
86	55	112	106	138	193	164	316	190	475	216	670	242	901		
87	56	113	109	139	197	165	322	191	482	217	678	243	911		
88	57	114	111	140	201	166	327	192	489	218	687	244	920		
89	59	115	114	141	205	167	333	193	496	219	695	245	930		
90	60	116	117	142	210	168	338	194	503	220	703	246	940		

BCS

Through these body parts to detect the BCS of animal

Breeding timely

Get one calf in a year for cows.

ٻن ڦرن جي وچ وارو عرصو (ڊگھن ۾)

تولیدی چکاس

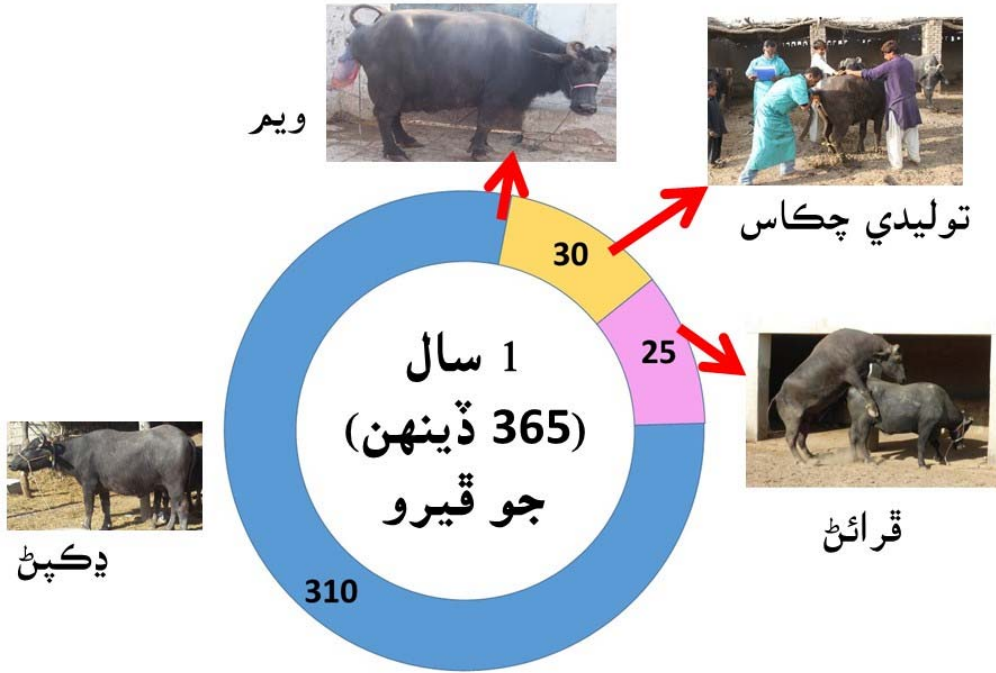

Breeding timely

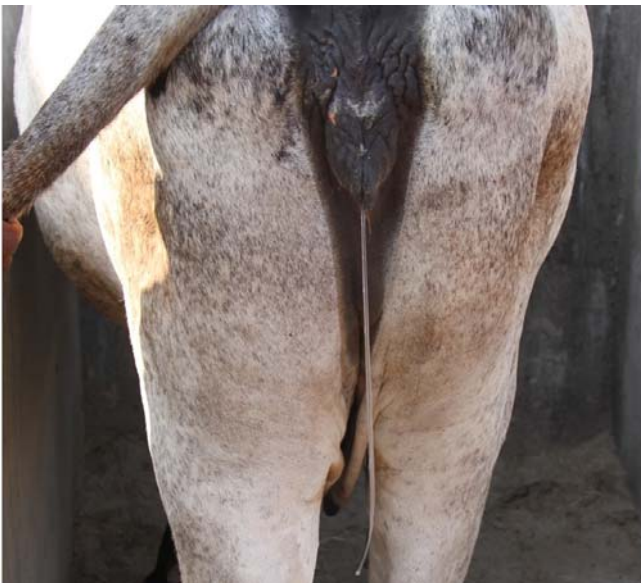
Get one calf in 18 month for buffaloes.

ٻن ڦرن جي وچ وارو عرصو (مينهن ۾)

Breeding timely

Heat sign should be checked before you go to bed.

Breeding timely

Example of reproduction record keeping on to the calendar.

چوپائي مال جي توليدي سرگرمين جو رڪارڊ

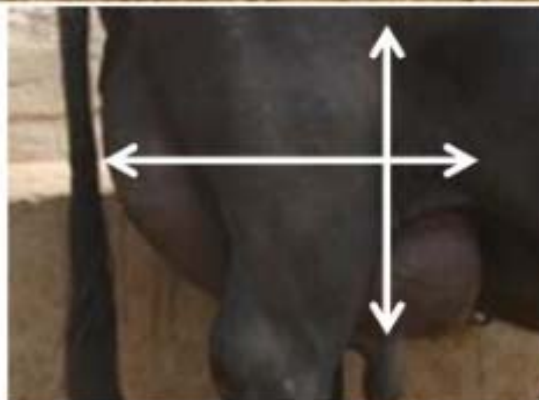

<ul style="list-style-type: none"> ■ قر ڇڏڻ جي نشاني ▲ قنڊي هجڻ جي نشاني ● ويڙ جي نشاني ☾ قرجڻ جي نشاني ★ وهر جي نشاني ✚ مري وڃڻ جي نشاني ▬ خريد ڪرڻ جي نشاني ✚ وڪري ڪرڻ جي نشاني ● ڊاڪٽر سان لهه وچڙ 	2017	فيبروري					
	آچر	ڇنڇر	جمعو	خميس	اربع	اڱارو	سومر
	5	4	3	2	1 ●	31	30
	12	11	10	9	8	7	6
	19	18	17	16	15	14	13
	26	25	24	23	22 ★	21	20
	5	4	3 ●	2	1	28	27

نوٽ: جنهن جانور جو رڪارڊ رکڻو هجي اهو نشاني سان گڏ ٽيگ نمبر 105 ضرور لکو

Identification of good female buffalo

For selection of good milking buffalo, check these body parts.

Identification of good bull

Keep good bull in the animal farm for breeding purpose.

Calf rearing

It is required that umbilical cord should be disinfected with 10% Iodine solution to keep healthy calf.

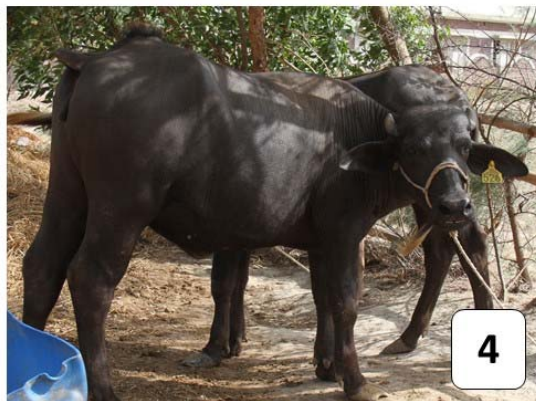
Calf rearing

Colostrum should be given to a calf within 6 hours after parturition as much as possible. Do not wait until placenta is out.

Calf rearing

Check your Calf

Calf rearing

Hay will help the development of rumen of calf and give good nutrition.

Calf rearing

Provide milk to the calf according to this table

Feed Table for a calf

Total per day	Evening	Morning	Week
			1week
			2weeks
			3weeks
			4weeks
			5~8 weeks
			9~12 weeks
			13~16 weeks
			17 weeks

1kg AP2-543

Calf rearing

Provide Hay and water to the calf from 1st week of age in addition to milk feeding

Marketing

سنڌ جي بهراڙي لاءِ چوپائي مال جي پائيدار ترقي وارو منصوبو
(جائڪا (ٽيڪنيل ڪوآپريشن)

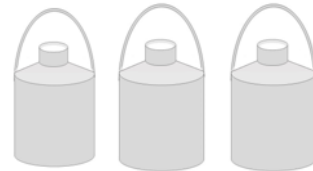
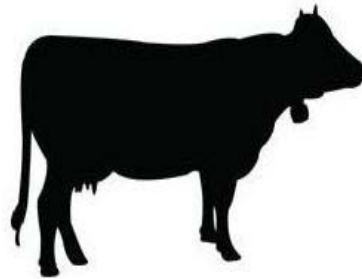
ڪور فارمر جي لاءِ بنيادي ڄاڻ

ڪير جي سني پيداوار حاصل ڪرڻ لاءِ توهان کي ڇا
ڪرڻ گهرجي

ٺڪا ۽ پيٽ جي
ڪيڙن جي دوا
پيارڻ

صاف ٿڌو ۽ گهٽ
دٻاءُ وارو ماحول

متوازن
خوراڪ

پورو ۽ صاف
پاڻي

نسل وڌائڻ لاءِ توهان کي ڇا ڪرڻ گهرجي؟

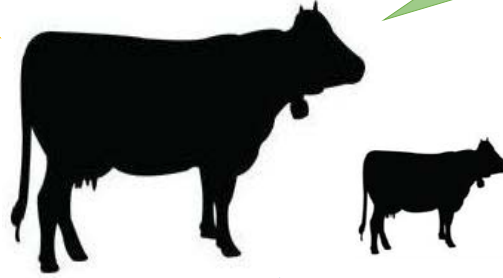
ٽڪا ۽ پيٽ جي
ڪيڙن جي دوا
پيارڻ

صاف ٿڌو ۽ گهٽ
دٻاءُ وارو ماحول

وقت سر ڦرائڻ

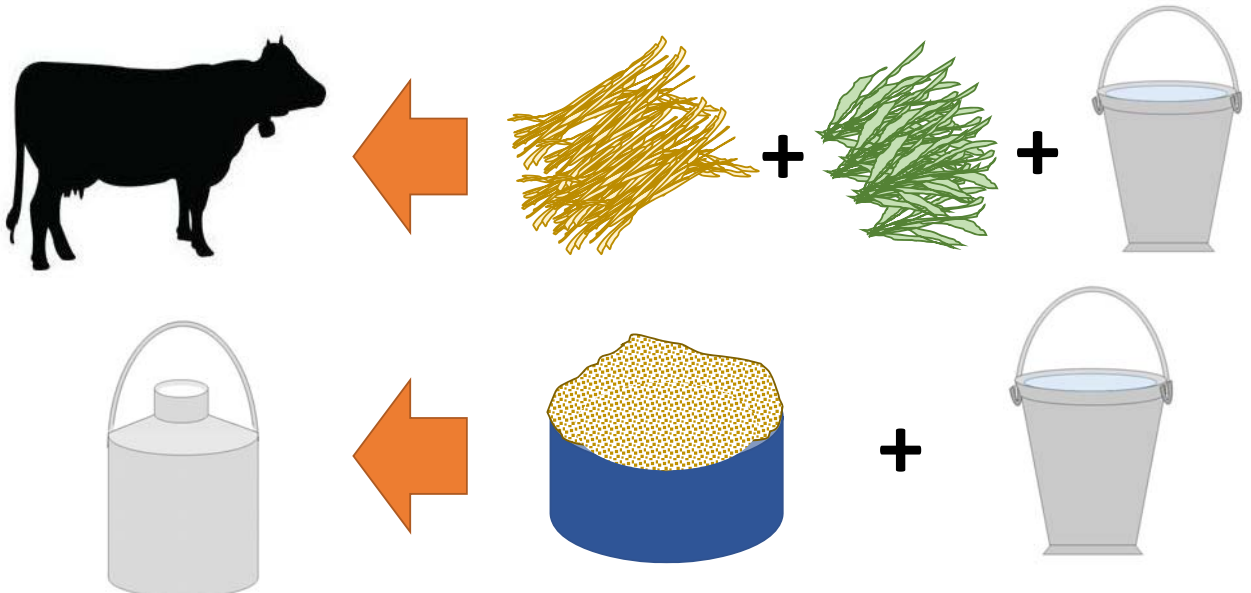
متوازن
خوراڪ

پورو ۽ صاف
پاڻي

کاڌ خوراڪ

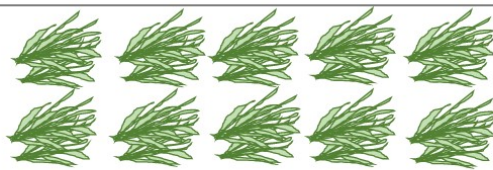

جانور جي صحت برقرار رکڻ جي لاءِ نسل وڌائڻ ۽ کير جي
پيداوار وڌائڻ ضروري آهي

کاڌ خوراڪ

جانور کي ان جي ضرورت مطابق کاڌخوراڪ مهيا ڪرڻ

معياري چاري جي کاڌخوراڪ جو چارٽ (هڪ ڏينهن ۾ هڪ جانور جي لاءِ)

چارا ڪلوگرام ۾ ڏيڻ گهرجن	چارا
	قدرتي گاهه (30 ڪلوگرام) 30kg
	ڪمند جا پن (7.5 ڪلوگرام) 7.5kg
	قدرتي گاهه + بهه / پلال (1.7+15 ڪلوگرام) 16.7kg
	بهه / پلال (3.3 ڪلوگرام) 3.3kg

سڪو گاهه 3 ڪلوگرام

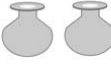
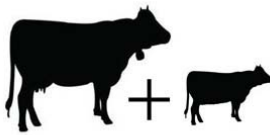
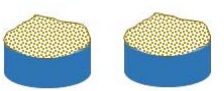

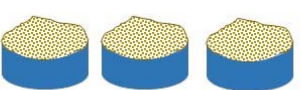
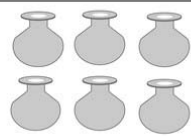
سائو گاهه 3 ڪلوگرام

کاڌ خوراڪ

داڻيدار خوراڪ کير جي پيداوار وڌائڻ لاءِ ضروري آهي. جانور جي کير جي پيداوار مطابق داڻيدار خوراڪ مهيا ڪرڻ

داڻيدار خوراڪ ڏيڻ جو چارٽ (وڃر کان پوءِ)

داڻيدار خوراڪ ڏيڻ (ڪلوگرام)	موجوده کير جي مقدار (ليٽر)	وڃر کان پوءِ
		
		
		

1 ڪلوگرام

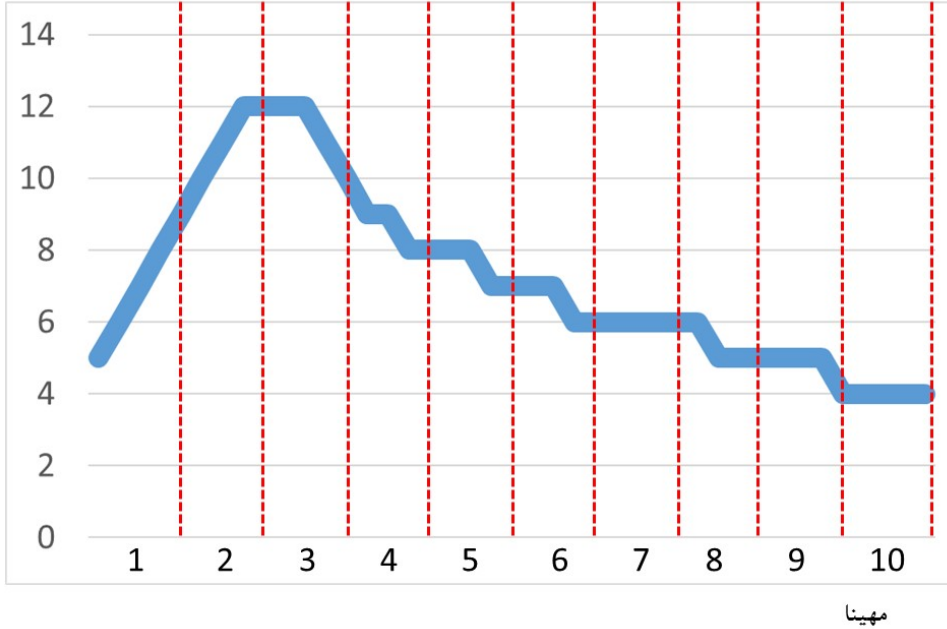
1 ليٽر

کاڌ خوراڪ

جانور جي ويم کانپوءِ کير جي پيداوار
آهستي آهستي وڌندي آهي. ڪجهه وقت
کانپوءِ کير جي پيداوار قدرتي طريقي
سان گهٽجڻ لڳندي آهي.

کير جي مقدار
(ڪلوگرام)

پورو ۽ صاف پاڻي

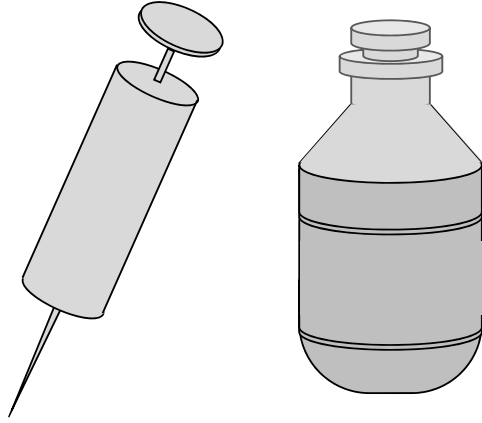
جانورن کي پاڻي جي ضرورت هوندي آهي. کير جي سٺي پيداوار ۽
جانورن کي صحتمند رکڻ لاءِ 24 ڪلاڪ پاڻي جي موجودگي ضروري آهي.
جيڪڏهن 24 ڪلاڪ نه رکجي ته ڏينهن جو وڏو ۽ وڏو پاڻي مهيا ڪريو پر
رات جي وقت به جانور کي پاڻي پياريو

جانورن جي صحت

ٽوڙي پئسي خرچ ڪرڻ سان وڌيڪ پئسن جي نقصان کان بچي سگهجي ٿو.

Rs. 100 ~ 200

Rs. 150,000

وچڙندڙ بيمارين جي بچاءَ لاءِ وقت تي
ٽڪا لڳرائڻ ضروري آهن

ٽڪا

وچڙندڙ بيمارين کان بچاءَ جي ٽڪن جو چارٽ

ڊسمبر	نومبر	آڪٽومبر	سيپٽمبر	آگسٽ	جولاءِ	جون	مئي	اپريل	مارچ	فيبروري	جنوري	جانور عمر جي لحاظ کان	سرگرميون	جانور جو قسم
			سامهاڙو ٻيو ٽڪو		گوگهي جو ٽڪو			ست جو ٽڪو سال ۾ هڪ دفعو	سامهاڙو سامهاڙو	سامهاڙو سامهاڙو		جوان 		
			سامهاڙو ٻيو ٽڪو		گوگهي جو ٽڪو			ست جو ٽڪو سال ۾ هڪ دفعو	سامهاڙو سامهاڙو	سامهاڙو سامهاڙو		قر (چمڻ جي 15 ڏينهن کان پوءِ) هروچندو بيماري جو ٽڪو لڳائڻ ضروري آهي. 	وچڙندڙ بیمارين کان بچاءَ جا ٽڪا 	

پیت جي ڪيڙن جي دوا پيارڻ

پیت جي ڪيڙن کان بچاءَ لاءِ جانورن جي وزن مطابق پیت جي ڪيڙن جي دوا پيارڻ تمام گهڻي ضروري آهي. جيڪڏهن جانور جي پیت ۾ ڪيڙا هوندا ته اهو کير جي پيداوار گهٽ ڪري ڇڏيندو وزن به گهٽ ڪري ڇڏيندو ڀلي ان کي ڪيتري به سٺي کاڌخوراڪ ڪرائي وڃي.

مفت خور ڪيڙن کان بچاءَ لاءِ دوا پيارڻ جو چارٽ

ڊسمبر	نومبر	آگسٽ سيپٽمبر آڪٽوبر	جولاءِ	جون	مئي	اپريل	مارچ	فيبروري	جنوري	جانور عمر جي لساڻ کان	سرگرمي	جانورن جو قسم
				1. دوا پيارڻ					1. دوا پيارڻ	جوان	مفت خور ڪيڙن کان بچاءَ لاءِ دوا پيارڻ	
				2. سٺي پن هفتن کان پوءِ					2. سٺي پن هفتن کان پوءِ			
				1. دوا پيارڻ					1. دوا پيارڻ	ٿر چمڻ جي هڪ مهيني کان پوءِ		
				2. سٺي پن هفتن کان پوءِ					2. سٺي پن هفتن کان پوءِ			
												

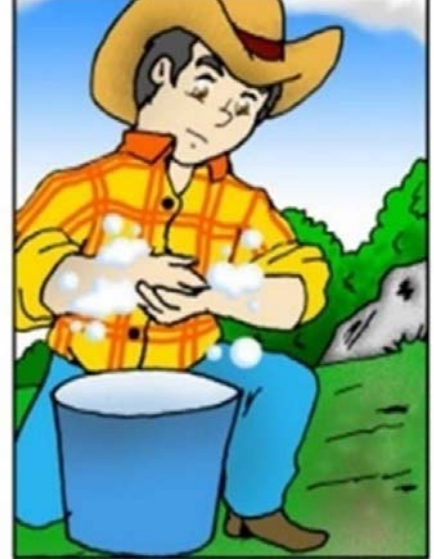
ٿڻن جي بيماري

کير جي ڏهاڻي کان پهرين ڏهاڻي واري جڳهه ۽ مينهن جي اوھ کي صاف ڪجي کير جي ڏهاڻي صحيح طريقي سان ڪجي ته جيئن ٿڻن جي بيماري کان بچي سگهجي

تٽن جي بيماري

کير جي ڏهائي کان پهرين ۽ پوءِ توهان پنهنجا هٿ ۽ مينهن جو اوهه صاف ڪيو.
کير جي ڏهائي کان پوءِ کير وارا ٿانو ۽ صاف ڪرڻ وارو ڪپڙو سيني اس ۾
سڪايو.

هڪ گلاس پاڻي ۽ ٻه چمچا
صرف جا

هر ٽڻ لاءِ الڳ پيالو

تٽن جي بيماري (صرف ٽيسٽ)

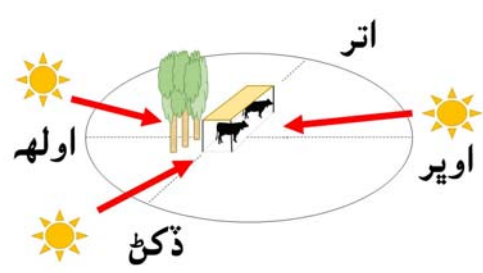
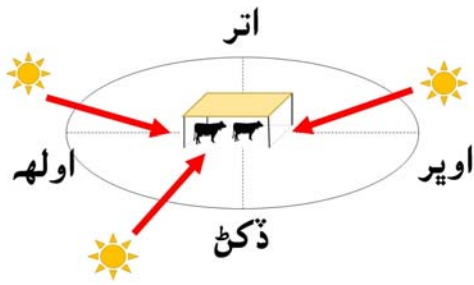
هر پندرهن ڏينهن تٽن جي بيماري جي
چڪاس ڪرڻ

جانورن کي وٽاڻ ۾ سڌي اُس کان بچاءُ

گهٽ دٻاءُ وارو ماحول

ٽڏاڻ

مينهن جي جسم کي ٽڏي رکڻ لاءِ جانور کي پاڻي ۾
ويهڻ لاءِ ڇڏجي يا ڦوهاري سان وهنجارجي ته جيئن ان
جي جسم جو درجہ حرارت گهٽ ڪري سگهجي. (ڦرن
کي ڦوهاري سان وهنجارجي تمام گهڻي گرمي جي
موسم ۾)

پاڻي ۽ کاڌي جي آهوري کي صاف رکجي.
کڏهن به بچيل خوراڪ آهوري ۾ نه رکجي

صفائي

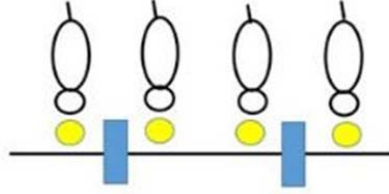
کير جي ڏهاڻي واري جڳهه
خشڪ ۽ صاف رکجي

صاف ۽ خشڪ زمين

جانور کي اهڙي طريقي سان ٻڌجي جو
اهو آرامده هجي کاڌي ۽ پاڻي تي آرام
سان پهچي سگهجي

صاف ٿڌو ۽ گهٽ دٻاءُ وارو ماحول

ڪر ڪٽرائڻ تمام ضروري آهن. ڪر
ڪٽرائڻ سان جانور آرام سان بيهي
سگهندو ۽ ان تي دٻاءُ گهٽ پوندو

صاف ٿڌو ۽ گهٽ دٻاءُ وارو ماحول

ڇا توهان جي جانور جي جسماني حالت ڦرائڻ جي حساب سان تيار آهي؟
جانور جي ماپ وٺڻ لاءِ بيھڻ جي صحيح حالت تہ جيئن جانور جو وزن جو اندازو لڳائي سگھجي.

جسماني ماپ

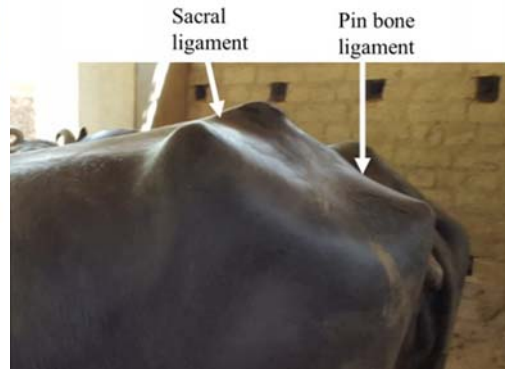
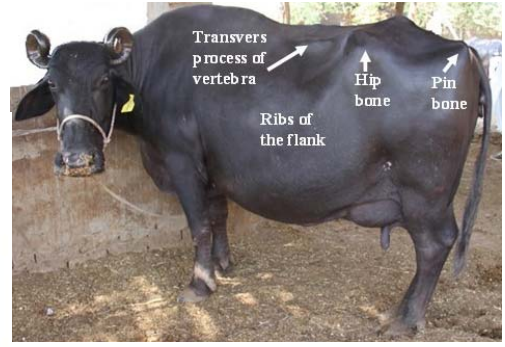
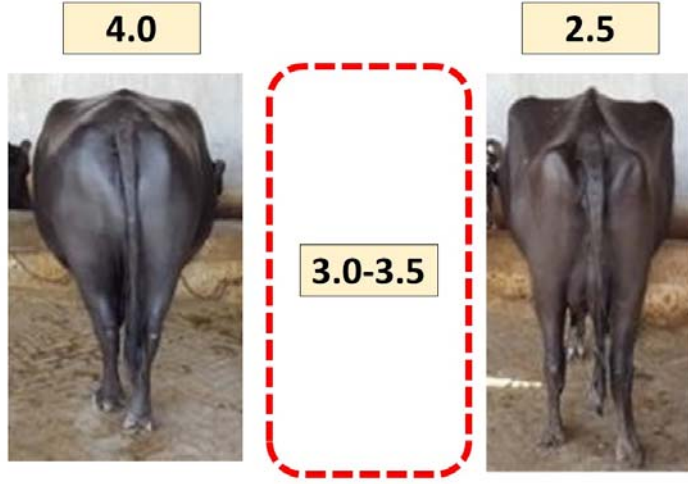
ماپ ڪرڻ جي حساب سان جسم جي وزن جو اندازو لڳائڻ جو چارٽ

Heart Girth	Estimated weight	Heart Girth	Estimated weight	Heart Girth	Estimated weight	Heart Girth	Estimated weight	Heart Girth	Estimated weight	Heart Girth	Estimated weight	Heart Girth	Estimated weight	Heart Girth	Estimated weight
65	40	91	62	117	120	143	214	169	344	195	510	221	712	247	950
66	40	92	63	118	123	144	218	170	350	196	517	222	720	248	960
67	40	93	65	119	126	145	223	171	355	197	524	223	729	249	969
68	40	94	67	120	129	146	227	172	361	198	531	224	737	250	979
69	41	95	68	121	132	147	232	173	367	199	539	225	746	251	989
70	41	96	70	122	135	148	236	174	373	200	546	226	755	252	1000
71	42	97	72	123	138	149	241	175	379	201	553	227	763	253	1010
72	42	98	74	124	142	150	245	176	385	202	561	228	772	254	1020
73	43	99	76	125	145	151	250	177	391	203	568	229	781	255	1030
74	43	100	78	126	148	152	255	178	397	204	576	230	790		
75	44	101	80	127	152	153	260	179	403	205	583	231	799		
76	45	102	82	128	155	154	264	180	410	206	591	232	808		
77	45	103	84	129	159	155	269	181	416	207	599	233	817		
78	46	104	86	130	162	156	274	182	422	208	606	234	826		
79	47	105	89	131	166	157	279	183	429	209	614	235	835		
80	48	106	91	132	170	158	284	184	435	210	622	236	845		
81	49	107	93	133	173	159	290	185	442	211	630	237	854		
82	50	108	96	134	177	160	295	186	448	212	638	238	863		
83	51	109	98	135	181	161	300	187	455	213	646	239	873		
84	52	110	101	136	185	162	305	188	462	214	654	240	882		
85	53	111	103	137	189	163	311	189	468	215	662	241	892		
86	55	112	106	138	193	164	316	190	475	216	670	242	901		
87	56	113	109	139	197	165	322	191	482	217	678	243	911		
88	57	114	111	140	201	166	327	192	489	218	687	244	920		
89	59	115	114	141	205	167	333	193	496	219	695	245	930		
90	60	116	117	142	210	168	338	194	503	220	703	246	940		

جسماني حالت جي ڳڻپ

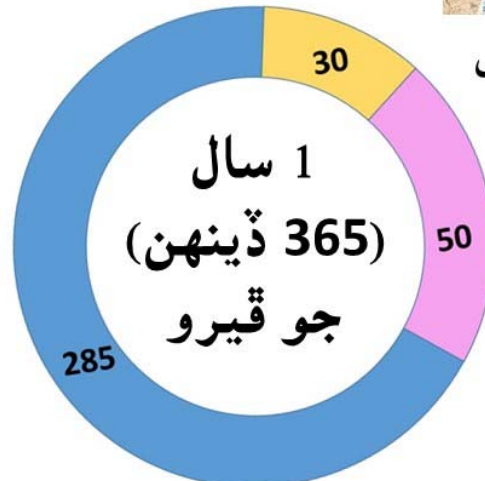
جانور جي جسم جا حصا جنهن سان جسماني حالت جو اندازو لڳائي سگهجي ٿو

ڊگين ۾ سال ۾ هڪ دفعو ڦر وٺڻ

وقت تي ڦرائڻ

ٻن ڦرن جي وچ وارو عرصو (ڊگين ۾)

توليد ڪلاس

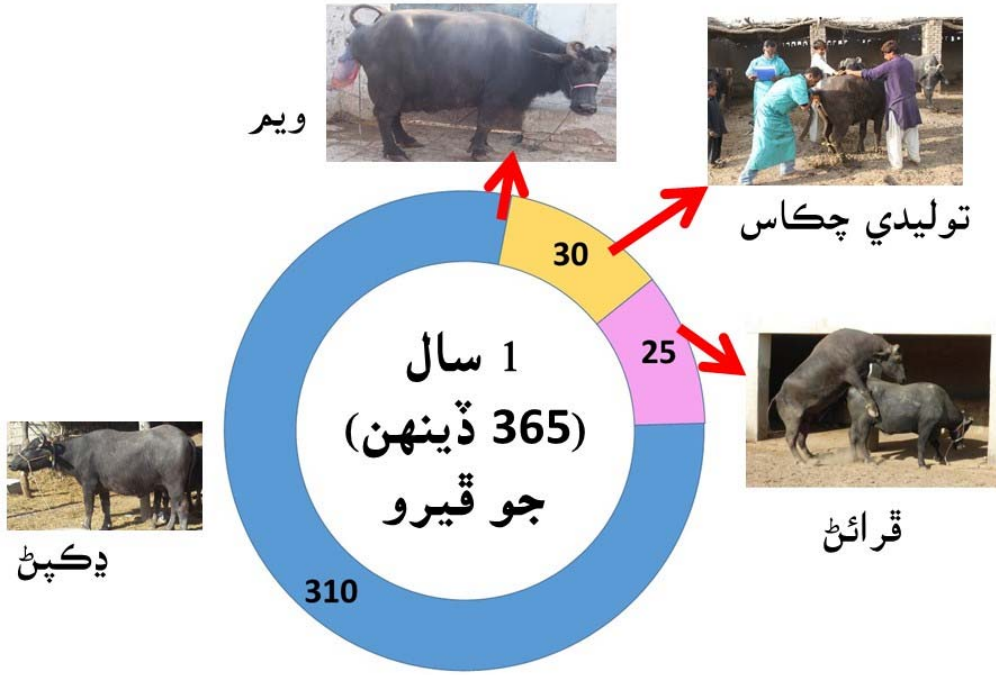

وقت تي ڦرائڻ

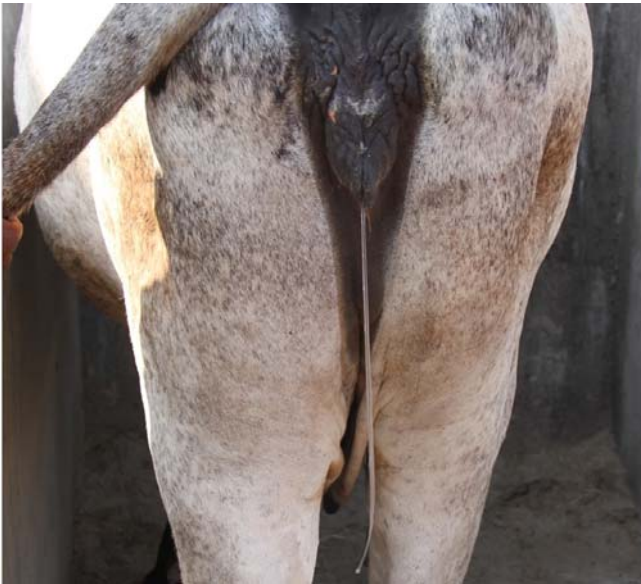
مينهن ۾ 18 مهينن ۾ ڦر وٺڻ

ٻن ڦرن جي وچ وارو عرصو (مينهن ۾)

وقت تي ڦرائڻ

رات جو سمهڻ کان پهرين جانور جون وهر جون نشانيون جانچڻ

وقت تي قرائن

جانورن جي رڪارڊ رکڻ لاءِ سالانه ڪئلينڊر

چوپائي مال جي توليدي سرگرمين جو رڪارڊ

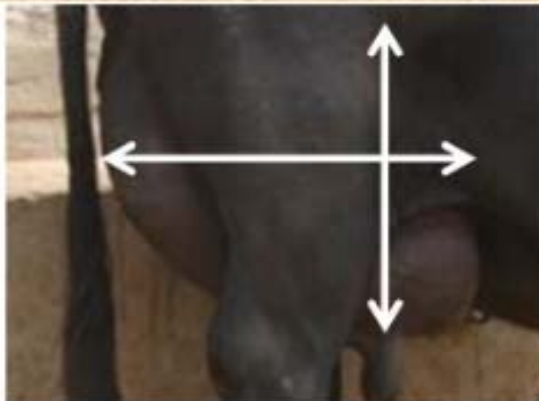

قر ڇڏڻ جي نشاني	فيبروري 2017						
	آچر	ڇنڇر	جمعو	خميس	اربع	اڱارو	سومر
قنڊي هجڻ جي نشاني	5	4	3	2	1	31	30
وير جي نشاني	12	11	10	9	8	7	6
قرجڻ جي نشاني	19	18	17	16	15	14	13
وهر جي نشاني	26	25	24	23	22	21	20
مري وڃڻ جي نشاني	5	4	3	2	1	28	27
خرید ڪرڻ جي نشاني							
وڪري ڪرڻ جي نشاني							
ڊاڪٽر سان لهه وچڙ							

نوٽ: جنهن جانور جو رڪارڊ رکڻو هجي اهو نشاني سان گڏ ٽيگ نمبر 105 ضرور لکو

سني نسل جي کير واري مينهن جي سڃاڻپ

کير واري مينهن چونڊڻ لاءِ مينهن جي هنن جسماني حصن کي نظر ۾ رکڻ

سني نسل جي سانھ جي سجاڻپ

نسل وڌائڻ لاءِ وڻاڻ ۾ سٺو سانھ رکڻ

قرن جي پالنا

قر جي چمڻ کانپوءِ ان جي دُن تي 10 فيصد آيوڊين سوليوشن لڳائڻ جي ته جيئن قر صحتمند رهي.

قرن جي پالنا

قر جي ڄمڻ کانپوءِ چر نڪرڻ جو انتظار نه ڪجي، جيترو جلد ٿي سگهي
اوترو جلدي 6 ڪلاڪن اندر قر کي پس پيارڻ گهرجي.

توهان پنهنجي قر جي جسماني حالت ڏسو

قرن جي پالنا

هي سڪل گاهه ڦرن لاءِ سٺي غذائيت واري خوراڪ آهي. اها ڦرن جي ريومن نهڻ ۾ مدد ڪندي.

ڦرن جي پالنا

ڦرن کي هن چارٽ مطابق ڪير پيارجي

ڦرن جي پالنا

ڦرن لاءِ ڪير مهيا ڪرڻ جي ٽيبل

توتل (هڪ ڏينهن ۾)	شام	صبح	هفتا
			1 هفتو
			2 هفتو
			3 هفتو
			4 هفتو
			5~8 هفتو
			9~12 هفتو
			13~16 هفتو
			17 هفتو

قرن کي پهرين هفتي جي عمر کان وٺي کير سان گڏوگڏ پاڻي ۽ هي (سڪل گاهه) مهيا ڪرڻ گهرجي.

قرن جي پالنا

کير جو واپار

Animal Health Calendar

سنڌ جي بهراڙي لاءِ چوپائي مال جي پائيدار ترقي وارو منصوبو

احتياط علاج کان بهتر آهي.

وچڙندڙ بيمارين کان بچاءُ جي ٽڪن جو چارٽ

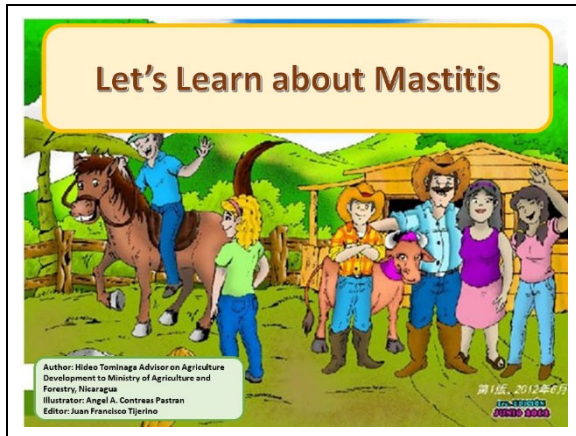
ڊسمبر	نومبر	اکتوبر	سيپٽمبر	آگسٽ	جولائي	جون	مئي	اپريل	مارچ	فيبروري	جنوري	جانور عمر جي لحاظ کان	سرگرمي	جانور جو قسم
			سامهاڙو ٻيو ٽڪو			گو گهي جو ٽڪو		ست جو ٽڪو سال ۾ هڪ دفعو	سامهاڙو سامهاڙي جو واڌارو ٽڪو	سامهاڙو پهريون ٽڪو		جوان 	 	
			سامهاڙو ٻيو ٽڪو			گو گهي جو ٽڪو		ست جو ٽڪو سال ۾ هڪ دفعو	سامهاڙو سامهاڙي جو واڌارو ٽڪو	سامهاڙو پهريون ٽڪو		قراچمن جي 15 ڏينهن کان پوءِ هروچڙندڙ بيماري جو ٽڪو لڳائڻ ضروري آهي 	وچڙندڙ بيمارين کان بچاءُ جا ٽڪا 	

اندرين ۽ ٻاهرين ڪيڙن کان بچاءُ لاءِ دوا پيارڻ جو چارٽ

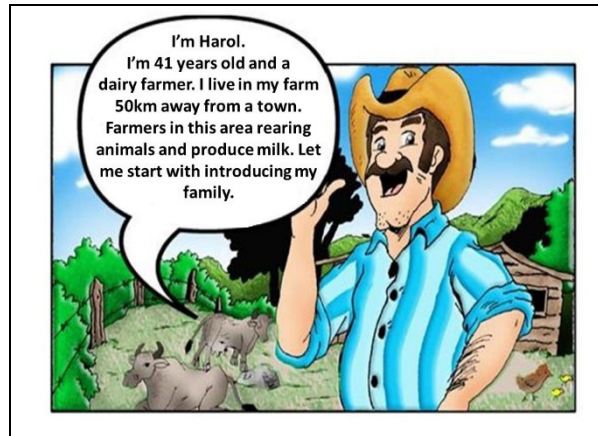
ڊسمبر	نومبر	اکتوبر	سيپٽمبر	آگسٽ	جولائي	جون	مئي	اپريل	مارچ	فيبروري	جنوري	جانور عمر جي لحاظ کان	سرگرمي	جانور جو قسم
						① دوا پيارڻ					① دوا پيارڻ	جوان 	 مفت خور ڪيڙن کان بچاءُ لاءِ دوا پيارڻ	
						② گل واري سئي بن هفتن کانپوءِ					② گل واري سئي بن هفتن کانپوءِ			
						① دوا پيارڻ					① دوا پيارڻ	قراچمن جي هڪ مهيني کان پوءِ 	 	
						② گل واري سئي بن هفتن کانپوءِ 					② گل واري سئي بن هفتن کانپوءِ 			

انيميل سائينس ڪامپليڪس آٽو پان روڊ ، حسين آباد حيدرآباد 7100

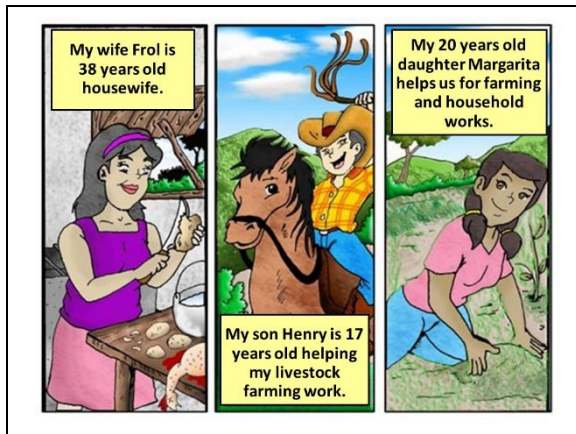

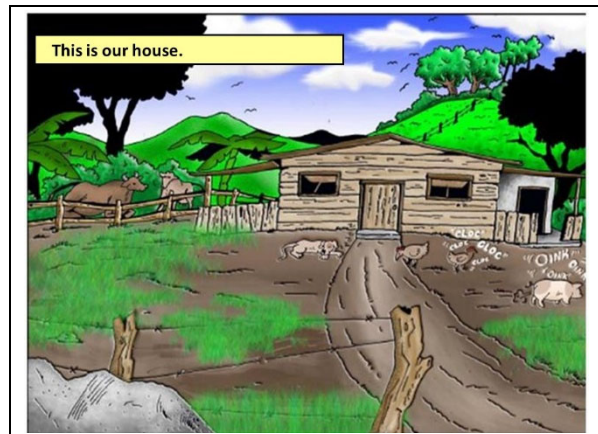
1

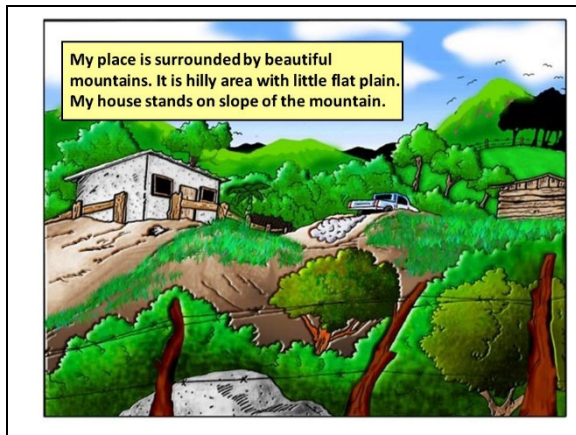
2

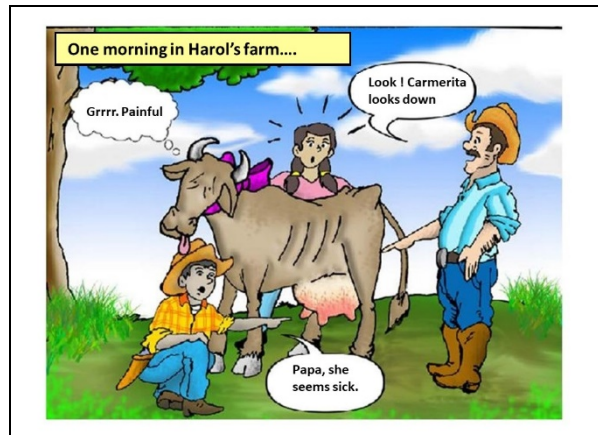
3

4

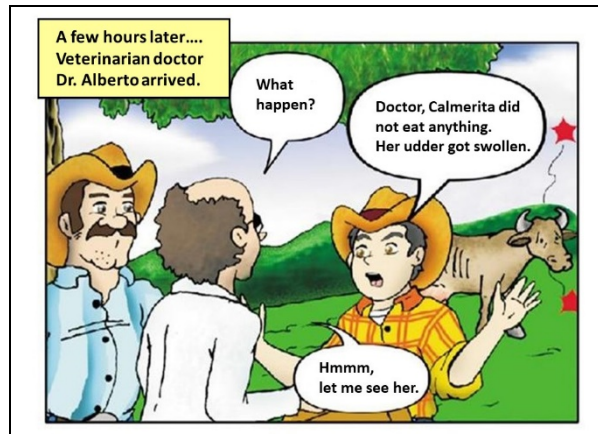
5

6

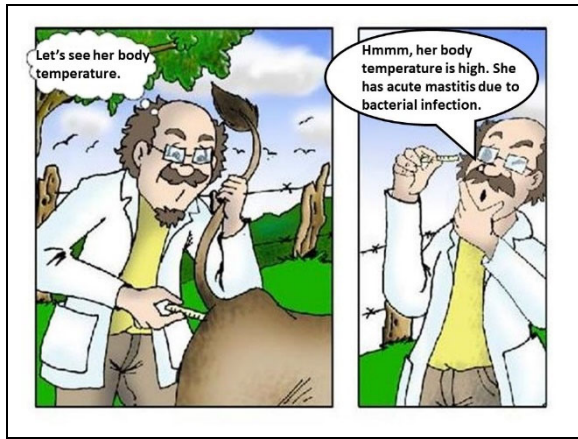

7

8

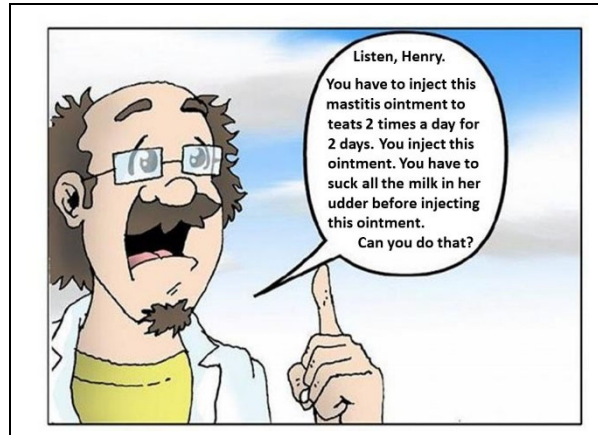
9

10

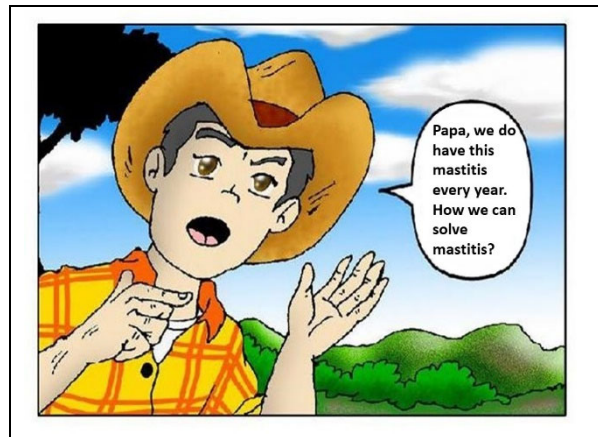
11

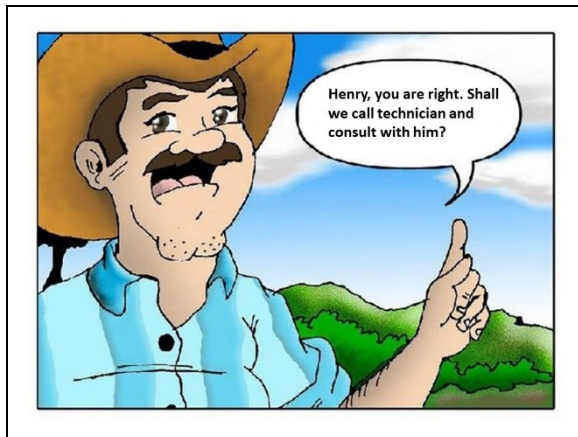
12

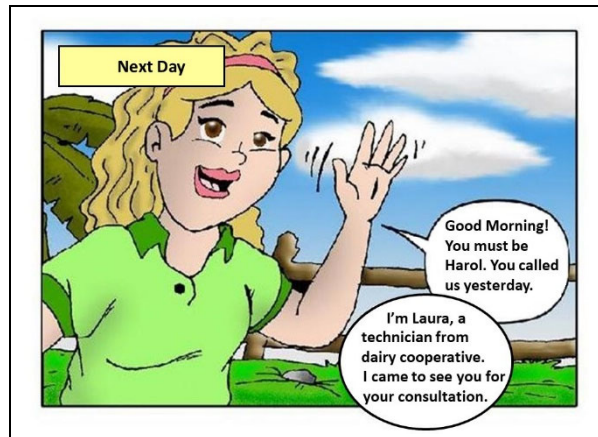
13

14

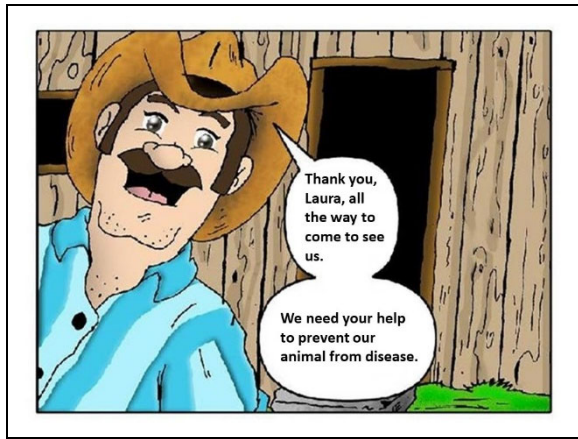

15

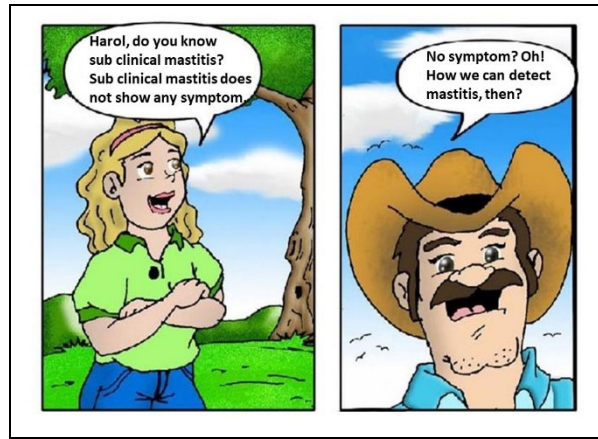

16

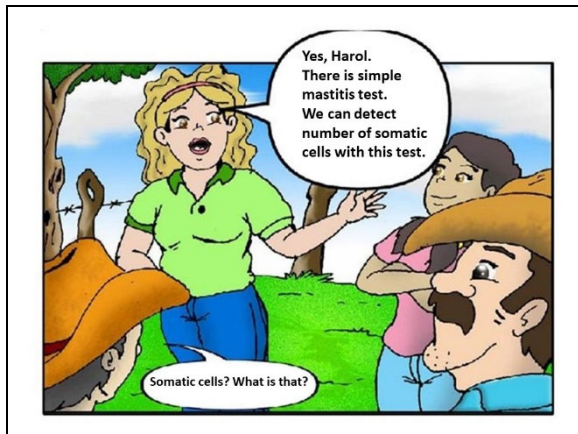

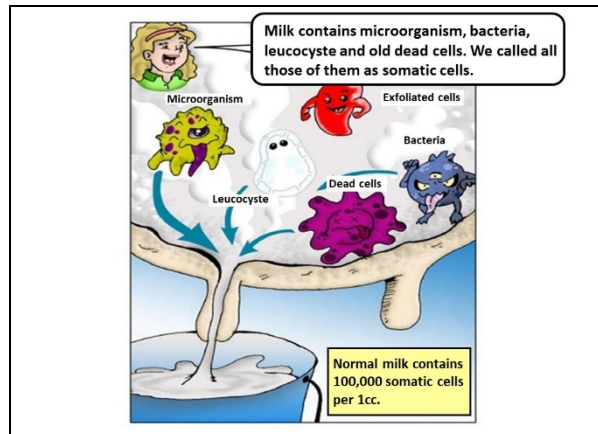
17

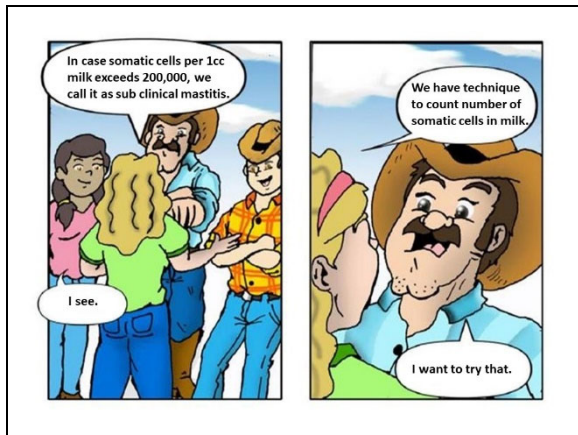
18

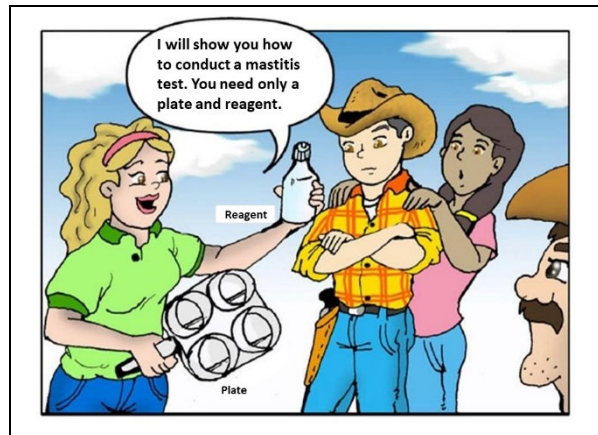
19

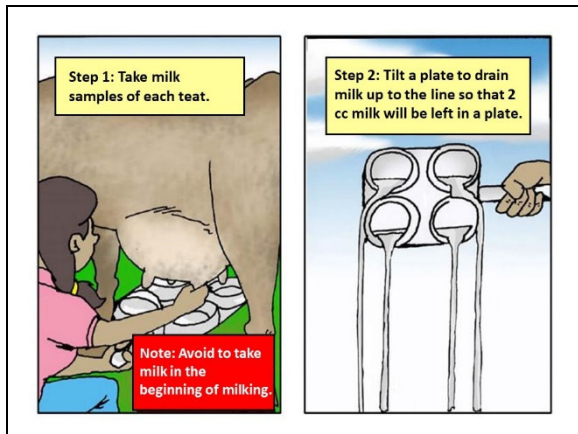
20

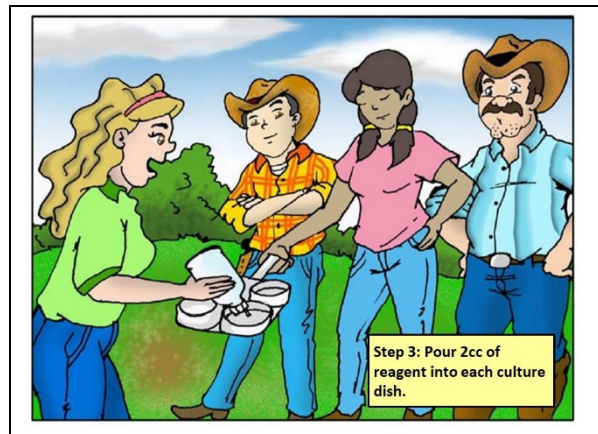
21

22

23

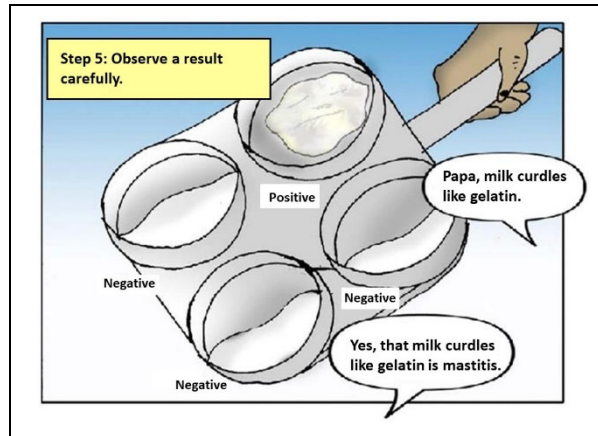

24

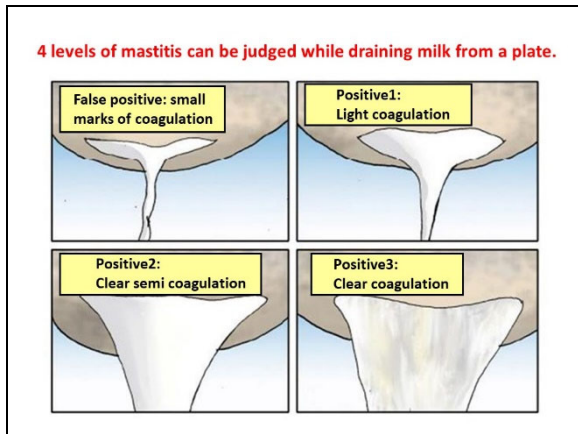

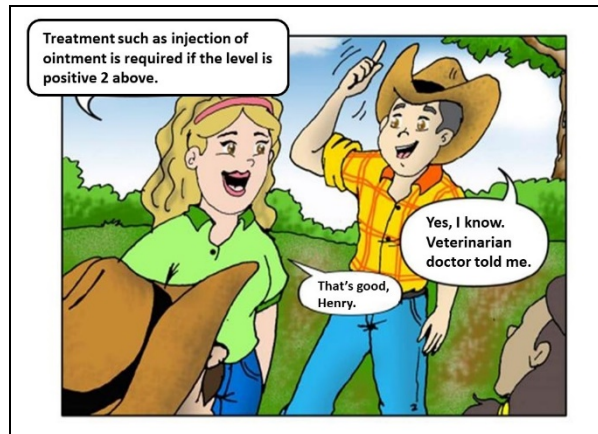
25

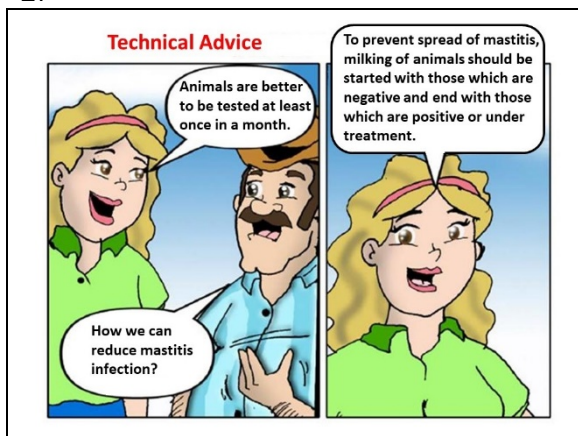
26

27

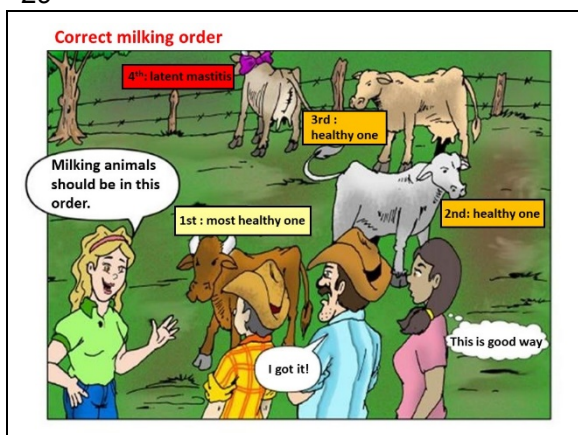
28

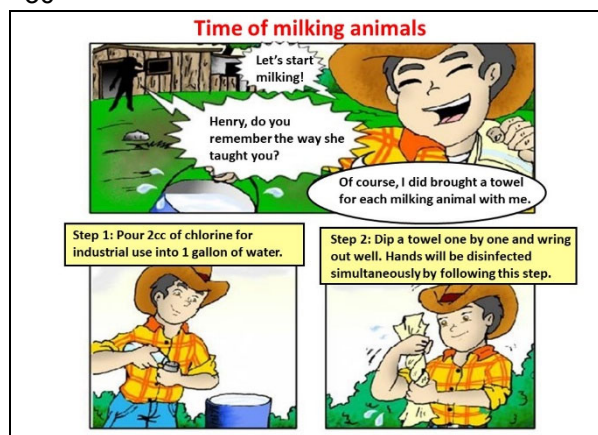
29

30

31

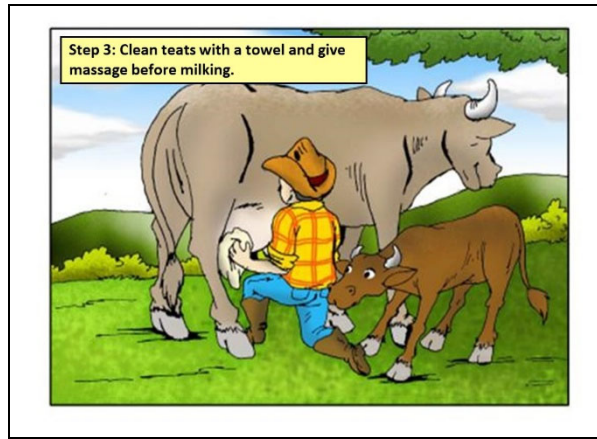

32

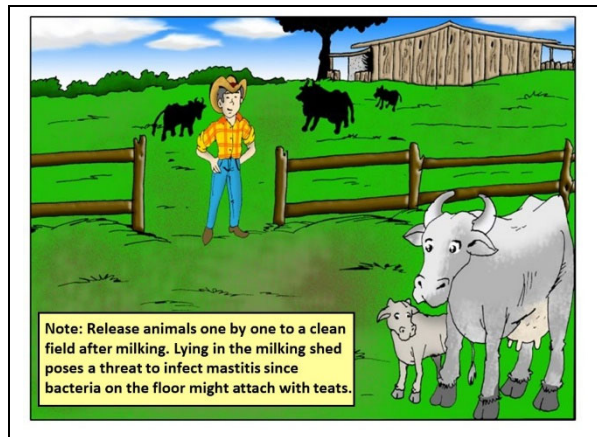
33

34

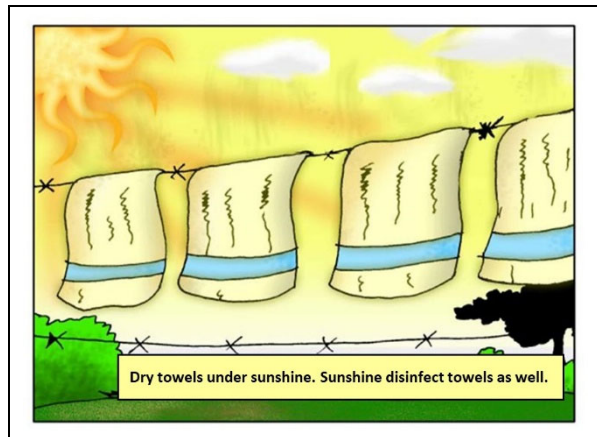
35

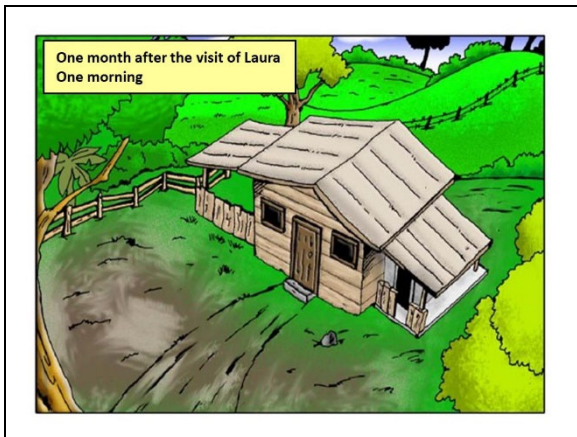
36

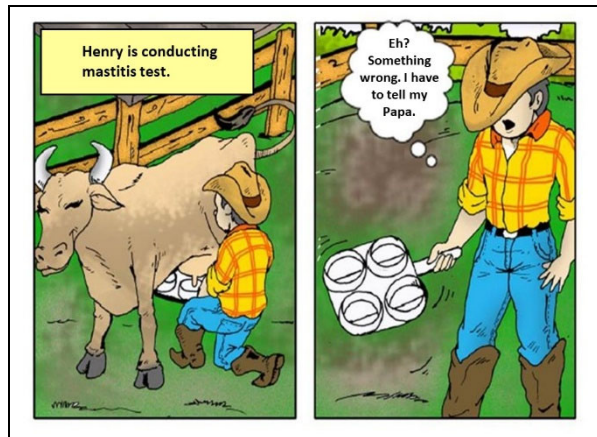
37

38

39

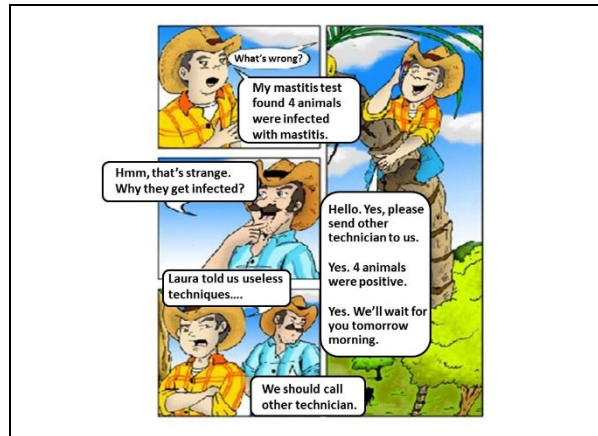

40

41

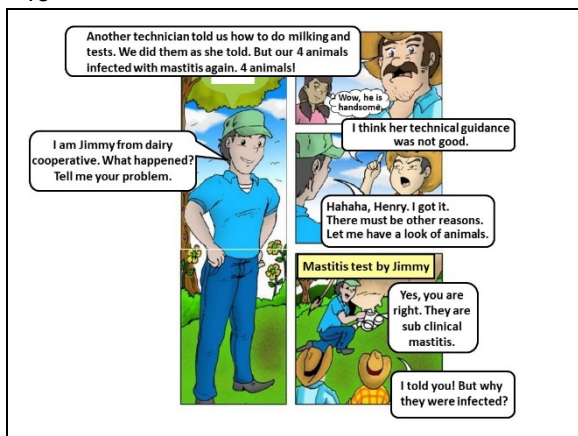
42

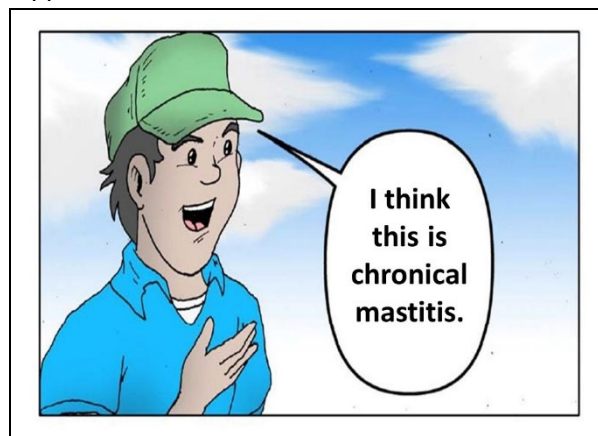
43

44

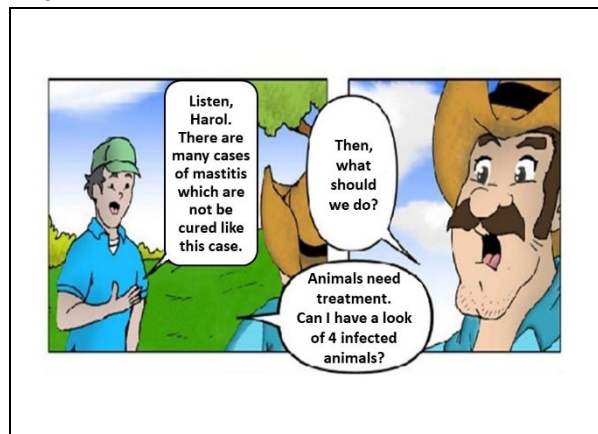
45

46

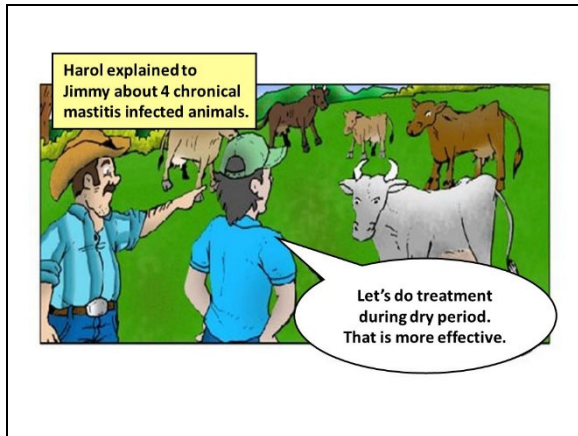

47

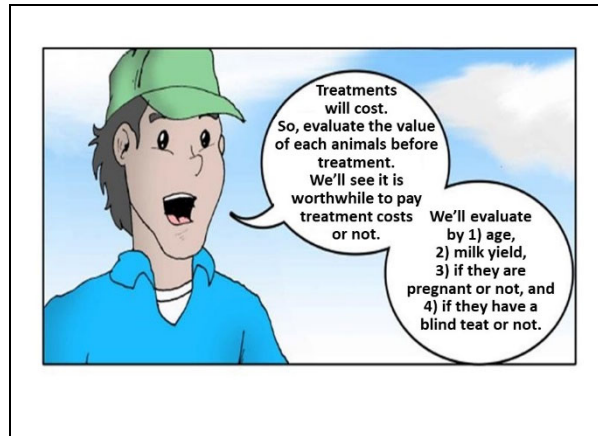

48

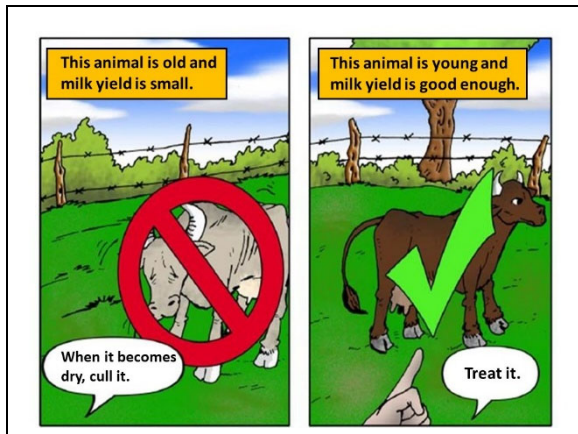

49

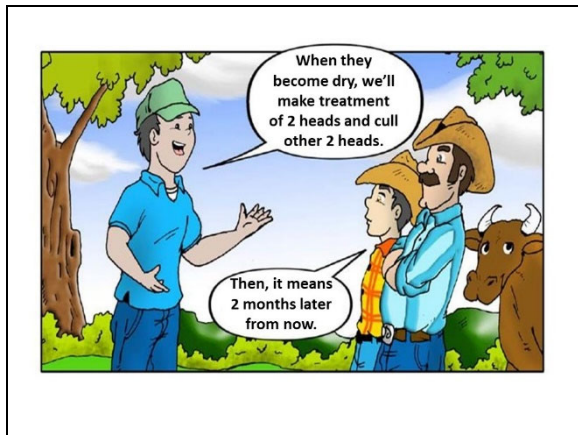
50

51

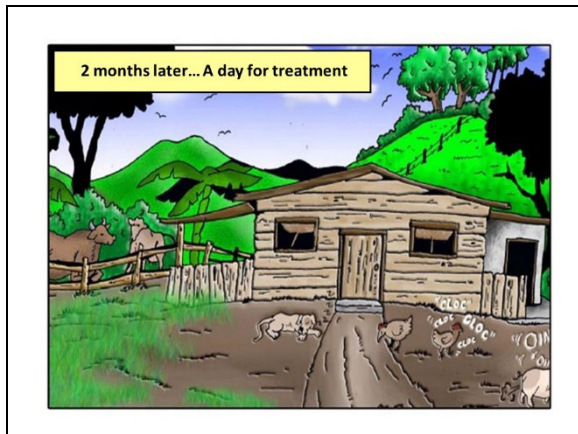
52

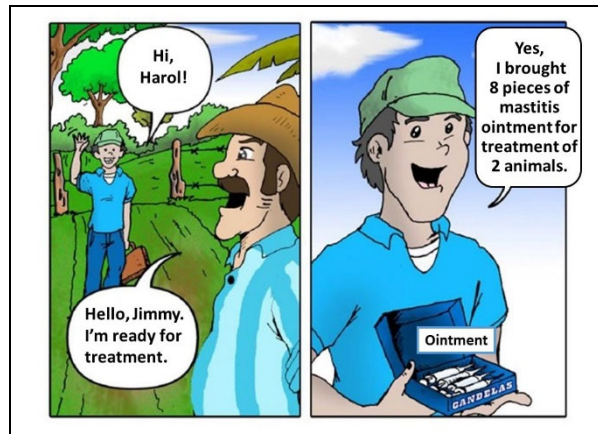
53

54

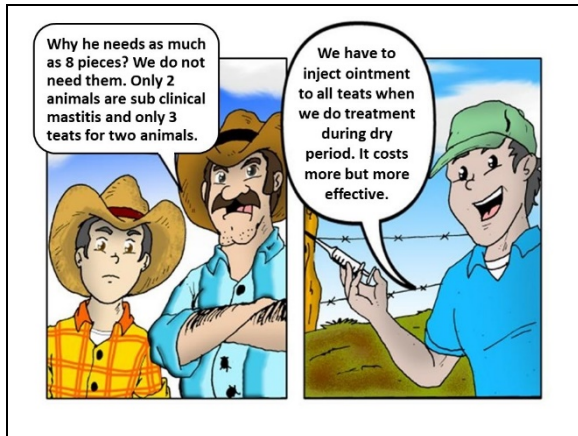

55

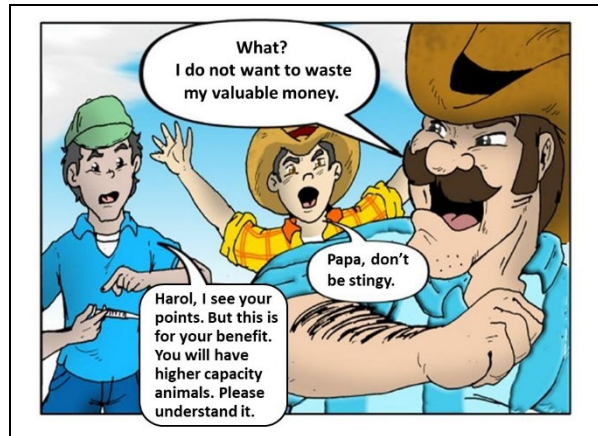

56

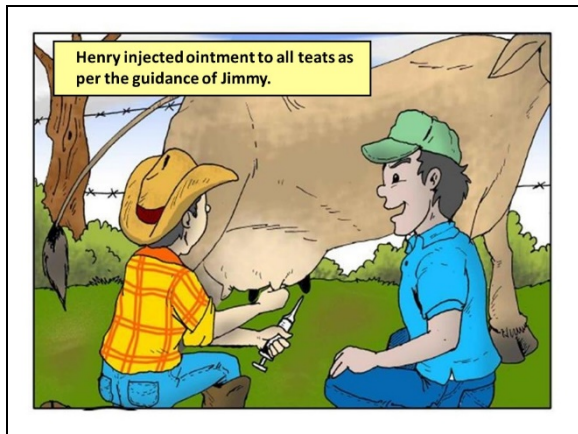

57

58

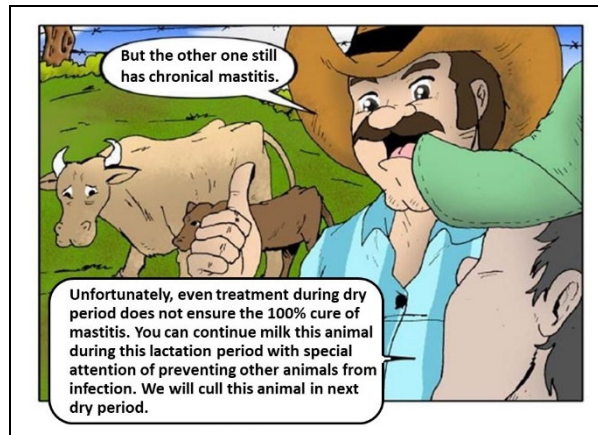
59

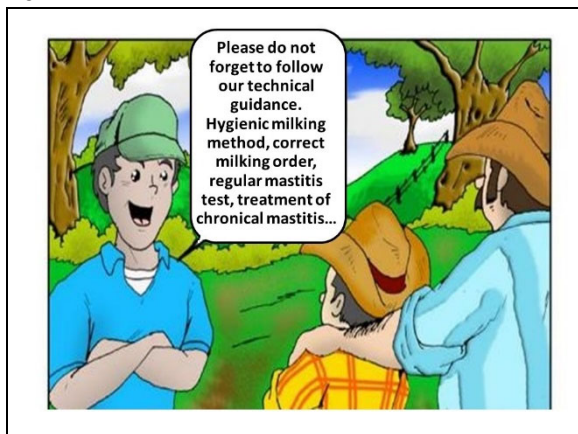
60

61

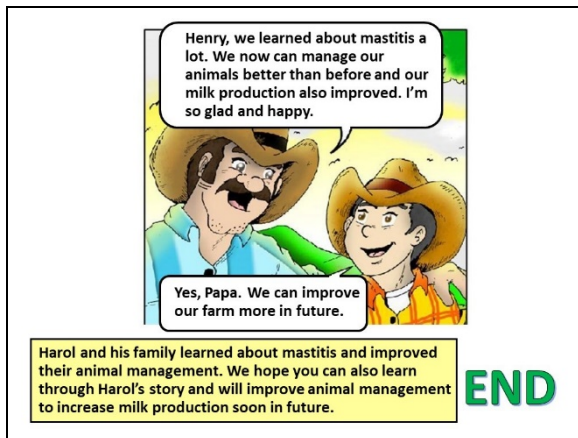
62

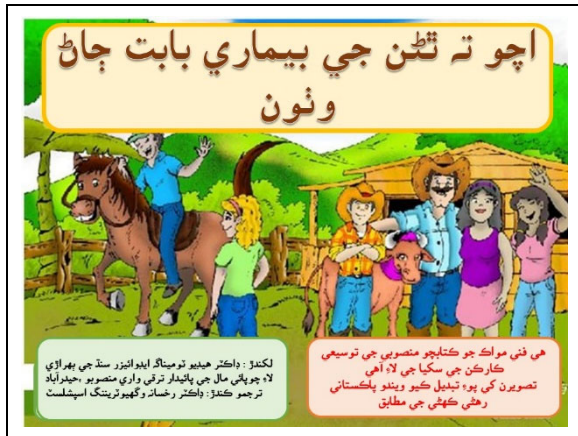
63

64

1

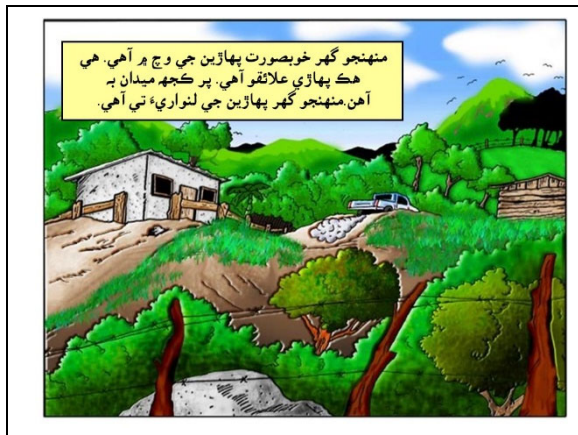
2

3

4

5

6

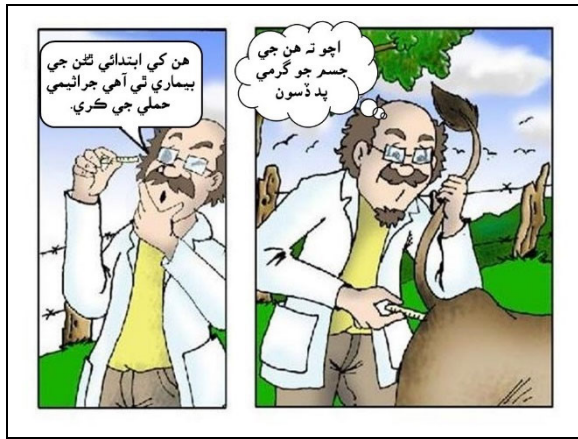

7

8

9

10

11

12

13

14

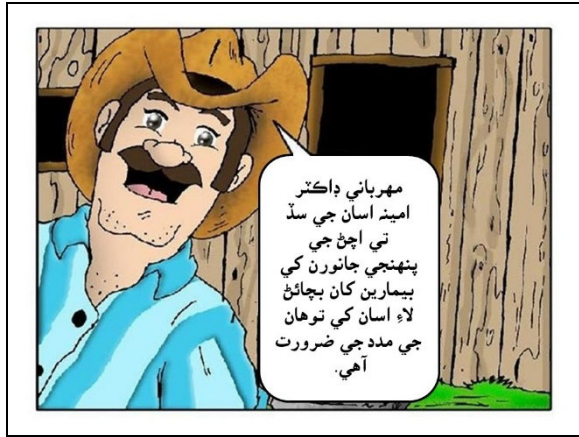

15

16

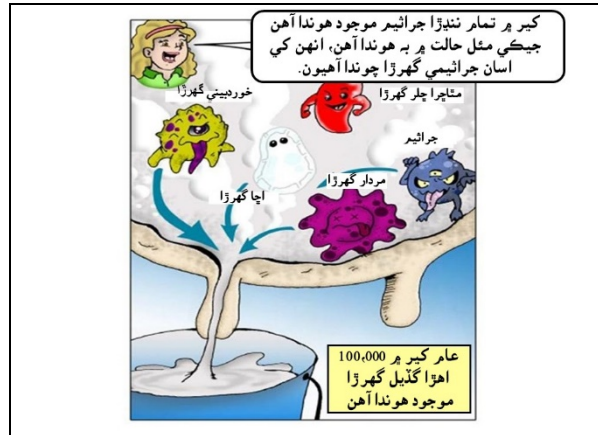
17

18

19

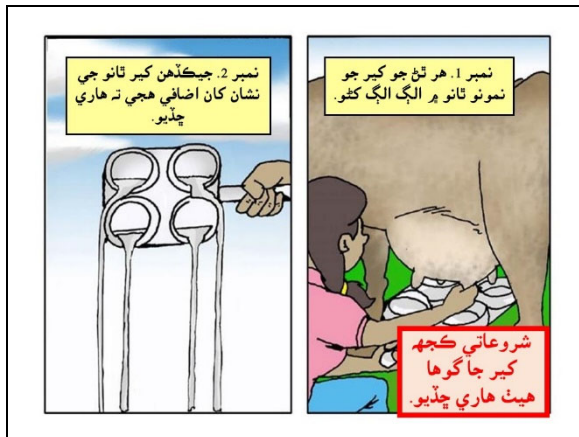
20

21

22

23

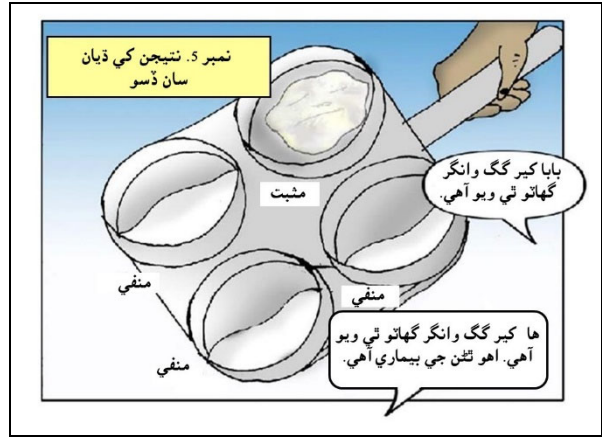

24

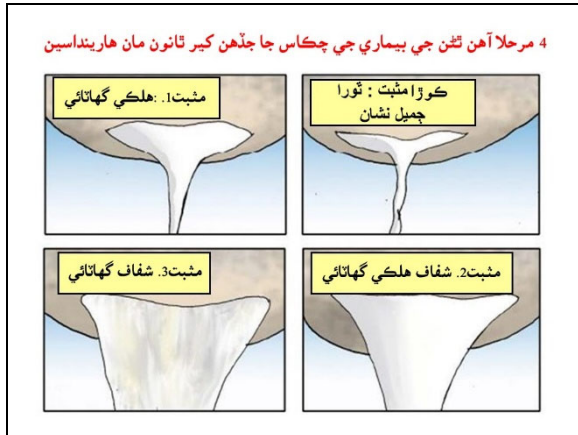

25

26

27

28

29

30

31

32

33

34

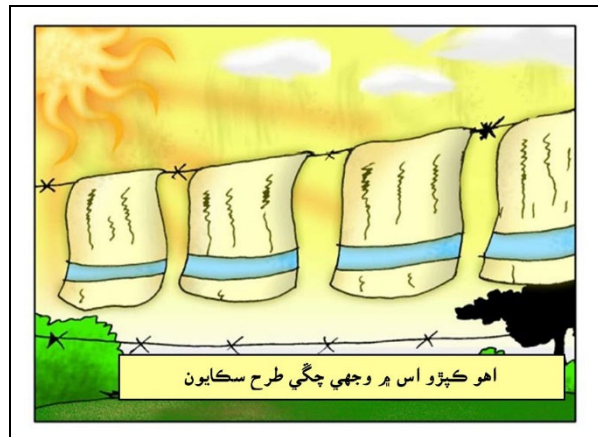
35

36

37

38

39

40

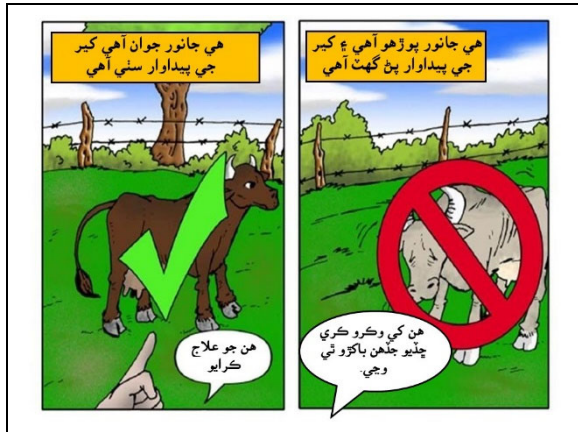

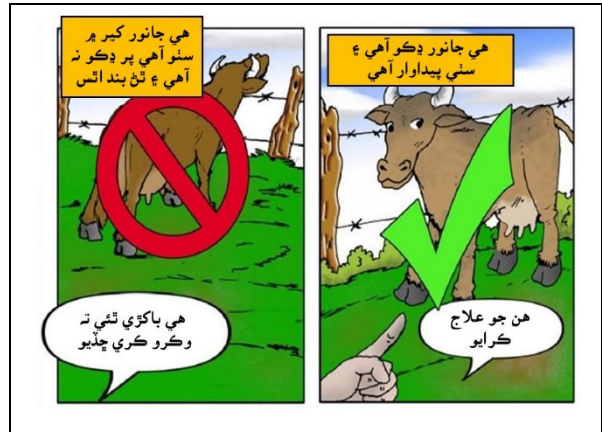
49

50

51

52

53

54

55

56

57

58

59

60

61

62

63

64

جمعا اسان نئن جي سوچ بابت ڪافي سڪيوهينٽر اسان پنهنجي جانورن کي اڳ کان
 بهتر طور سنڀال ڏينداسين،
 ان سان ڪير جي پيداوار پڻ وڌندي هائي آئون تمام گهڻو خوش ۽ مطمئن آهيان

ها بابا اسان پنهنجي فارر جو
 مستقبل وڌائي سگهون ٿا.

ختم

خميسو ۽ ان جي خاندان نئن جي سوچ بابت گهڻو ڪجهه
 سڪيو ۽ هائي مال کي وڌيڪ سارسنڀال ڏئي رهيا آهن.
 اسان کي اميد آهي ته توهان به خميسي جي ڪهاڻي مان گهڻو
 ڪجهه سڪيو ته جيئن سٺي سارسنڀال سان مستقبل ۾ ڪيئن
 وڌيڪ ڪير جي پيداوار حاصل ڪري سگهجي ٿي.

